

VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSOIKEUDEN LAITOS

Anu Hauta-aho

UUSI OSAKEYHTIÖLAKI

Vaikutukset osakeyhtiön hallintoon

Taloustoikeuden
pro gradu -tutkielma

VAASA 2006

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	7
1.1 Tutkimuskohde ja tutkimuksen merkitys	7
1.2 Tutkimustehtävä ja –menetelmä	8
1.3 Tutkimuksen rakenne	10
1.4 Tutkimuksen lähteet	12
2. OSAKEYHTIÖLAIN UUDISTUS	13
2.1 Uudistuksen taustaa	13
2.2 Uudistuksen peruslähtökohtia	14
2.2.1 Periaatteet vähemmistöosakkeenomistajien ja velkojien turvana	15
2.2.2 Tahdonvaltaisuus ja yhtiöjärjestys	17
2.3 Uudistuksen kansainvälinen tausta	19
3. OSAKEYHTIÖN HALLINTO	23
3.1 OYL luku 5: Yhtiökokous	24
3.1.1 Osakkeenomistajan ja yhtiökokouksen päätöksenteko	25
3.1.2 Yhtiökokouksen toimivalta ja varsinainen yhtiökokous	28
3.1.3 Yhtiökokouksen pitopaikka, kutsu ja esteellisyys	29
3.1.4 Osakkeenomistaja yhtiökokouksessa	31
3.1.5 Yhtiön johto yhtiökokouksessa	32
3.2 OYL 6 luku: Osakeyhtiön johto ja edustaminen	33
3.2.1 Hallituksen toiminta ja säännösuudistukset	34
3.2.2 Toimitusjohtajan toiminta ja säännösuudistukset	38
3.2.3 Hallintoneuvosto	40
3.2.4 Muutokset edustamiseen	41
4. SANKTIOT JA SEURAAMUKSET	43
4.1 Päätösten moittiminen	43
4.2 Vahingonkorvausvelvollisuus ja muita seuraamuksia	45
5. UUDISTUKSEEN LIITTYVIÄ KÄYTÄNNÖN MUUTOKSIA	51
5.1 Tutkimusmenetelmä	51
5.2 Tutkimustulokset	54
5.2.1 Yleistä uudistuksesta	55
5.2.2 Yhtiökokous	57

5.2.3 Osakeyhtiön johto ja edustaminen	61
5.3 Yhteenveto	66
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	70
LÄHDELUETTELO	73
LIITTEET	83
Liite 1: Haastattelulomake	

VAASAN YLIOPISTO**Kauppätieteellinen tiedekunta****Tekijä:**

Anu Hauta-aho

Tutkielman nimi:

UUSI OSAKEYHTIÖLAKI

Vaikutukset osakeyhtiön hallintoon

Ohjaaja:

Juha Tolonen

Tutkinto:

Kauppätieteiden maisteri

Laitos:

Talousoikeuden laitos

Oppiaine:

Talousoikeus

Koulutusohjelma:

Ulkoinen yritysjuridiikka

Aloituvuosi:

2004

Valmistumisvuosi:

2006

Sivumäärä: 88

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tarkoitus on tuoda esiin 1.9.2006 voimaan tulleen osakeyhtiölain uudistuksia koskien osakeyhtiön hallintoa. Osakeyhtiön hallintoa koskevat muutokset ovat melko pieniä verrattaessa esimerkiksi yhtiöiden varojen jakoa tai rahoitusta koskeviin muutoksiin. Hallintoon liittyvät muutokset ovat kuitenkin suhteessa merkityksellisiä pohdittaessa niiden asemaa kokonaisuuden kautta: uusi laki antaa yhtiöille enemmän mahdollisuuksia itsenäisesti sopia asioista ja jotta uudistukset voidaan ottaa yhtiöiden käytännön toimintaan, tulee yhtiön johdon ja osakkeenomistajien olla tietoisia uuden lain tuomista kehittymahdollisuuksista, niiden soveltamisesta käytäntöön sekä tehtyjen päätösten vastuista ja seuraamuksista.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsitellään uudistusta kokonaisuutena; tutkitaan uudistuksen taustoja, peruslähtökohtia sekä kansainvälisiä liittymäkohtia muiden maiden yhtiöoikeudelliseen sääteilyyn. Lisäksi teoriaosuus käsittää vertailevan tutkimuksen voimassaolevan lain yhtiön hallintoa koskevien lukujen 5 ja 6 ja aikaisemman lain säädösten vastaavien lukujen kesken. Omassa kappaleessaan käsitellään vielä läheisesti hallinnon toimintaan liittyvien seuraamusten ja sanktioiden uudistuksia verrattuna aikaisempaan lakiin.

Työn empiirinen osuus koostuu teemahaastatteluina toteutetusta tutkimuksesta, jolla on selvitetty edellä mainittujen yhtiön hallintoa koskevien uudistusten merkitystä eteläpohjalaisille pk-yrityksille. Haastattelujen pohjalta on esitetty viisi eri näkökulmaa lakiuudistukseen sekä sen merkityksellisyyteen eteläpohjalaisten pk-yritysten käytäntöihin. Tärkeimpinä tutkimustuloksina mainittakoon osan uudistuksista, kuten teknisten apuvälineiden käytön mahdollistumisen yhtiökokouskutsumenettelyssä, kokouksiin osallistumisissa sekä asiakirjojen nähtävillä pitopaikkana, hyvän soveltuvuuden pk-yritysten toimintaan. Samoin hyvin soveltuvaksi voidaan todeta mahdollisuus tehdä päätöksiä osakkeenomistajien yksimielisellä päätöksellä, ilman yhtiökokousta. Toisaalta vastauksista voidaan havaita, että osa uudistuksista ei vaikuta pk-yritysten toimintaan millään lailla ja jää näin merkityksettömiksi.

AVAINSANAT: osakeyhtiölaki, osakeyhtiö, yhtiökokous, osakkeenomistaja, osakeyhtiön hallitus

1. JOHDANTO

Osakeyhtiö on maamme suosituin yhtiömuoto, mitattaessa yhtiöiden lukumäärää ja liiketoiminnan laajuutta. Tilastokeskuksen mukaan (Tilastokeskus 2006 b) 30.6.2005 Suomessa on ollut 260 011 toimivaa yritystä, joista osakeyhtiöitä 43 %. Osakeyhtiöiden toimintaa säädellään osakeyhtiölaissa. Aikaisempi laki on valmisteltu vuonna 1978 ja tullut voimaan 1980, jonka jälkeen siihen on tehty monia uudistuksia. Vuonna 1998, melkein heti viimeisimmän suurimman uudistuksen jälkeen, annettiin toimeksianto kokonaisvaltaisesta osakeyhtiölain uudistustarpeesta (Finlex 2006 a, Oikeusministeriö 2005 b).

Hallitus hyväksyi 2.9.2005 uutta osakeyhtiölakia koskevan lakiesityksen HE 109/2005 sisällön ja antoi sen eduskunnan käsittelyyn. Uusi osakeyhtiölaki on saatettu voimaan 1.9.2006.

1.1 Tutkimuskohde ja tutkimuksen merkitys

Kyseessä oleva osakeyhtiölakiuudistus on kokonaisvaltainen ja ehdotuksessa esitettiin muutoksia niin lain rakenteeseen kuin sisältöönkin. Vanhaan osakeyhtiölakiin oli viimeisen suuren uudistuksen jälkeen tehty lukuisia muutoksia ja niiden johdosta laista oli tullut hajanainen ja erityisen vaikeaselkoinen. Ehdotuksen mukaan, uuden lain sisältöön tehtävien muutosten perusajatus oli tehdä laista joustavampi, selkeämpi ja yksityiskohtaisempi sääntelyltään. (Oikeusministeriö 2005 c)

Tutkielman aihe osakeyhtiölain uudistuksesta on valittu sen ajankohtaisuuden, merkityksellisyyden ja sen saaman laajan huomion vuoksi. Joulukuussa 2004 annettiin osakeyhtiölain luonnos, jonka sisällön hallitus hyväksyi syyskuussa 2005 ja antoi esityksensä (HE 109/2005) edelleen eduskunnan päätettäväksi ja näin uusi osakeyhtiölaki saatettiin voimaan 1.9.2006. (Oikeusministeriö 2005 a)

Aiheen merkityksellisyyttä voidaan perustella osakeyhtiömuodon suosion vuoksi: laki uudistus koskee lähes 200 000 Suomessa kaupparekisterissä olevaa osakeyhtiötä. Uudistuksen saama huomio on ollut niin positiivista kuin negatiivistakin. Kuitenkin yhtä mieltä ollaan siitä, että vanhan lain uudistaminen oli kaikin puolin tarpeellista ja uudistamisen kannalla olivat myös kaikki yhteiskunnallisesti vaikutusvaltaiset tahot.

Osakeyhtiölain uudistuksella on kauaskantoiset yhteiskunnalliset vaikutukset, sillä osakeyhtiö on suosittu yhtiömuoto myös pienten yritysten keskuudessa. Vuonna 2004 oli Suomessa Tilastokeskuksen mukaan (Tilastokeskus 2006 a) 101 569 toimivaa osakeyhtiötä, joiden palveluksessa oli 1 104 125 henkilöä. Osakeyhtiöiden määrä on lisääntynyt vuosittain. Vuoden 2005 lopulla on Patentti ja rekisterihallituksen (Patentti ja rekisterihallitus 2006) mukaan kaupparekisteriin merkittynä ollut osakeyhtiöitä jo 180 536, joista 204 julkisia osakeyhtiöitä. Se, että uudessa laissa osakeyhtiön perustamiseen vaadittavan vähimmäispääoma on alennettu 8 000 € aina 2 500 €:n, muotomääräyksiä on vähennetty sekä päätöksentekoa helpotettu, tulee tulevaisuudessa varmasti vielä lisäämään osakeyhtiöiden suosiota yritysmuotona. Toisaalta, uudistuksessa on otettu huomioon myös isojen yritysten toiminta, jota on pyritty helpottamaan lain joustavuudella ja tahdonvaltaisten päätösten lisäämisellä. Myös määrärajoissa on otettu huomioon isompien yritysten ongelmat, esimerkiksi yhtiökutsun lähettämisessä.

Siinä missä yhteiskuntamme hyvinvointi rakentuu yrittämisen ja yritysten varaan, rakentuvat yrityksissä tehtävät päätökset niitä säätelevän lain varaan. Tällöin tämän lain tulee edistää yritystoimintaa ja mahdollistaa yritysten kilpailukyvyn säilyminen niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

1.2 Tutkimustehtävä ja –menetelmä

Tutkimuskohteena on osakeyhtiölakiuudistus ja 1.9.2006 voimaan tullut uusi osakeyhtiölaki. Vaikka lakiuudistuksen suurimmat muutokset koskivatkin rahoitusta, varojen jakoa ja yritysjärjestelyitä, on yhtiön organisaatiota ja hallitusta koskevilla uudistuksilla merkitystä osakeyhtiöiden toimintaa kokonaisuutena tarkasteltaessa (Board News 2006). Tahdonvaltaisempi laki antaa yhtiöille mahdollisuuden liberaalimmin tehdä päätöksiä yhtiön hallinnon organisoinnista. Mitään muutoksia uusi laki ei kuitenkaan edellytä aikaisemmin perustettujen yritysten tekevän, vaan yritykset voivat myös jatkaa toimintaansa vanhaan malliin. Tutkimuksen yksi tavoite onkin esittää uuden lain mukanaan tuomat yhtiöiden hallintoa ja organisaatiota koskevat uudistukset sekä niiden suomat mahdollisuudet yhtiön toiminnan kehittämisessä. Erityisesti uudesta laista tutkitaankin yhtiökokousta ja osakeyhtiön johtoa sekä edustamista käsittäviä lukuja 5 ja 6, jotka yhdessä muodostavat keskeisen yhtiöiden hallintoa koskevan sääntelyn. Koska yritykset voivat uuden lain mukaan vapaasti päättää toimintansa järjestämisestä, on tarkastuksia tehty myös osakeyhtiöiden

vastuusäännöksiin (Board News 2006). Yhtiöiden hallinnon toimielinten tehtäviä voidaan siirrellä toimielimeltä toiselle ja näin myös vastuut siirtyvät. Yhtä tärkeää, kuin ymmärtää mitä mahdollisuuksia tahdonvaltaisempi laki tuo tullessaan, on ymmärtää päätösten seuraamukset ja vahingonkorvausvastuiden syntyminen. Niinpä työssä käsitellään lisäksi lain 22 ja 23 lukuja, jotka käsittelevät vahingonkorvausvelvollisuutta ja rangaistussäännöksiä.

Koska kyseessä oleva uudistus on kokonaisvaltainen, on tarkastelu tässä työssä rajattu koskemaan osakeyhtiön hallintoa. Hallinnolla käsitetään sekä yhtiön sisäinen että ulkoinen hallinto, johon kuuluvat osakeyhtiön ylin johto, hallitus ja toimitusjohtaja, sekä yhtiökokous. Lisäksi käsitellään yhtiön hallinnon toimintaan läheisesti liittyviä asioita, kuten yhteisöoikeudellisia periaatteita sekä yhtiöjärjestyksen merkitystä tahdonvaltaisemmassa laissa. Muut yhtiön hallinnon toimintaan läheisesti liittyvät seikat ovat sanktiot ja muut seuraamukset, kuten yhtiöoikeudellisten päätösten moittiminen sekä vahingonkorvausvelvollisuus. Myös näitä käsitellään työssä, sillä niin osakeyhtiön yhtiökokouksen kuin johdonkin tekemät päätökset ja toiminta, voivat olla virheellisiä ja aiheuttaa seuraamuksia tekijöilleen. Työssä ei tarkemmin käsitellä osakeyhtiölakiuudistuksen vaikutuksia yhtiöiden perustamiseen, verotukseen, rahoitukseen ja varojen jakoon tai yritysjärjestelyihin.

Työn varsinainen tutkimusongelma on säännösuudistuksen tuomien osakeyhtiön hallinnon ja vastuusäännösten muutosten selvittäminen. Tutkimuksessa verrataan voimassa olevan lain yhtiökokousta ja osakeyhtiön johtoa koskevia säännöksiä vanhan lain säännöksiin. Vertailu vanhaan lakiin auttaa ymmärtämään, mitä on uudistettu ja miten uudistukset tulevat vaikuttamaan osakeyhtiöiden toimintaan käytännössä.

Tutkimusaineisto koostuu teoreettisesta ja empiirisestä aineistosta. Teoreettisen aineiston tutkimusmenetelmä on päälukujen osalta vertaileva: osakeyhtiön päätöksentekoa ja toimielimiä käsitellään voimassa olevan lain mukaan ja vertaillaan vanhaan lain säännöksiin.

Tutkimuksen empiirinen aineisto on koottu teemahaastatteluilla, haastattelemalla viittä oman alansa asiantuntijaa. Haastattelussa heitä on pyydetty arvioimaan uuden osakeyhtiölain tuomia muutoksia omasta näkökulmastaan. Nämä näkökulmat ovat: 1. rahoittaja (aluejohtaja) ja hallitustyöskentelyn ammattilainen, 2. tilintarkastaja (KHT), 3. pääomasijoittaja (toimitusjohtaja) ja hallitustyöskentelyn ammattilainen, 4. osakeyhtiön omistaja ja toimitusjohtaja sekä 5. hallituksen jäsen, hallitustyöskentelyn

sekä laskentatoimen asiantuntija (KTT). Kaikki haastateltavat toimivat Etelä-Pohjanmaan alueella ja niinpä empiirisen osuuden tavoite on tuoda esiin uudistuksen myötä tulevia käytännön muutoksia erityisesti eteläpohjalaisten pk-yritysten hallintoon. Haastattelut on suoritettu kvalitatiivisena teemahaastatteluna, puolistrukturoidulla lomakkeella. Koska vastuulliset henkilöt ovat tunnistettavissa ja kohderyhmä on pieni ja keskittynyt, voidaan kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän valinta perustella (Likitalo & Rissanen 1998; 72). Tämä tutkimusmenetelmä mahdollistaa myös sen, että haastateltavat on voitu valita asiantuntemuksensa sekä käytännön kokemuksensa perusteella. Haastatteluiden kohderyhmäksi valittiin edellä mainitut asiantuntijat, koska he tuntevat osakeyhtiölain ja ovat jokainen omalta osaltaan hallitustyöskentelyn ammattilaisia.

Teemahaastatteluna tehtävän tutkimuksen reliabiliteetti on hyvä, sillä haastatteluissa on mahdollista käyttää pitkää kysymyslomaketta ja avoimia kysymyksiä. Vastausten tarkkuus on myös hyvä ja väärinkäsitysten mahdollisuus pieni, sillä haastattelija voi tarkentaa kysymystä tai esittää jatkokysymyksiä. Reliabiliteettiin vaikuttavista tekijöistä suurimmat ovat tutkijan vaikutus haastattelutilanteeseen, sekä arkaluontoisten kysymysten huono käyttömahdollisuus. (Likitalo & Rissanen 1998; 72)

Kohderyhmän valinta edellä mainittujen kriteereiden (asiantuntemus ja käytännön kokemus) mukaisesti parantaa validiteettia. Validiteettiin voi vaikuttaa haastattelijan tekemät tulkinnat aineistosta ja sen vaikutuksista toimintaympäristöön. Tällöin aineistosta on erotettavista haastattelijan oma tulkinta. Lisäksi tämä vaatii haastattelijan omaa tietämystä tutkittavasta asiasta sekä tutkimuksen toimintaympäristöstä.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkielma koostuu kuudesta pääluvusta, joista johdannon ja johtopäätösten lisäksi, yksi on yleinen esittely uudistuksen taustasta, peruslähtökohdista ja kansainvälisestä vertailusta. Kolme muuta varsinaista päälukua käsittelevät osakeyhtiön hallintoa, sanktioita ja seuraamuksia sekä työn empiiristä osuutta. Seuraavissa kappaleissa käsitellään edellä mainittujen päälukujen sisältöä.

Tutkielman ensimmäinen pääluku on yleisesitys osakeyhtiölakiuudistuksesta ja sen keskeisistä periaatteista. Tavoitteena on selvittää uudistuksen taustat ja lähtökohdat sekä

muutokset niin lain rakenteeseen kuin sääntelyyn. Lisäksi omissa kappaleissaan käsitellään yhteisöoikeudellisten periaatteiden ja tahdonvaltaisuuden merkitystä vähemmistöosakkeenomistajien ja velkojen suojaan sekä yhtiöjärjestykseen. Yleisesitys pyrkii vertaamaan voimassa olevan lain toimivuutta aikaisempaan lakiin sekä pohtimaan kuinka lakiuudistuksen tavoitteiden toteutuminen on onnistunut. Lisäksi uudistuksen kansainvälistä taustaa ja sen merkitystä pohditaan omassa kappaleessaan. Lain kansainvälistä näkökulmaa esitetään vertailemalla voimassa olevaa lakia muiden maiden lainsäädäntöön sekä pohtimalla kuinka kansainvälisyys on huomioitu lakia valmistellessa.

Ensimmäinen varsinainen pääluku käsitellee osakeyhtiön hallintoa. Osakeyhtiön hallintoon kuuluu hallitus, toimitusjohtaja ja yhtiökokous. Näistä jokaista toimielintä tarkastellaan erikseen ja verrataan vanhan lain mukaiseen oikeustilaan. Hallituksen ja toimitusjohtajan osalta tarkastellaan muun muassa yleisiä sekä toimintaa ohjaavia velvollisuuksia ja periaatteita, vertailemalla voimassa olevaa oikeustilaa ja vanhan lain mukaisia käytäntöjä. Lakiuudistuksen näkökulmasta tarkastellaan hallituksen ja toimitusjohtajan työskentelytapoja, tehtävien ja vastuun ilmenemistä, suhdetta osakkeenomistajiin, yrityksen muuhun johtoon ja yhtiökokoukseen sekä teknisiä muutoksia vanhaan lakiin verrattuna. Lisäksi käsitellään vastuuta suhteessa osakkeenomistajaan, yhtiöön sekä kolmanteen henkilöön. Yhtiökokouksen osalta tarkastellaan muutoksia toimivallan, kokouskäytäntöjen kuten kokousmenettelyn ja -kutsun sekä kutsutavan osalta sekä osakkeenomistajan näkökulmasta.

Sanktiota käsitellään samalla tavoin, kuten edellä esitettiin yhtiön hallinnon osalta eli verrataan uudistusta vanhan lain mukaiseen oikeudentilaan. Sanktioiden yhteydessä käsitellään moite, vahingonkorvaus ja muut seuraamukset kuten lunastusvelvollisuus, riitojen ratkaiseminen sekä rangaistusseuraamukset. Vahingonkorvausta tarkastellaan johdon, tilintarkastajan ja osakkeenomistajan vastuun sekä yhtiökokouksen puheenjohtajan näkökulmasta. Lisäksi selvitetään uudistuksen tuomat muutokset vahingonkorvausvastuuseen yrityksen päätöksen teossa, osakkaan kanneoikeudessa sekä kanneajoissa.

Päälukujen kolmas osuus muodostaa tutkielman empiirisen osuuden. Kuten aikaisemmin esitettiin, on tutkielman empiirinen osuus toteutettu teemahaastatteluina. Haastatteluilla on selvitetty uudistuksen myötä esiin tulleita käytännön muutoksia eteläpohjalaisten pk-yritysten hallintoon, niin hallituksen, toimitusjohtajan kuin yhtiökokouksen osalta. Muutoksilla tarkoitetaan, että ongelmien lisäksi pyritään

selvittämään uudistuksen tuomia ratkaisuja ja helpotuksia yritysten hallintoon ja toimintaan.

1.4 Tutkimuksen lähteet

Käytössä oleva painettu materiaali on sekä voimassa olevan lain, että vanhan lain mukaista. Jotta voitaisiin suorittaa vertailevaa tutkimusta ja ymmärtää uudistuksen vaikutuksia, tulee myös vanha laki ja siihen liittyvä kirjallisuus olla lähdemateriaalina. Kirjallisiksi lähteiksi on kummankin lain osalta pyritty valitsemaan mahdollisimman uusia teoksia, jotka käsittelevät monipuolisesti tutkimuksen aihetta. Myös teosten tekijöiden osalta on pyritty valitsemaan alansa asiantuntijoita. Lakisäännösten osalta lähdemateriaaleina on käytetty Finlex - valtion säädöstietopankkia, jossa työssä käytetyt lait ovat sähköisessä muodossa ja tiedot ovat luotettavia sekä ajantasaisia.

Osakeyhtiölakiuudistuksen taustojen osalta on tutkimuksen lähteinä käytetty Oikeusministeriön internetsivulla saatavissa olevia materiaaleja. Oikeusministeriön internetsivut tarjoavat varsin kattavasti kaikki lakiuudistusta koskevat julkaisut aina tiedotteista lain esityksiin. Lisäksi materiaali on ajankohtaista ja se päivitetään säännöllisesti. Hallituksen esitys 109/2005 on haettu Edilex-lakitietopalvelusta, jossa se on saatavissa sähköisessä muodossa. Lisäksi käytössä on ollut muutamien ammattilehtien artikkeleita sekä seminaariluentojen materiaaleja. Seminaareista käytössä ovat olleet Helsingissä 21.–22.11.2005 pidetyn Lakimiesliiton koulutuksen: ”Uusi osakeyhtiölaki” ja myös marraskuussa 2005 Oy Certima AB:n järjestämän koulutuksen: ”Uusi osakeyhtiölaki” (luennoijana Karl-Johan Sigfrids) sekä 10.5.2006 pidetyn ”Uuden osakeyhtiölain vaikutukset pk-yritykselle” – seminaarin (luennoijana Mikko Reinikainen), materiaalit.

Tutkielmassa käytettäviä lyhenteitä on uuden, voimassa olevan osakeyhtiölain osalta OYL. Aiemmasta osakeyhtiölaista käytetään nimitystä vanha laki tai muu aiempan lakiin liittyvä viittaus. Hallituksen esityksestä käytetään myöhemmin lyhennettä HE 109/2005.

2. OSAKEYHTIÖLAIN UUDISTUS

Osakeyhtiölailla on pitkä historia lainsäädännössämme, sillä ensimmäinen osakeyhtiölakimme on vuodelta 1864 (Kyläkallio 1963: 4). Osakeyhtiötä koskevaa lainsäädäntöä on muutettu melko säännöllisesti vuosien varrella. Viimeisimmät suurimmat uudistukset ovat vuosilta 1980 ja 1997, jonka jälkeen on osamuutoksia tehty lakiin vuosittain (Finlex 2006 a).

Vuonna 1998 saivat lainsäädäntöneuvokset Manne Airaksinen ja Jyrki Jauhiainen toimeksiannon laatia kokonaisarvio osakeyhtiölain uudistustarpeesta ja ehdotus uudistuksen toteuttamisesta. Vuonna 2001 asetettiin työryhmä ja kaksi vuotta myöhemmin esitettiin tämän työryhmän mietintö uudeksi osakeyhtiölaiksi. (Oikeusministeriö 2005 b)

Toimekasannon mukaisesti valmistelussa oli kuultava eri tahojen mielipiteitä ja näiden pohjalta on alkuvuodesta 2004 esitetty muistio jatkovalmisteluista. Palautteita saatiin 51 kappaletta, kun niitä oli pyydetty 58 taholta. Näihin kuuluivat lausunnot yhteiskunnallisesti ja erityisesti lainsäädännöllisesti tärkeiltä instituutioilta, kuten eriasteiden tuomioistuimilta, eri ministeriöiltä, lukuisilta viranomaisilta rikospoliisista verohallitukseen, muutamilta yliopistoilta, keskusjärjestöiltä ja -liitoilta sekä useilta eri yhdistyksiltä kuten esim. Suomen Yrittäjät ja Pankkiyhdistys. Yleisesti uuden lakiehdotuksen saama palaute oli kaikilta lausunnon antaneilta instituutioilta positiivista, eikä hallitukseen esityksessään laajasti kritisoinut ehdotusta. Erityisesti lakiehdotus sai kiitosta rakenteen selkeyttämisestä ja ymmärrettäväksi tekemisestä. Joulukuun 8. vuonna 2004 annettiin osakeyhtiölain luonnos, jonka sisällön hallitus hyväksyi 2.9.2005 ja antoi esityksensä (HE 109/2005) edelleen eduskunnan päätettäväksi. (Oikeusministeriö 2005 c)

2.1 Uudistuksen taustaa

Oikeusministeriön antamassa toimeksiannossa uudistuksen valmistelulta vaaditaan, että se ottaa huomioon sääntelyn ja rakenteen uudistamisen. Muutoksia halutaan myös yleisten periaatteiden esittämiseen ja siihen, että valmistelu korostaisi lain tahdonvaltaisuutta ja lisäisi sen yksityiskohtaisuutta. Lisäksi valmistelun tulee selventää

osakeyhtiölain suhdetta arvopaperimarkkinalakiin ja kansainväliseen soveltamisalaan. (Oikeusministeriö 2005 e)

Valmistelun tehnyt työryhmä on noudattanut toimeksiannossa annettuja vaatimuksia. Kokonaisuudistuksen taustalla työryhmä näkee yhtiöiden toimintaympäristön muutokset: maailmankaupan ja sijoitustoiminnan vapautumisen ja rahajärjestelmän muuttumisen pankkikeskeisestä markkinakeskeiseksi. Toimintaympäristön muutokset lisäävät yritysten kansainvälistä kilpailua, rahoituksen hankkimista suoraan markkinoilta, omistuksen ja sijoitusten hajauttamista sekä osakkeen pörssikurssin merkityksen korostumista yhtiöissä tehtyjen ratkaisujen arvioinnissa. Niinpä Airaksisen mukaan: ”Liiketoiminnan dynamiikka pyörii nykypäivänä niin kovilla kierroksilla, että vaikka uusi osakeyhtiölaki lisää huomattavasti yhtiöiden toimintavapauksia, niitä olisi pitänyt antaa ehkä vieläkin enemmän. Yritysten pitää voida järjestellä rakennetta ja rahoitustaan mahdollisimman joustavasti. Ainakaan osakeyhtiölaki ei saa tulla esteeksi markkinoiden dynamiikan hyödyntämisessä” (Prima 2006 b). Muita huomioon otettavia tekijöitä ovat osakeyhtiömuodon lisääntynyt suosio myös pienten yritysten keskuudessa, julkisten yhtiöiden omistuksen vähemmistöosakkaiden määrän lisääntyminen sekä informaatioteknologian nopea kehittyminen. (Oikeusministeriö 2005 g)

2.2 Uudistuksen peruslähtökohtia

Jotta edellä esitettyihin haasteisiin voitaisiin vastata ja yritysten toimintaedellytykset turvata jatkossakin, näkee työryhmä tärkeimpänä lainsäädännön joustavuuden ja sopimusvapauden kehittämisen. Esimerkki joustavasta lainsäädännöstä työryhmän mukaan olisi mm. että toimenpide, joka ei loukkaa kenenkään oikeutta, voitaisiin toteuttaa osakeyhtiölain sitä estämättä. Työryhmä myös kannattaa yleisten periaatteiden kirjaamista lakiin, erilaisten muotomääräysten vähentämistä, määräänemmistö-säännösten keventämistä tai muuttamista tahdonvaltaiseksi, vähemmistösuoja sääntelyn muuttamista tahdonvaltaiseen suuntaan, sekä sitä, ettei yritysten tarvitse toimintaympäristön muuttuessa jäädä odottamaan lain mahdollista muuttumista. (Oikeusministeriö 2005 d)

Oikeusministerille luovuttamassaan mietinnössä työryhmä ehdottaa tekemänsä jatkovalmistelun pohjalta konkreettisia muutoksia osakeyhtiölakiin. Ehdotuksessa esitettiin radikaalejaankin muutoksia kuten tilintarkastajien lausunnon ja jopa yhtiöjärjestyksen poistamista. Nämä muutokset eivät kuitenkaan menneet jatkossa läpi,

vaan ne säilytettiin uudessa laissa. Yhtiön päätöksen teon ja toimielinten osalta ehdotettiin mm. kokouskutsu muodollisuuksien ja yrityksen hallinnon keventämistä ja täsmennyksiä valta- ja vastuusuhteisiin. Nämä uudistukset myös hyväksyttiin uuteen lakiin. (Oikeusministeriö 2005 f)

Uuden lailla pyritään kattavaan sääntelyyn, jolloin erikseen ei tarvitse esimerkiksi yhtiöjärjestyksessä sopia yhtiöoikeudellisista seikoista. Hallintoa koskevat säännökset tulevat heti lain alussa ja niitä sovelletaan kaikissa yhtiöissä. Kattavuuden lisäksi lakiin on tullut myös lisää tahdonvaltaisuutta: toisaalta laissa on enemmän säännöksiä, mutta myös enemmän sellaista mistä saa sopia toisin. Erityisesti pienten osakeyhtiöiden toiminnan kannalta on katsottu tarpeelliseksi esittää lain alussa periaatteet, joille osakeyhtiölain myöhempi sääntely perustuu. Niinpä nämä periaatteet löytyvätkin OYL:n 1 luvusta. (Sigfrids 2005)

2.2.1 Periaatteet vähemmistöosakkeenomistajien ja velkojien turvana

Uudistuksen peruslähtökohtana on lain joustavuus ja pienyhtiöystävällisyys ja selkeys. Uudessa laissa on pyritty siihen, että pakottavia säännöksiä olisi mahdollisimman vähän ja yhtiöille annettaisiin mahdollisuus sopia asioista haluamallaan tavalla määräämällä siitä yhtiöjärjestyksessä. Tahdonvaltaisuuden lisäämistä ei kuitenkaan ole haluttu tehdä vähemmistöosakkaiden ja velkojien aseman kustannuksella, vaan heidän asemansa on pyritty pitämään entisellään.

Osakeyhtiölakiin on kirjattu 1 lukuun laissa käytettävät periaatteet. Periaatteiden auki kirjoittaminen on ollut välttämätöntä, jotta laki ei paisuisi pykälämäärältään mahdottomaksi (Prima 2006 b). Suomen osakeyhtiölaki onkin melko tiivis ja selkeä, verrattuna esimerkiksi Ruotsin 800 ja Britannian 900 pykälän osakeyhtiö lakeihin (Prima 2006 a). Niinpä uutta osakeyhtiölakia voidaan kuvata periaatekeskeiseksi laiksi, jonka tarkoitus on turvata vähemmistöosakkaiden turvaa ja velkojien asemaa yhtiössä yhtiön johdon ja määräävien osakkeenomistajien itsekästä toimintaa vastaan. Periaatteiden tueksi on vähemmistöosakkaiden- ja velkojiensuojaa pyritty parantamaan tehostamalla yhtiöoikeudellisia oikeussuojakeinoja ja selkiyttämällä sääntelyä. Uuden lain keskeinen piirre on osakkeenomistajakeskeisyys. Tämä ilmennee niin periaatteellisella tasolla kuin yksityiskohtaisessa sääntelyssäkin. Osakeomistajakeskeisyyden voidaan katsoa olevan siirtymistä kohti angloamerikkalaista yhtiöoikeusajattelua. Tätä tukee myös huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuus, jota

kutsutaan angloamerikkalaisessa kirjallisuudessa johdon fidusiaarisiksi velvollisuuksiksi. (Mähönen & Villa 2006: 2–3, 107–108)

Periaatteisiin voidaan vedota silloin, kun lain yksityiskohtaisesta säännökset eivät ole käytettävissä kyseissä tapauksessa. Informaatiofunktio muodostaa yhtiöoikeuden keskeisen sisällön ja toimii johdantona myöhempään sääntelyyn, joiden kautta lain muut säännökset täsmentyvät. Auki kirjoitetut periaatteet tarkoittavat niiden merkityksen lisääntymistä käytännön toiminnassa: niitä voidaan käyttää materiaaleina ja tulkinnan apuvälineinä. Uudistuksen sisäinen logiikka perustuu seuraaviin seikkoihin: 1. osakkaan rajoitettu vastuu, 2. sidotun oman pääoman suoja- ja jakorajoitukset, 3. osakkeen luovutettavuus, 4. toiminnan tarkoitus, 5. enemmistöperiaate, 6. yhdenvertaisuus, 7. johdon huolellisuus ja lojaalius sekä 8. tahdonvaltaisuus. (Mähönen & Villa 2006: 3 ja Airaksinen 2005)

Siinä missä uudessa osakeyhtiölaissa on lisätty toimivan johdon valtuuksia, vähennetty muotovaatimuksia ja lisätty toimintamahdollisuuksia, tulee yleisten periaatteiden täsmentäminen ja kirjoittaminen lakiin madaltamaan osakkeenomistajien kynnystä reagoida vääryyksiin. Osakkeenomistajilla on nyt paremmat mahdollisuudet puuttua johdon opportunistiseen tai muutoin moitittavaan käytökseen ja samalla tämä toimii johdon toimintaa kontrolloivana järjestelynä. Johdon ja osakkeenomistajien uudesta suhteesta voidaan esimerkkinä käyttää koiran taluttamisessa käytettävää flexiä: hihnaa on nyt jonkin verran pidennetty, mutta hihnan pysäyttävää ja takaisinvetävää joustaa on kiristetty. Näin osakkeenomistajat saavat hihnan pysäytettyä ja tarvittaessa vedettyä takaisin tilanteissa, joissa johdon toiminta poikkeaa yhtiön tarkoituksesta tai rikkoo johdolle asetettuja velvoitteita. (Mähönen & Villa 2006: 264–265)

Uudessa laissa velkojansuoja on kaksiosainen. Tällöin voiton ja varojen jakamista kontrolloidaan kahdella testillä: tase- ja maksukykyisyystestillä (OYL 13:5 ja OYL 13:2). Jos yhtiöstä aiotaan jakaa varoja, on yhtiössä oltava voitonjakokelpoisia varoja ja yhtiön on jaon jälkeen säilytettävä maksukykyisyytensä. Osakepääoman jakaminen edellyttää edelleen velkojainsuojamenettelyn läpikäymistä ja maksukykyisyystestin suorittamista. Uuden lain mukaisen velkojainsuojan voidaan katsoa olevan kompromissi velkojan suojaamisesta ja osakkeenomistajan edun huomioon ottavasta näkökulmasta. Maksukykyisyystestin käyttöön ottaminen parantaa kuitenkin jonkin verran velkojanasemaa osakkeenomistajan etuun verrattuna. Testin ansiosta velkojainsuoja on laajempi, sillä se ei ole enää kytketty ainoastaan sidotun oman pääoman määrään, vaan

suoja koskee niin osakepääoman jakamista kuin vapaan oman pääoman jakamista. (Finlex 2006 b ja Mähönen & Villa 2006: 234, 239)

2.2.2 Tahdonvaltaisuus ja yhtiöjärjestys

Yksi lakiuudistuksen peruslähtökohdista oli lain joustavuuden lisääminen. Tähän on pyritty karsimalla muotomääräyksiä, mahdollistamalla uudenlaisia toimintamalleja sekä tiukentamalla seuraamuksia väärinkäytöksistä. Tahdonvaltainen laki tarkoittaa käytännössä yhtiöille mahdollisuuksia sopia asioista toisin, lain sitä estämättä. Niinpä monessa uuden lain pykälässä todetaankin, että yhtiö voi sopia toisin määräämällä siitä yhtiöjärjestyksessä. Yhtiöjärjestys liitetään perustettavan yrityksen perustamissopimuksen liitteeksi. Aikaisemmin perustetuissa yhtiöissä yhtiöjärjestystä voidaan tarvittaessa muuttaa kaupparekisteriin tehtävällä muutositmoituksella. Nykyisen lain yhtiöjärjestyksen minimisisältö on hyvin suppea, ja siihen vaaditaan vain toiminimi, kotipaikka ja toimiala. Yhtiötä perustettaessa tulee ottaa huomioon, että uudessa laissa tiettyjä asioita täytyy kirjata yhtiöjärjestykseen, jotta ne olisivat voimassa. Tällainen asia on esimerkiksi hallituksen vastuuvapauden päättäminen: jos vastuuvapauden päättämisestä ei yhtiöjärjestyksessä ole määräystä, sitä ei voida hallitukselle antaa. Näin myös siis vanhan lain aikana perustetuissa yhtiöissä ei vastuuvapautta tarvitse hallitukselle myöntää, jos siitä ei yhtiön yhtiöjärjestyksessä erikseen määräystä ole. (Rasinaho 2005)

Tahdonvaltaisuuden lisäämisellä on pyritty palvelemaan laajaa yrityskirjoa. Ilmaan on jo heitetty kysymyksiä liiankin joustavasta laista. Vastapainoksi tahdonvaltaisuudelle tarjotaan tiukentuvaa jälkikontrollia. Käytännössä tämä voi tarkoittaa, että esimerkiksi luontevasti hallitukselle kuuluvia juoksevaan varainhankintaan liittyviä päätöksiä voitaisiin toimenpanon jälkeen vaatia mitättömiksi. Se, että päätöksen vaaditaan olevan selvästi yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen, ei vähennä ongelmia: selvästi – sanan tulkinnan kanssa argumentoidaan varmasti ylimpiä oikeusasteita myöten. (KHT 2005)

Yhtiöjärjestyksen suhdetta osakeyhtiölakiin voidaan tarkastella useasta näkökulmasta. Tarkastelu voi koskea esimerkiksi pakollisten ja tahdonvaltaisten määräysten suhdetta. Tämä jaottelu ei kuitenkaan kerro sen enempää kuin, että jokaisessa osakeyhtiössä on oltava yhtiöjärjestys ja että lainsäätäjä on tietyissä kohdin vaikuttanut yhtiöjärjestyksen sisältöön. Normihierarkian näkökulmasta yhtiöjärjestystä voidaan verrata valtuutustilanteeksi: lain sisällöstä annetaan tarkempia säännöksiä ministeriön asetuksella, näin myös yhtiöjärjestyksessä voidaan tarkemmin säännellä yhtiön

toimintaa. Mikä sitten on pakottavaa ja mikä tahdonvaltaista yhtiöjärjestyksessä? (Helminen 2006: 56–57)

Yhtiöjärjestyksen pakottavien säännösten määrä on melko vähäinen. Lisäksi täysin pakottavia normeja on vain muutama. Näitä niin sanottuja perusnormeja ovat muun muassa yhtiön oikeushenkilöllisyyttä koskevat säännökset. Vanhaa lakia koskevassa oikeuskirjallisuudessa on puollettu kantaa, jonka mukaan lain normit ovat lähtökohtaisesti pakottavia, ellei säännöksen tarkoituksesta muuta johdu. Uudessa laissa sen sijaan näyttäisi olevan tavoitellun tilannetta, jossa uusi laki olisi enimmäkseen tahdonvaltainen ja tahdonvaltaisuus olisi myös lähtökohtainen oletama. Se onko nykyinen laki kuitenkin niin tahdonvaltainen, ei ole itsestään selvä asia: monessa kohdin lakia todetaan, että säännöksestä voidaan poiketa yhtiöjärjestyksen määräyksellä, vähintään yhtä monen säännöksen kohdalla mainintaa ei ole. Ovatko nämä kohdat sitten pakottavaa lainsäädäntöä? (Helminen 2006: 58–59)

Uudessa laissa yhtiöjärjestyssidonnaiset lain säännökset eivät ole lisääntyneet. Suurin osa näistä koskee yhtiön hallintoa eli lukuja 5-7. Vaikka säännökset eivät ole lisääntyneet, ei se tarkoita ettei lain sisällössä ja sen vaikutuksessa yhtiöjärjestykseen olisi tapahtunut yksittäisiä merkittäviäkin uudistuksia. Yleinen vaikutelma lain tahdonvaltaisuudesta ilmenee lain valmisteluaineistosta. Esimerkiksi vuoden 2000 taustamuistioissa tahdonvaltaisuus oli korostetusti esillä. Valmistelun edetessä kannanotot tahdonvaltaiseen sääntelyyn tulivat varovaisemmiksi ja vähenivät. Tahdonvaltaisuuden korostamisen uhkakuvana on nähty vähemmistönsuojan ja velkojainsuojan heikkeneminen. Näiden suojien tasoon ei olekaan uudessa osakeyhtiölaissa juuri puututtu. Uusi laki ei myöskään olennaisesti muuta seuraamus- ja oikeussuojajärjestelmää. Näiden perusteella voidaan väittää, ettei uusi laki tule merkittävästi muuttamaan yhtiöjärjestyksellistä määräämisvapautta lain pakottavien säännösten keskeisillä osa-alueilla. Tähän viittaa myös se seikka, etteivät uudet säännökset merkittävästi velvoita yhtiöitä muuttamaan nykyistä yhtiöjärjestystään, jolloin pakottava sääntely ei ole lisääntynyt. Näin ollen määräykset, jotka ovat olleet vanhan lain aikana sallittuja, ovat sallittuja myös uuden lain mukaan. (Helminen 2006: 257, 279–281)

2.3 Uudistuksen kansainvälinen tausta

Oikeusministeriön antamassa toimeksiannossa osakeyhtiölain uudistamiseksi yhtenä lähtökohtana oli lain selventäminen kansainväliseen soveltamisalaan verrattuna. Hallituksen esityksen mukaan lain valmistelussa onkin käytetty laajasti hyväksi eri maissa meneillä olevia tai jo voimaan tulleita uudistuksia. Samanaikaisesti Suomen lakiuudistuksen kanssa on tekeillä ollut myös kattavat kokonaisuudistukset sekä Ruotsissa että Iso-Britanniassa. Näiden lisäksi valmisteluissa on otettu huomioon toisissa Pohjoismaissa tapahtuneet säätelyt, EU:n yhtiöoikeudellinen säätely sekä muissa maissa, kuten Yhdysvalloissa, Kanadassa sekä Australiassa tapahtuneet yhtiöoikeudelliset uudistukset.

Hallituksen esityksen 109/2005 mukaan osakeyhtiöoikeudelliset järjestelmät voidaan jakaa esimerkiksi mannereurooppalaiseen, pohjoismaiseen ja angloamerikkalaiseen järjestelmään. Yhdenmukaisin näistä järjestelmistä on pohjoismainen. Järjestelmän taustalla on yhteispohjoismainen lainvalmistelu sekä yhteinen siviilioikeudellinen traditio. Tosin yhdenmukaisuus ei enää nykyään ole kovin merkityksellistä ja niinpä varsinaisesta yhteispohjoismaisesta osakeyhtiölainsäädännöstä ei enää voida puhua. Yhteisiä piirteitä kuitenkin löytyy ja niitä voidaankin käyttää hyväksi lainvalmistelussa ja edelleen myös laintulkinnassa. Niinpä Suomessakin on esityksen valmistelussa kiinnitetty huomiota pohjoismaisiin osakeyhtiölakeihin ja erityisesti Ruotsissa samaan aikaan vireillä olleeseen osakeyhtiölain kokonaisuudistukseen. (Oikeusministeriö 2005 b ja Edilex 2006, HE 109/2005)

Suomen yhtiöoikeudellisessa kirjallisuudessa onkin ollut tavanomaista tukeutua ruotsalaiseen aineistoon. Yhteys on kuitenkin jatkuvasti heikentynyt ja jo vuoden 1978 osakeyhtiölaissa ja vuoden 1997 uudistuksessa on nähtävissä pohjoismaisen oikeuden tulkinnan vähentyminen. Vaikka yhteydenpitoa onkin ollut suomalaisten ja ruotsalaisten lainvalmistelijoiden välillä uuden lain osalta, välitön yhteys Ruotsiin voidaan katsoa katkenneen. Ulkomaisia lakeja käytetään toki tulkinnan lähteenä, Ruotsin laki ei enää kuitenkaan ole hallitseva laki tulkinnassa, vaan käytössä on myös lisääntyvässä määrin muiden maiden lainsäädäntöä. (Mähönen & Villa 2006: 51)

Pohjoismaiden osakeyhtiölakeja tarkasteltaessa suoritetaan vertailua Ruotsin, Norjan sekä Tanskan lakeihin. Kaikissa näissä maissa on suoritettu uudistuksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Ruotsin osakeyhtiölain (aktiebolagslag, ABL) kokonaisuudistus on uusin, vaikka se aloitettiin jo vuonna 1990, nimittäin uusi

osakeyhtiölaki astui voimaan vasta 1.1.2006. Keskeisinä uudistuksina mainittakoon osakkeen nimellisarvosta ja niin sanotusta suksessiiviperustamisesta luopuminen, luovutusrajoitusten salliminen nykyistä laajemmin sekä omistuksen julkisuudenrajoittaminen. Muita muutoksia ovat mm. yhtiökokoukseen osallistumisen salliminen internetin välityksellä sekä lähipiirilainoja koskevien säännösten keventäminen sekä yleinen tahdonvaltaisten säännösten lisääminen. Samoja uudistuksia on otettu myös Suomen uuteen osakeyhtiölakiin. (Edilex 2006, HE 109/2005)

Norjan osakeyhtiölainsäädäntö uudistettiin vuonna 1999. Norjan osakeyhtiölaissa käytetään Suomen tapaan jakoa yksityisiin ja julkisiin osakeyhtiöihin. Yhtiöt eroavat vähimmäispääoman suhteen sekä sen suhteen, että vain julkisen osakeyhtiön osakkeet voivat olla julkisen kaupankäynnin kohteena ja julkisen osakeyhtiön on pakko liittää osakkeet arvo-osuusjärjestelmään. Huomioitavaa on myös säännös siitä, että alle 20 osakkeenomistajan yksityisessä osakeyhtiössä yhtiökokouspäätökset voidaan tehdä ilman varsinaista kokouksen koolle kutsumista. Norjan osakeyhtiölaki pohjautuu yhteispohjoismaisen lainvalmistelun tuloksena syntyneeseen vuoden 1975 osakeyhtiölakiin, tosin systematiikka ja kirjoitusasu poikkeavat aikaisemmasta. Jako julkisiin ja yksityisiin osakeyhtiöihin säilytettiin myös Suomen uudessa osakeyhtiölaissa, vaikka vanhan lain mukainen jako pieniin ja suuriin yhtiöihin poistui. Samankaltainen säännös löytyy myös Suomen osakeyhtiölaista, sillä yhtiöissä voidaan tehdä päätöksiä ilman varsinaisia kokouksia, niin yhtiökokouksen kuin hallituksenkin toimesta sekä ilman rajoituksia yhtiön koosta. (Edilex 2006, HE 109/2005)

Tanskan osakeyhtiölaki uudistuksista jo 1970-luvulla toteutettiin jako osakeyhtiöön (aksjeselskab) ja rajavastuuyhtiöön (anpartsselskab). Tämän jälkeen uudistusten on katsottu sisältävän kolme pääasiallista suuntausta: EU-sopeutuminen, taloudellisen rikollisuuden estäminen ja deregulaatio. Vuonna 1996 on tehty viimeisin tärkeä muutos, joka kevensi rajavastuuyhtiöitä koskevaa sääntelyä. Tällöin myös itse lakitekstiä uudistettiin ja lyhennettiin alle sataan pykälään. Tarkoituksena oli tahdonvaltaisempi sääntely, jolloin esimerkiksi osakkeenomistajien järjestäisivät keskinäiset suhteensa yhtiöjärjestyksessä ja erilaisilla sopimusjärjestelyillä. Uudistus on saanut osakseen kritiikkiä, sillä se jättää suuren osan merkittäviä yhtiöoikeudellisia kysymyksiä avoimiksi. Vuoden 1996 uudistuksessa lakiin on lisätty mm. mahdollisuus käyttää uutta teknologiaa ja niinpä laki salliikin muun muassa täysin sähköisen yhtiökokouksen järjestäminen. Myös Suomen lakiuudistukseen on otettu mahdollisuus käyttää internet-

ja videoyhteyksien suomia uusia mahdollisuuksia osallistua kokouksiin. (Edilex 2006, HE 109/2005)

Euroopan Unionin osalta yhtiöoikeudellisen sääntelyn harmonisoinnin voidaan tällä hetkellä katsoa olevan kokonaan pysähdyksissä. Jokaisella maalla on oma yhteisöoikeudellinen lainsäädäntönsä, joka sopii juuri kyseisin maan tarpeisiin ja yhteisölliseen kulttuuriin. Niinpä EU:ssa onkin yhtiölainsäädännön harmonisointi-direktiivien sijasta pyritty etsimään uusia, pehmeämpiä keinoja yhtenäistää käytäntöjä, kuten suosituksia, selvityksiä ja tietojenvaihtoa. (Edilex 2006, HE 109/2005)

EU:n jäsenvaltioiden piirissä merkittävin yhtiöoikeudellinen uudistushanke on meneillään Iso-Britanniassa. Myös Iso-Britannian, kuten kaikkien maiden lakiuudistuksen tärkein tavoite on lain uudistaminen kansantalouden kilpailukyvyn varmistamiseksi. Uudistuksessa erityistä huomiota kiinnitetään globalisaatioon, EU:n lainsäädäntöön, moderneihin sääntelykäsitelmiin ja omistusrakenteisiin, yhtiöiden varallisuuden muuttumiseen sekä pienten yhtiöiden suureen merkitykseen. (Edilex 2006, HE 109/2005)

Siinä missä Iso-Britanniassa sekä Pohjoismaissa on pyritty korostamaan osakeyhtiölakien tahdonvaltaisuutta, on Ranskan ja erityisesti Saksan laeissa paljon pakottavia säännöksiä. Vaikka nämä erilaiset sääntelytavat ovat lähentyneet toisiaan viime aikoina, ovat nämä erot kuitenkin yksi syy EU:n yhtiöoikeudellisen harmonisoinnin tilaan. (Edilex 2006, HE 109/2005)

Keskeisimmät voimassa olevat yhtiöoikeudelliset direktiivit koskevat mm. osakeyhtiöihin liittyvien tietojen julkistamista sekä julkistamisen oikeusvaikutuksia, julkisen osakeyhtiön perustamista, sulautumista ja jakautumista, yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden tilinpäätöksiä, tilintarkastusten suorittamisesta vastuussa olevien henkilöiden hyväksymistä, toisen valtionlainsäädännön alaisten, yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden jäsenvaltioon avaamia sivuliikkeitä, yhdenmiehen rajavastuuyhtiöitä, eurooppalaista taloudellista etuyhtymää, Eurooppa-yhtiön sääntöjä sekä kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamista (IFRS-asetus). (Edilex 2006, HE 109/2005)

Kansainvälistyminen on osa jokaisen maan yhtiöiden arkea ja se on monelle yritykselle merkinnyt kilpailun kiristymistä kaikilla toiminnan osa-alueilla. Kansainvälistymisen huomioon ottaminen lainsäädännön uudistamisessa on välttämätöntä myös

kansantaloudellisesti, sillä pahimmassa tapauksessa tavanomaisesta merkittävästi poikkeavat lainsäädäntöratkaisut voivat vähentää kansainvälisten sijoittajien kiinnostusta suomalaisiin osakkeisiin. Sijoittajien kiinnostuksen herättäminen ja kansainväliset rahoitusmarkkinat merkitsevät osakeyhtiöoikeuden kilpailukyvyn uudenlaista mittaamista. Yhteisöoikeuden merkityksestä kertoo myös se, että useissa maissa tekeillä olevien tai jo voimaan tulleiden kokonaisvaltaisten uudistusten lisäksi muun muassa OECD ja Maailmanpankki ovat viime vuosina lisänneet yhtiöoikeudellisten kehityshankkeiden merkitystä omassa toiminnassaan. Suomessa on uudessa osakeyhtiölakiuudistuksessa kansainväliset linjaukset otettu huomioon. Tästä kertovat laajat tausta sekä osakeyhtiölakimietinnöissä käytetyt vertailuselvitykset. (Edilex 2006, HE 109/2005)

3. OSAKEYHTIÖN HALLINTO

Osakeyhtiö on määritelty pääomayhtiöksi, joka muodostaa omistajistaan erillisen varallisuuspiirin. Tämä osakeyhtiön perusmääritelmä tarkoittaa, etteivät osakeyhtiön osakkeenomistajat omista sitä omaisuutta, joka on merkitty yhtiön taseeseen, vaan he omistavat yhtiön osakkeita. Toisaalta osakkeenomistajat eivät myöskään ole henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön veloista tai velvoitteista: näistä yhtiö vastaa omalla varallisuudellaan (Siikarla 2006: 54). Osakeyhtiön omistuksen ja johdon eriytyminen vaikuttaa myös yhtiön edustamiseen. Osakkeenomistajilla ei ole osakkeenomistajan roolissa oikeutta edustaa yhtiötä, vaan yhtiön edustaminen kuuluu osakeyhtiölain mukaisille hallintoelimille (Villa1997: 97–98). Osakeyhtiölainuudistus ei näihin peruslähtökohtiin ole tuonut suuria muutoksia, vaan uudessa laissa, ne ovat pääpiirteittäin kuten vanhassakin laissa.

Työn kolmas luku käsittelee kokonaisuudessaan osakeyhtiön hallintoa, niin vanhan kuin uudenkin lain kannalta. Osakeyhtiön toiminnan edellytyksenä on, että yhtiöllä on oltava hallitus. Tästä löytyy määräys vanhan lain 8:1 §:stä (Finlex 2006 a), uudessa laissa samainen määräys löytyy 6:1 §:stä (Finlex 2006 b). Koska hallituksen valitsee yleensä yhtiökokous, päättävät osakkeenomistajat ketkä hallitukseen valitaan. Osakkeenomistajat voivat myös määrätä siitä, miten yhtiö organisoidaan. Kuitenkin rajoittavina tekijöinä ovat OYL ja muut lait. Näin ollen osakkeenomistajan päätäntävalta yhtiön asioissa rajoittuu käytännössä yhtiökokoukseen, joka kuitenkin on osakeyhtiön korkein päättävä elin (Hannula 2004: 13). Uusi osakeyhtiölaki on tuonut muutoksia, sekä yhtiökokousta että yhtiön johtoa ja edustamista koskeviin säädöksiin.

Kolmannen luvun ensimmäinen kappale käsittelee osakeyhtiön yhtiökokousta: kappaleessa pohditaan yhtiökokouksen roolia yhtiön päätöksenteko prosessissa, sekä toisaalta yhtiön toimielinten roolia yhtiökokouksessa. Lisäksi kerrotaan lyhyesti hallintoneuvoston roolista yhtiön toimieliimenä. Toinen kappale käsittelee osakeyhtiön hallintoelimiä ja niiden roolia yhtiön päätöksen teossa. Uudistuksen tuomat muutokset esitetään kaikissa kappaleissa vertaamalla vanhaan lakiin sekä sitä koskevaan kirjallisuuteen.

3.1 OYL 5 luku: Yhtiökokous

Yhtiökokous on osakeyhtiön ylin päättävä toimielin. Yhtiökokouksessa valtaa käyttävät osakkeenomistajat. Valta ilmenee muun muassa oikeutena valita yhtiölle hallitus tai hallintoneuvosto ja perustuu osakeomistuksen tuomaan äänivaltaan. Yhtiökokouksessa päätöksiksi tulevat ne päätösehdotukset, joita enemmistö tai OYL:n mukainen määräenemmistö on kannattanut (Karhu ym. 1998: 21). Osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen lisäksi yhtiökokouksen on myös otettava huomioon muun muassa arvopaperimarkkinalain sekä kirjanpitolain määräykset (Lindholm, Rasinaho & Virtanen 2004: 17).

Jotta osakkeenomistajilla on mahdollisuus käyttää päätösvaltaansa, täytyy yhtiössä pitää vähintään yksi varsinainen yhtiökokous tilikautta kohden. Varsinainen yhtiökokous tulee pitää kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. (Sigfrids 2005)

Varsinaisen yhtiökokouksen lisäksi voidaan yhtiössä myös pitää ylimääräisiä yhtiökokouksia. Ylimääräinen yhtiökokous on syytä kutsua koolle, jos käsiteltävänä on asioita, jotka eivät voi odottaa seuraavaa varsinaista yhtiökokousta. Tällaisia asioita voivat olla muun muassa yritysjärjestelyihin tai yhtiön rahoitukseen liittyvät asiat. (Lindholm ym. 2004: 24)

Siihen millainen yhtiökokous on luonteeltaan vaikuttaa yhtiön ominaisuudet, esimerkiksi yhtiön koko. Huomioon on otettava että, yhtäläillä osakeyhtiölaki koskee niin suppeita perheyriyksiä, joissa osakkeenomistajina ovat samaan sukuun kuuluvat perheenjäsenet, kuin laajaan osakaspohjaan perustuvat julkiset osakeyhtiöt. Perheyriyksessä niin sanottuja yhtiökokouksia voidaan pitää käytännössä päivittäin ja näin myös tehdä päätöksiä, kunhan vain saadaan kaikkien osakkeenomistajien suostumus. Tilanne on myös eri, kun yhtiökokous on yhtä kuin yhdenmiehen osakeyhtiön yrittäjä itse. Tällöin mitään todellisia yhtiökokouksia ei edes pidetä. Näissä tapauksissa yhtiökokouksen säädökset tuntuvat lähinnä byrokralialta ja pöytäkirjojen ja ääniluetteloiden laatiminen tuottaa vain ylimääräistä työtä.

Laajan osakaspohjan osakeyhtiössä yhtiökokouksen merkitys on erilainen. Osakkeenomistajat eivät ole päivittäin tekemisissä eikä enemmistö näe toisiaan päivittäin töissä. Toisaalta Siikarla on verrannut osakepohjaltaan laajojen osakeyhtiöiden yhtiökokouksia kirkonmenoihin: yhtiökokouksissa on vähän osanottajia, yleensä he ovat aina samoja henkilöitä ja heidän ainoat puheenvuoronsa ovat

”Aamenet” jokaisen päätöksen perään. Siikarla vertaa toimitusjohtajan roolia kirkon menojen liturgiin ja hallitusta kappalaiseen tai kirkkokuoroon. Syyksi siihen, että osakepohjaltaan laajojen yhtiöiden yhtiökokous ei käytännössä toteuta osakkeenomistajien todellista päätäntävaltaa, Siikarla näkee Suomen osakeyhtiöiden osakepääomien pienuuden: kun sijoitetut summat eivät ole isoja, ei sijoituksilla ole riskiä eikä silloin myöskään niiden tuotolta odoteta ihmeitä. Tällöin osakkeenomistajat eivät ole tietoisia yhtiön todellisesta tilanteesta, saati yhtiökokouksessa tehtävien päätösten vaikutuksista sijoituksiinsa. (Siikarla 2006: 105)

Yhtiökokousta koskevat säännökset on koottu voimassa olevan osakeyhtiölain 5 lukuun. Yhtiökokousta koskeviin säädöksiin ei ole tullut merkittäviä muutoksia toimivallan tai osakkeenomistajan oikeuksien osalta. Uudistuksen tuomat muutokset yhtiökokousta koskevaan sääntelyyn ovat muutoinkin melko vähäisiä. Keskeisin muutoksista on yhtiökokouksen toimivallan ja päätöksenteon tarkempi sääntely. Näihin liittyvät myös eri toimielinten tehtävien siirtelyä koskevin säännösten tarkentaminen, koskien erityisesti hallitukselta yhtiökokoukselle siirrettäviä tehtäviä. Muita uudistuksia ovat osakkeenomistajien kyselyoikeuden yksinkertaistaminen sekä pienet muutokset osakkeenomistajan esteellisyyttä, varsinaista yhtiökokousta, yhtiökokouksessa läsnä olevia henkilöitä ja kokouspaikkaa koskien. (Sigfrids 2005)

3.1.1 Osakkeenomistajan ja yhtiökokouksen päätöksenteko

Kuten aikaisemmin todettiin, osakkeenomistajien päätöksenteko tapahtuu pääsääntöisesti yhtiökokouksessa, mutta esimerkiksi perheyriyksissä on useita yhtiökokousmaisia päätöksentekotilanteita ilman, että yhtiökokous on kutsuttu koolle OYL:n mukaisesti. Voimassa olevassa laissa onkin otettu huomioon tällaiset tilanteet ja niiden osalta pätevää päätöksentekoa on helpotettu. Päätös on siis mahdollista tehdä yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta, kutsumatta yhtiökokousta koolle. Uuden lain 5 luvun 1 §:ssä määrätään päätöksen tekemisestä ilman yhtiökokousta: ”Osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa. Osakkeenomistajat voivat 1 momentin estämättä yhtiökokousta pitämättä yksimielisinä päättää yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta. Päätös on kirjattava, päivättävä, numeroitava ja allekirjoitettava. Jos yhtiössä on useampia kuin yksi osakkeenomistaja, vähintään kahden heistä on allekirjoitettava päätös. Kirjattuun päätökseen sovelletaan muuten, mitä yhtiökokouksen pöytäkirjasta säädetään.” (Finlex 2006 b)

Osakkeenomistajilta vaaditaan siis yksimielinen suostumus ja päätös on kirjattava, numeroitava ja, jos yhtiössä on enemmän kuin yksi osakkeenomistaja, niin vähintään kahden osakkeenomistajan allekirjoitettava. Kirjaamisella ei tarkoiteta, että päätökset tulisi kirjoittaa kuten yhtiökokouksen pöytäkirjat, vaikkakin ne on säilytettävä kuten pöytäkirjat ja niistä on annettava osakkeenomistajan niin vaatiessa hänellä jäljennös. (Merilampi 2005 ja Finlex 2006 b: OYL: 5:1–2)

Näin on toki voitu menetellä vanhankin lain mukaan, mutta uuteen lakiin säännöksiä on selvennetty. Vanhassa laissa päätöksen tekeminen ilman yhtiökokousta on perustunut lain tahdonvaltaisuuteen (Schultén 2004: 7). Vanhan lain 9 luvun 1 §:n mukaan: ”Osakkeenomistajat käyttävät yhtiökokouksessa päättämisvaltaansa yhtiön asioissa. Jokaisella osakkeenomistajalla on oikeus osallistua yhtiökokoukseen ja siellä käyttää puhevaltaa, jollei tässä laissa ole toisin säädetty.” Eli jos kaikki osakkeenomistajat ovat olleet yksimielisiä, on yhtiökokous voitu pitää noudattamatta kokouskutsua ja kokousmenettelyä koskevia lain muotomääräyksiä. (Finlex 2006 a ja Lindholm ym. 2004: 70–71)

Yhtiökokouksen päätöksenteon yleinen säännös on, ettei yhtiökokouksessa saa päättää sellaisesta asiasta, jota ei ole mainittu kokouskutsussa tai joka ei yhtiöjärjestyksen mukaan kuulu käsiteltäväksi yhtiökokouksessa. Tähän poikkeuksen tekee yhtiökokous, jossa ovat läsnä kaikki osakkeenomistajat tai jos poissaolevien suostumus saadaan päätökseen. Tällöin osakkeenomistajat voivat yksimielisinä päättää myös asiasta, jota ei ole esitetty kokouskutsussa. (Hannula 2004: 14–15)

Yhtiökokouksen päätöksentekoa koskevia yleisiä periaatteita ovat yhdenmukaisuuden periaate ja enemmistöperiaate. Yhdenmukaisuuden periaate tarkoittaa, että yhtiökokous ei saa tehdä päätöstä, joka voi tuottaa epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella. Enemmistöperiaate tarkoittaa, että yhtiökokouksessa jokaisella osakkeella on yksi ääni, ellei laista tai yhtiöjärjestyksestä muuta johdu. Nämä kaksi yhtiöoikeudellista periaatetta korostuvat yhtiökokouksen toiminnassa ja vaikka ne ovatkin toisilleen vastakkaisia, voidaan niiden katsoa tasapainottavan toisiaan. (Lindholm ym. 2004: 20–21)

Päätökset tehdään yksinkertaisella ääntenenemmistöllä, eli ehdotus hyväksytään, kun se on saanut enemmän kuin puolet annetuista äänistä, ellei laista tai yhtiöjärjestyksestä muuta johdu. Lisäksi eräiden asioiden päättämisessä vaaditaan äänten määräenemmistö eli $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä ja yhtiökokouksessa edustetuista äänistä. Määräenemmistöä

vaaditaan päätettäessä esimerkiksi yhtiöjärjestyksen muuttamisesta, suunnatusta osakeannista, yhtiön sulautumisesta tai jakautumisesta tai yhtiön asettamisesta selvitystilaan. Määräenemmistöä ei voida lieventää yhtiöjärjestyksen määräyksellä, vaikka muihin päätöksiin voidaan yhtiöjärjestyksessä määrätä vaadittavaksi esimerkiksi $\frac{3}{4}$ annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista tai jopa kaikkien osakkeenomistajien yksimielinen päätös. Tapauksia, joissa vaaditaan tietyn osakkeenomistajan suostumusta asiaan, ovat muun muassa, kun hänen oikeuttaa yhtiön voittoon tai netto-omaisuutteen vähennetään, maksuvelvollisuutta yhtiötä kohtaan lisätään tai kun samanlajisten osakkeiden tuottamien oikeuksien keskinäisiä suhteita muutetaan ja muutos koskee juuri hänen osakkeitaan. (Hannula 2004: 14–15 ja Siikarla 2006: 129–132)

Voimassa olevan lain mukaan poistuu säännös, jossa yksittäisen osakkeenomistajan osakkeiden tuottama äänimäärä ei voi olla suurempi kuin 20 kertaa äänimäärä, jonka toisen osakkeenomistajan sama osakemäärä tuottaa. Uuden lain mukaan osakkeenomistajan oikeutta äänestää koko osakkeittensa äänimäärällä voidaan rajoittaa vain yhtiöjärjestyksellä. Yhtiöjärjestyksessä sallittuja äänenrajoitusmääräyksiä ovat esimerkiksi äänileikkurit, äänestysasteikot sekä määräykset, joissa kaikkien osakkeenomistajien äänimääriä rajoitetaan samassa suhteessa tai määrätään, että jokaisella osakkaalla on vain yksi ääni riippumatta osakeomistuksen määrästä. (Siikarla 2006: 131)

Voimassa olevasta laista on otettu pois vanhaan lakiin 9:15 §:n 2 momenttiin sisältynyt säännös: ”Päätös yhtiöjärjestyksen muuttamisesta siten, että enemmän kuin yksi kymmenesosa tilikauden voitosta, sitten kun siitä on vähennetty edellisiltä tilikausilta olevan tappion peittämiseen tarvittava määrä, on siirrettävä vararahastoon tai muutoin jätettävä jakamatta, *on pätevä vain*, jos osakkeenomistajat, joilla on enemmän kuin yhdeksän kymmenesosaa kokouksessa edustetuista osakkeista, ovat sitä kannattaneet.” Säännöstä koskee uuden lain mukainen 5:29 §, jonka mukaisesti: ”Osakkeenomistajalta on saatava suostumus myös, kun osakkeita lunastetaan 15 luvun 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla suunnatusti tai kun päätetään yritysmuodon muuttamisesta 19 luvun 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Yhtiökokous ei saa tehdä 1 luvun 7 §:ssä tarkoitetun yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista päätöstä ilman sen osakkeenomistajan suostumusta, jonka kustannuksella epäoikeutettua etua annetaan.” Näin ollen säännösten vastainen menettely ei johda automaattisesti päätöksen mitätöimiseen, kuten vanhassa laissa 9:15 §:n vastainen menettely johti. (Finlex 2006 a, b ja Siikarla 2006: 133)

3.1.2 Yhtiökokouksen toimivalta ja varsinainen yhtiökokous

Osakeyhtiölaki ja yhtiön yhtiöjärjestys määräävät yhtiökokouksen tehtävät. Säännöllisiä osakeyhtiölain säättämiä yhtiökokouksen tehtäviä ovat hallituksen tai hallintoneuvoston sekä tilintarkastajien valinta ja heidän palkkionsa, tilinpäätöksen vahvistaminen, sekä päätökset voiton jaosta ja johdon vastuuvapaudesta. Muita tehtäviä, jotka vaativat yhtiökokouksen päätöksen, ovat esim. päätökset yritysrakenteen muutoksista. (Karhu ym. 1998: 23 ja Lindholm ym. 2004: 24)

Lähtökohtana on että, yhtiökokous päättää osakeyhtiölaissa sille kuuluvista tehtävistä. Lisäksi yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että yhtiökokous päättää myös hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvista asioista. Yhtiön päätöksenteossa yleinen toimivalta kuuluu edelleen hallitukselle, vaikka eri elinten toimivaltaa voidaan siirtää toimielimeltä toiselle. Hallituksen ja toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluva asia voidaan myös tuoda edellä mainittujen toimielinten toimesta yhtiökokoukselle päätettäväksi. Huomioon otettavaa on, että yhtiökokouksella ei kuitenkaan ole velvollisuutta tehdä tällaista päätöstä. Tällaisia päätöksiä ovat esim. osakepääoman alentaminen siten, että varoja jaetaan osakkaille tai siirretään rahastoon, jota käytetään yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti tai yhtiöjärjestyksen mukaisen osingon ylittävä osingonjako. (Karhu ym. 1998:23)

Osakeyhtiön yhtiökokous voi olla varsinainen tai ylimääräinen. Varsinainen yhtiökokous on pidettävä vähintään kerran vuodessa, muutoin voidaan yhtiöjärjestyksessä määrätä pidettävien varsinaisten yhtiökokousten määrä. Varsinaisessa yhtiökokouksessa on päätettävä tietyistä asioista, joihin kuuluvat muun muassa tilinpäätöksen vahvistaminen, taseen osoittaman voiton jakaminen ja uusien hallitusten jäsenten sekä mahdollisten tilintarkastajien valitseminen. Uuden lain mukaan enää ei tarvitse päättää vastuuvapauden myöntämisestä eikä tappion käsittelystä. (Lindholm ym. 2004: 23–24 ja Sigfrids 2005)

Yhtiökokouksen toimivaltaan liittyvät uudistukset koskevat toimielimeltä toiselle siirrettävien tehtävien tarkempaa sääntelyä. Tehtävien siirrossa on otettava huomioon vahingonkorvausvastuun siirtyminen, eli jos yhtiökokous tekee hallituksen toimivaltaan kuuluvan päätöksen, ovat osakkeen omistajat vahingonkorvausvastuussa päätöksestä. (Siikarla 2006: 106)

Muutos varsinaisessa yhtiökokouksessa tehtäviin päätöksiin on koko tilinpäätöksen vahvistaminen yhtiökokouksessa. Vanhan lain mukaan varsinainen yhtiökokous päätti vain tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta. Tilinpäätökseen kuuluu, kirjanpitolain mukaisesti tuloslaskelman ja taseen lisäksi, taseen liitetiedot sekä toimintakertomus, milloin se on pakollinen. Uutta on myös että, hallituksen jäsenet ja tilintarkastajat voidaan valita toistaiseksi. Vanhan lain mukaan toimikausi oli määrättävä yhtiöjärjestyksessä ja sen tuli päättyä viimeistään neljäntenä vaalin jälkeisenä tilikautena, joko uuden vaalin toimittavan yhtiökokouksen tai tilikauden päättyessä. (Finlex 2006 a, b ja Siikarla 2006: 108–109)

Vastuu vapauden myöntämisestä on käyty keskustelua, sillä päätöksen käytännön merkitys on yhtiökokoukselle vastuuvapauspäätöksen tueksi annettujen liian suppeiden tai muuten vähäisten tietojen takia ollut olematon. Toisaalta vastuuvapaudesta voidaan ehdotetun 22 luvun 6 §:n 2 momentin mukaisesti päättää tai sen myöntämisestä voidaan myös määrätä yhtiöjärjestyksessä. (Edilex 2005, HE 109:2005)

Menettely on myös poikennut kansainvälisestä käytännöstä, sillä vain Ruotsissa on yhtiökokouksella vastaava lakiin perustuva velvollisuus tehdä päätös johdon vastuuvapaudesta (Karhu ym. 1998:30). Pykälä vastuu vapauden myöntämisestä on säilytetty myös Ruotsin voimassa olevassa laissa, joka on tullut voimaan 1.1.2006. Aktiebolagslag 7:11 § momentit 3-4 koskien varsinaista yhtiökokousta:

” Vid årsstämman skall beslut fattas...

3. om ansvarsfrihet gentemot bolaget för styrelseledamöterna
och den verkställande direktören, och

4. i annat ärende som bolagsstämman enligt denna lag eller
bolagsordningen skall behandla. ”

(Aktiebolagslag 2005:551)

3.1.3 Yhtiökokouksen pitopaikka, kutsu ja esteellisyys

Osakeyhtiölain 5:16 § 1 momentin mukaan yhtiökokous on pidettävä yhtiön kotipaikassa. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä yhtiökokous pidettäväksi toisella paikkakunnalla ja uuden lain mukaan se voidaan pitää myös ulkomailla. Jos kokous pidetään ulkomailla, on yhtiöjärjestykseen merkittävä paikkakunta samalla tarkkuudella kuin yhtiön kotipaikka. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 117)

Kokouksen koolle kutsujana toimii yleensä hallitus. Kuitenkin, jos yrityksessä on hallintoneuvosto, voidaan yhtiöjärjestyksessä määrätä, että hallintoneuvosto kutsuu yhtiökokouksen koolle. Kokouskutsun laiminlyönnin seurauksena voi hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen, toimitusjohtaja, tilintarkastaja tai osakkeenomistaja velvoittaa lääninhallituksen kutsumaan kokouksen koolle. Lääninhallitukselle tulee laatia hakemus, joka velvoittaa sen kutsumaan kokouksen koolle yhtiön kustannuksella. (Siikarla 2006: 119 ja Lindholm ym. 2004: 25)

Varsinaisessa kutsussa tulee ilmetä kutsuja yhtiön nimi, kokouksen aika ja paikka sekä kokouksessa käsiteltävät asiat. Varsinaisen yhtiökokouksessa mainittujen asioiden osalta riittää viittaus yhtiöjärjestyksessä olevaan asiaa koskevaan kohtaan. Uudessa laissa kirjallisen kokouskutsun vaatimuksia on lievennetty, jotta kallis ja raskassoutuinen kokouskutsumenettely ei olisi enää tarpeen (Lindholm ym. 2004: 25–27). Vanhan lain mukaan kutsu oli toimitettava aikaisintaan kaksi kuukautta ja viimeistään kuukausi ennen yhtiökokousta (Schultén 2004: 31–32). Uuden lain mukaan kutsu on toimitettava aikaisintaan kahta kuukautta ja viimeistään viikko ennen yhtiökokousta tai viimeistä kokoukseen ilmoittautumispäivää. Kutsun katsotaan tapahtuneen, kun kirje on jätetty postin kuljetettavaksi. Voimassa olevan lain mukaan yhtiökokouskutsu voidaan lähettää osakkeenomistajille myös sähköpostitse. Tämä kuitenkin edellyttää, että osakkeenomistaja on antanut sähköpostinsa yhtiön käyttöön kokouskutsu-tarkoituksessa. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 121)

Ennen yhtiökokousta on yhtiön pidettävä hallituksen päätösehdotukset sekä jos kokouksessa käsitellään yhtiön tilinpäätöstä myös sitä koskevat asiakirjat, toimintakertomus ja tilintarkastuskertomus osakkeenomistajan nähtävillä. Asiakirjat on oltava osakkeenomistajan nähtävillä vähintään viikon ajan ennen kokousta (Schultén 2004: 33). Nähtävillä ne voivat olla yhtiön pääkonttorissa tai nyt myös yhtiön internetsivulla. Internetsivuilla nähtävänä olemisen edellytyksenä on, että sivut ovat osakkeenomistajien yleisesti tuntemat ja että ne toimivat asianmukaisesti. Asiakirjat on edelleen lähetettävä viivytyksettä osakkeenomistajalle, joka niitä vaatii lähetettäväksi. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 122)

Henkilö on esteellinen äänestämään tilanteessa, joka koskee kannetta häntä itseään vastaan, vahingonkorvausvelvollisuudesta vapauttamista tai vapauttamista muusta velvoitteesta yhtiötä kohtaan. Esteellinen voi olla osakkeenomistaja, mutta myös hallituksen jäsen sekä toimitusjohtaja. Esteellisyys koskee jos myös asiamiestä, joka osallistuu kokoukseen osakkeenomistajan puolesta. Huomioon tulee ottaa henkilöiden

erilaiset roolit yhtiökokouksessa ja niinpä osakkeenomistaja, joka on hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen tai toimitusjohtaja ei ole esteellinen äänestämään tilintarkastajan vaalissa. Jos esteellinen henkilö on osallistunut päätöksentekoon ja hänen äänillään on ollut tai on saattanut olla ratkaiseva merkitys päätöksen sisältöön, on yhtiökokouksen päätös pätemätön. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 116–117)

3.1.4 Osakkeenomistaja yhtiökokouksessa

Osakkeenomistajalla on sekä läsnäolo-oikeus, oikeus saada asia yhtiökokouksen käsittelyyn että kyselyoikeus kokouksessa. Läsnäolo-oikeuden mukaan jokaisella osakkeenomistajalla, riippumatta osakkeiden lukumäärästä tai lajista, on oikeus osallistua yhtiökokoukseen ja tämän lisäksi käyttää kokouksessa puhevaltaa. Jos yhtiö omistaa osakkeita, ne eivät tuota edellä mainittuja oikeuksia. Uutena lakiin on lisätty myös äänivallattomien osakkeenomistajien läsnäolo-oikeus. Tästä voidaan tosin määrätä toisin yhtiöjärjestyksessä. (Siikarla 2006: 111)

Huomattavaa on, että kyse on osakkeenomistajan oikeuksista, ei velvollisuuksista. Niinpä osakkaalla ei ole velvollisuutta osallistua yhtiökokoukseen tai muuhun yhtiötä koskevaan päätöksentekoon (Airaksinen, Jauhiainen & Neimala 2001: 109). Vanhassa laissa on ollut niukasti säännöksiä osakkaan oikeuksista yhtiökokouksessa. Uudessa laissa oikeuksia koskevia määräyksiä on joiltain osin täsmennetty.

Oikeus saada asia yhtiökokouksen käsiteltäväksi yhtiökokouksessa edellyttää, että osakkeenomistaja on vaatinut asian käsittelemistä kirjallisesti hallitukselta ja hyvissä ajoin ennen kokousta. Jos hallitus kieltäytyy ottamasta asiaa käsittelyyn, voi osakkeenomistaja käyttää oikeuttaan kutsua koolle ylimääräinen yhtiökokous. Yleensä tähän vaaditaan 1/10 osakkeenomistajien suostumus. Käsiteltävä asia voidaan lisätä yhtiökokouksen esityslistalle tai se voidaan käsitellä esityslistan viimeisenä olevassa kohdassa ”Muut asiat”. (Siikarla 2006: 110)

Osakkeenomistajan kyselyoikeutta voidaan toteuttaa sekä varsinaisessa että ylimääräisessä yhtiökokouksessa. Tällä oikeudella halutaan turvata osakkeenomistajan asemaa ja mahdollisuutta valvoa omia etujaan yhtiössä. Tarkoituksena on myös hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan toiminnan julkisuus, sillä yhtiökokouksessa voidaan saattaa osakkeenomistajien päätettäväksi hallituksen tai toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvia asioita. Tällöin, että yhtiökokous asiasta voisi päättää, tulee

asiasta esitetyt tiedot päätöksentekoa varten olla riittäviä ja todenmukaisia. Vaikka pääsääntö on, että hallitus tai toimitusjohtaja ovat velvollisia vastamaan kysymyksiin, ei yhtiön johto kuitenkaan ole velvollinen antamaan sellaista tietoa, joka voisi aiheuttaa vahinkoa yhtiölle. (Siikarla 2006: 127)

Kyselyoikeudella on ollut jo vanhassa laissa tärkeä merkitys osakkeenomistajan oikeuksien kannalta. Kysymyksillä ja lisätiedon saannilla on nähty olevan merkitystä arvioitaessa yhtiön tilaa sekä johdon toimia. Kyselyoikeus koskee kaikkia kokouksessa läsnä olevia hallituksen jäseniä, toimitusjohtajaa sekä tilintarkastajaa. Jos kysymykseen ei voida heti vastata, on vastaus annettava kahden viikon kuluessa kokouksesta. (Airaksinen ym. 2001: 113–114)

Uudessa laissa on säilytetty kyselyoikeutta koskevat säännökset sekä johdon velvollisuus vastata. Enää vastausta ei tarvitse pitää kaikkien osakkaiden nähtävillä pääkonttorissa, vaan vastaus on annettava kahden viikon kuluessa kirjallisesti kysymyksen esittäneelle osakkeenomistajalle ja muulle osakkeenomistajalle, joka sitä pyytää (OYL: 5:25). Hallituksen ei tarvitse antaa pyydettyä tietoa tilintarkastajalle silloin, kun hallitus katsoo, että sen antaminen aiheuttaisi olennaista haittaa yhtiölle. (Finlex 2006 b ja Merilampi 2005)

3.1.5 Yhtiön johto yhtiökokouksessa

Osakkeenomistajien lisäksi myös yhtiön tilintarkastajalla on oikeus olla läsnä yhtiökokouksessa. Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan sen sijaan edellytetään osallistuvan kokoukseen toimensa puolesta. Varsinaisia säännöksiä yhtiön johdon osallistumisesta yhtiökokoukseen ei kuitenkaan ole, on vain oikeus osallistua ja käyttää puheoikeutta. (Siikarla 2006: 111–112 ja Karhu ym. 1998: 50)

Yhtiön johdon rooli yhtiökokouksessa on paljolti sen itse päätettävissä. Hallituksella ja hallintoneuvostolla on oikeus kutsua yhtiökokous koolle ja saada haluamansa asia yhtiökokouksen käsiteltäväksi. Lisäksi hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja voivat liittää eriävän mielipiteensä tilinpäätökseen. Vaikka yhtiökokous ei hoida yhtiön liiketoimintaa, voi hallitus esittää yhtiökokouksessa yksittäistä periaatteellisesti tärkeää asiaa yhtiökokouksen päätettäväksi. Tällöin saadaan suoraan palautetta osakkeenomistajilta ja yhtiökokouksessa hyväksytty asia on helpompi viedä eteenpäin. (Karhu ym. 1998: 51)

Yhtiön johdon velvollisuuksiin kuuluu kutsua varsinainen yhtiökokous koolle määrääjässä, sekä ylimääräinen yhtiökokous tarvittaessa. Hallituksen ja toimitusjohtajan on huolehdittava tilinpäätöksen laatimisesta sekä sen allekirjoittamisesta. Lisäksi hallituksen on sisällytettävä yhtiökokoukseen osakkeenomistajan vaatimat asiat ja tietyt asiakirjat on pidettävä osakkeenomistajien nähtävillä ennen kokousta ja pyydyttäessä on lisäksi toimitettava jäljennökset eräistä asiakirjoista. (Karhu ym. 1998: 45)

3.2 OYL 6 luku: Osakeyhtiön johto ja edustaminen

Uudessa osakeyhtiölaissa on yhtiön johtoa ja edustamista koskevat säännökset koottu lain kuudenteen lukuun. Lisäksi lain ensimmäisessä luvussa määritellään johdon huolellisuusvelvollisuudesta (OYL:1:8) ja vahingonkorvausvelvollisuudesta OYL 22 luvussa. (Finlex 2006 b)

Hallituksen toimivaltaa ja tehtäviä koskeva sääntely, sekä hallituksen toimivaltaa määrittelevät yleiset periaatteet vastaavat vanhaa lakia ja sen tulkintaa. Useat jo aikaisemmin voimassa olleet tulkinnat sekä yleiset periaatteet on kirjoitettu lakiin uudessa osakeyhtiölaissa. (Lindholm 2005)

Nämä velvollisuudet ja periaatteet on kirjattu lain ensimmäiseen lukuun. Hallituksen jäsenellä on siis huolellisuusvelvollisuus, lojaliteettivelvollisuus sekä salassapitovelvollisuus. Näiden lisäksi hallituksen jäsen on velvollinen kohtelevaan kaikkia osakkeenomistajia yhdenvertaisesti (yhdenvertaisuusperiaate) sekä hoitamaan yhtiön organisointi ja toiminnan valvonta asianmukaisesti (organisointi- ja valvontavelvollisuus). Lisäksi kaikessa toiminnassa on huolehdittava siitä, että noudatetaan lakia ja säädöksiä (compliance velvollisuus). (Lindholm 2005)

Osakeyhtiölain luvussa 6 ei enää käytetä vanhassa laissa ollutta jakoa isoihin ja pieniin osakeyhtiöihin. Jako julkisiin ja yksityisiin osakeyhtiöihin on sen sijaan säilytetty. Vanhan lain mukainenkin säännös: ”Osakeyhtiössä on oltava hallitus” löytyy myös voimassa olevasta laista ja näin määrätään OYL:6 § 1 momentista. Sen sijaan toimitusjohtaja ei enää ole pakollinen toimielin suurissakaan yhtiöissä ja myös pieniin yhtiöihin voidaan valita hallintoneuvosto. (Finlex 2006 a, b ja Sigfrids 2005)

Muut voimassa olevan lain tuomat muutokset johtoa ja edustamista koskeviin yleisiin määräyksiin ovat yhtiöoikeudellisen kiellon poistaminen, koskien toimitusjohtajan toimimista yhtiön hallituksen puheenjohtajana, sekä kirjallisten suostumusten poistuminen johdon jäseniltä, koskien sekä heidän valintaansa että erottamistaan. Hallintorakennetta on pyritty selkeyttämään, jolloin vastuuketju olisi pääsääntöisesti, että yhtiökokous valitsee hallituksen ja hallitus toimitusjohtajan. Hallintoneuvosto ei enää osallistuisi toimielinten valintaan. (Sigfrids 2005)

Seuraavissa kappaleissa käsitellään tarkemmin osakeyhtiön hallituksen toimintaa ja voimassa olevan lain tuomia säännösuudistuksia. Samaan tapaan tarkastellaan myös toimitusjohtajan toimintaa. Luvun viimeinen kappale käsittelee osakeyhtiön edustamista ja lakiuudistuksen tuomia muutoksia edustuskäytäntöihin.

3.2.1 Hallituksen toiminta ja säännösuudistukset

Oikeudellisesti osakeyhtiön hallitus on sen tärkein toimielin. Hallituksen valitsee nykyisen mallin mukaan yhtiökokous ja hallitus puolestaan valitsevat toimitusjohtajan.

Osakeyhtiölain mukaan hallituksen yleistöimivaltaan kuuluu yhtiön hallinnon ja sen toiminnan asianmukainen järjestäminen. Tällöin hallitus on vastuussa yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon asianmukaisesta järjestämisestä sekä näiden valvonnasta. Periaatteessa hallituksen yleistöimivaltaan kuuluvat kaikki ne tehtävät, joita laissa tai yhtiöjärjestyksessä ei ole määrätty muille osakeyhtiön toimielimille. Niinpä voidaan sanoa, että hallitus toimii toimitusjohtajan ja yhtiökokouksen välissä. Lisäksi hallituksen tehtävä on edustaa yhtiötä ulospäin. (Hannula 2003: 110–112 ja Hirvonen ym. 2003: 102–103 ja Siikarla 2006: 136)

Käytännössä hallitus ei konkreettisesti suorita tehtäviä, vaan ne suoritetaan hallituksen päätöksestä. Tällöin hallitus tekee päätökset ja valvoo niiden toteuttamista sekä huolehtii tarvittavan raportoinnin järjestämisestä. Hallituksen alaisena ovat toimitusjohtaja ja hänen alaisensa. Vanhassa laissa tätä suhdetta ja tehtävienjakoa ei ollut selkeästi ilmaistu. Hallituksella kuitenkin katsottiin olevan laaja vastuu, joka on joko siviili- tai rikosperusteinen. (Hannula 2003: 89–90)

Nyt OYL:n on otettu nimenomaiset säännökset tehtävien siirtämisestä toisaalta hallitukselta yhtiökokoukselle ja toisaalta toimitusjohtajalta hallitukselle. Uuteen lakiin on siis kirjattu periaatteessa jo aikaisemminkin voimaassa olleet periaatteet ja

käytännöt. Tasmälliset säännökset tehtävien siirtämisestä mahdollistavat muun muassa, että yhtiökokous voi valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön voitonjaosta. Tällöin valtuutus olisi voimassa enintään seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen ja jakoedellytyksiä arvioitaisiin hallituksen päätöksen tekohetken mukaan. Huomioon on kuitenkin otettava, että yhtiökokouksen on joka tapauksessa vahvistettava tilinpäätös ja ettei yhtiökokous voisi päättää jakaa enemmän osinkoa, kuin mitä hallitus olisi esittänyt tai hyväksynyt. (Reinikainen 2006)

OYL 6:7 §:n mukaan: ”Hallitus voi yksittäistapauksessa tai yhtiöjärjestyksen määräyksen nojalla tehdä päätöksen toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvassa asiassa silloinkin, kun yhtiöllä on toimitusjohtaja. Hallitus voi saattaa hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvan asian yhtiökokouksen päätettäväksi.” Koska laissa ei määritellä kuinka suuren osan toimitusjohtajan tehtävistä hallitus voi itselleen ottaa, voi se siis periaatteessa ottaa kaikki toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvat asiat päätettäväkseen. Tämä tuskin on mielekäästä, jos yhtiöllä kerran on toimitusjohtaja. Jos hallitus päättää siirtää jonkun päätöksen yhtiökokouksen päätettäväksi, on otettava huomioon, että yhtiökokous ei kuitenkaan ole velvollinen tekemään kyseisestä asiasta päätöstä, vaan se voi siirtää asian takaisin hallituksen päätettäväksi. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 136, 151)

Hallituksen jäsenenä toimiminen on luottamustehtävä, jota ei ole pakko ottaa vastaan. Hallituksen jäsenen oletetaan ottavan aktiivisesti osaa niin hallituksen toimintaan kuin yhtiön asioiden hoitamiseen. Lisäksi kaikessa toiminnassa velvoitetaan toimimaan huolellisesti OYL: 1:8 mukaisesti: ”Yhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua”. Jäsenen ei tarvitse olla töissä yrityksessä, eikä edes olla yhtiön osakkeenomistaja, vaan niin yksi, kuin vaikka kaikki hallituksen jäsenistä, voivat olla kokonaan yhtiön ulkopuolelta. Hallituksen jäsenen kelpoisuudelle on asetettu vaatimuksia ja niinpä hallituksen jäsenenä ei voi toimia oikeushenkilö, alaikäinen tai sellainen, jolle on määrätty edunvalvoja, jonka toiminta kelpoisuutta on rajoitettu tai joka on konkurssissa. Lisäksi vähintään yhdellä hallituksen jäsenellä täytyy olla pysyvä asuinpaikka Euroopan talousalueella. Tästä voidaan poiketa rekisteriviranomaisen myöntämällä poikkeusluvalla. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 137,152)

Hallituksen jäsenmäärien on katsottu olevan yleisesti laskussa. Amerikassa vuosien 1988–1993 välillä hallituksen jäsenten määrä on laskenut viidestätoista kolmeentoista. Ulkopuolisten jäsenten osuus on noussut. Suomessa keskimääräinen hallitusten jäsenmäärä on ollut vuosituhaten alussa kuusi, joista sisäisiä jäseniä on peräti

kolmasosa. Syyksi jäsenmäärien laskuun voidaan nähdä kilpailuympäristö. Suuri jäsenmäärä ei välttämättä tarkoita tehokkuutta päätöksen teossa, vaan pikemminkin se vain saattaa aiheuttaa ongelmia. (Haapanen, Lainema, Lehtinen & Lähdesmäki 2002: 146–147)

Uuden lain myötä on hallituksen jäsenmäärään ja toimikauteen tullut muutoksia. Vanhan lain mukaan hallituksessa oli oltava vähintään kolme jäsentä, enimmäismäärää ei rajoitettu (Schultén 2003: 456–457). Voimassa olevan lain 6 luvun 8 §:n mukaan hallitukseen on valittava yhdestä viiteen varsinaista jäsentä, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin ja jos hallitukseen kuuluu vähemmän kuin kolme jäsentä, hallituksessa on oltava ainakin yksi varajäsen. (Finlex 2006 b)

Sellaiseen hallitukseen, jossa on useampia jäseniä, tulee valita hallituksen puheenjohtaja. Puheenjohtajan valinta voidaan määrätä yhtiöjärjestyksessä. Jos tällaista määräystä ei ole, yleisimmin hallituksen puheenjohtajan valitsee hallituksenkin valitseva yhtiökokous. Puheenjohtajan tehtävä on kutsua hallitus koolle. Hallituksen koolle kutsumista voi vaatia hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja. Voimassa olevaan lakiin on otettu säännös siitä, että puheenjohtajan estyessä tai kieltäytyessä hallituksen koolle kutsumisesta, kutsun voi myös toimittaa hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja. Tällöin vähintään puolen hallituksen jäsenistä on täytynyt vapaamuotoisesti hyväksyä koollekutsumisen (Siikarla 2006: 147). Vanhassa laissa 8:8 §:n mukaan puheenjohtajan tuli kutsua hallitus koolle. Hän ei voinut kieltäytyä kutsun lähettämisestä 15 luvun vahingonkorvausvelvollisuuden uhalla (Schultén 2003: 514–515).

Hallituksen jäsenen toimikauden pituudesta on voimassa olevassa laissa olettamassäänös ja vain siitä poikkeavasta käytännöstä on oltava määräys yhtiöjärjestyksessä. Vanhan lain mukaan hallituksen jäsenen toimikauden tuli päättyä viimeistään neljäntenä vaalin jälkeisenä tilikautena, joko uuden vaalin toimittavan yhtiökokouksen tai tilikauden päättyessä. Nykyään hallituksen jäsenen toimikausi voi yksityisessä osakeyhtiössä olla toistaiseksi voimassa oleva. (Hannula 2003: 66–67 ja Siikarla 2006: 153)

Hallitus katsotaan päätösvaltaiseksi, kun läsnä on enemmän kuin puolet sen jäsenistä. Tästä voidaan poiketa yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Päätösvaltaisuuden määrittämiseen on tullut uuteen lakiin selvennyksiä. Ja niinpä laskettaessa täyttyykö päätösvaltaisuuden määritelmä, otetaan laskuun mukaan valittujen jäsenten määrä, josta siis yli puolet pitää olla saapuvilla, jotta päätösvaltaisuus voidaan todeta. Tällöin jos hallitukseen on alun perin valittu neljä jäsentä, joista kaksi on myöhemmin eronnut, ei

kaksi jäljelle jäänyttä jäsentä edusta yli puolta hallituksen jäsenistä. Tällaisessa tilanteessa on kutsuttava ylimääräinen yhtiökokous koolle valitsemaan yhtiölle puuttuvia hallituksen jäseniä. Jos hallitukseen on valittu seitsemän jäsentä, vaaditaan saapuville neljä jäsentä päätösvaltaisuuden saavuttamiseksi, näin myös vaikka alun perin valituista jäsenistä kaksi olisi eronnutkin. (Siikarla 2006:143)

Uutta on myös, että esteellisten jäsenten ei katsota olevan paikalla, vaikka hän olisi paikalla kokouksessa. Tällöin jos hallitukseen kuuluu vain kaksi jäsentä, joista toinen on esteellinen, täytyy paikalle kutsua varajäsen, jotta hallitus olisi päätösvaltainen. Hallituksen jäsenen esteellisyyttä koskevat samat määrittelyt kuin aikaisemmin todettiin osakkeenomistajasta kappaleessa 3.1.4. (Siikarla 2006: 144)

Hallituksen jäsen voidaan erottaa kesken toimikauden ilman erityisiä perusteluja. Erottamisen voi tehdä se toimitus, joka on jäsenen valinnutkin. Muutoin jäsenyys päättyy toimikauden päättymiseen tai jäsenen kuolemaan. Hallituksen jäsen voi myös itse erota koska tahansa ja ilman perusteluja. Tähän riittää suullinen ilmoitus hallitukselle ja milloin yhtiökokous ei ole häntä valinnut, ilmoitus tällä toimituksella. Ero astuu voimaan heti ilmoituksesta hallitukselle. Vanhassa laissa eroilmoitus vaadittiin kirjallisena. Yhtiöjärjestyksessä tai hallituksen jäsenen valintaa koskevassa päätöksessä, ei voida rajoittaa eroamisoikeutta. (Hirvonen ym. 2003: 104–105 ja Siikarla 2006: 154)

Mikäli koko hallitus eroaa, on jokainen heistä vastuussa yhtiökokouksen kutumisesta koolle valitsemaan uutta hallitusta. Yhtiö ei voi osakeyhtiölain mukaisesti toimia ilman hallitusta ja niin eronneet jäsenet ovat velvoitetut huolehtimaan yhtiön toiminnan jatkumisen riittävistä edellytyksistä. Tämä velvollisuus koskee myös osan hallituksen jäsenistä erotessa jäljelle jääviä jäseniä. (Siikarla 2006: 155)

Hallitus voi tehdä päätöksiä niin hallituksen kokouksessa kuin kokousta pitämättä. Voimassa olevassa laissa on uusi säännös, jonka mukaan hallituksella on mahdollisuus tehdä päätöksiä pitämättä varsinaista hallituksen kokousta. Tällöin hyväksytään esimerkiksi päätösten tekeminen puhelimitse tai sähköposti kirjeenvaihdolla. Tällaisesta päätöksestä on tehtävä pöytäkirja, jota koskevat varsinaisen kokouksen pöytäkirjaa koskevat säännökset. (Siikarla 2006: 144)

Hallitus voi tehdä päätöksiä myös varsinaisessa hallituksen kokouksessa. Hallituksen kokouksen koolle kutumista ei säännellä laissa, kuten esimerkiksi yhtiökokouksen

koolle kutsumista. Kohtuullista on kuitenkin pyrkiä järjestämään kokous niin, että mahdollisimman moni hallituksen jäsenistä pääsisi paikalle ja voisi osallistua päätöksen tekoon. Kokoukseen voi osallistua myös teknisten välineiden kuten video- tai internetyhteyden kautta. Kokouksissa ovat oikeutettuja olemaan läsnä hallituksen jäsenet sekä toimitusjohtaja. Hallitus voi myös vapaasti päättää, että läsnä ovat myös yhtiön tilintarkastajat, hallintoneuvoston jäsenet tai ulkopuolinen asiantuntija. Vain esteellisyys voi evätä hallituksen jäsenen puheoikeuden. (Siikarla 2006: 146–147)

Hallituksen kokouksesta on pidettävä pöytäkirjaa, joka on numeroitava juoksevasti, allekirjoitettava sekä säilytettävä asianmukaisesti. Hallituksen puheenjohtaja vastaa niin koolle kutsumisesta kuin pöytäkirjan laadinnasta. (Siikarla 2006: 149)

3.2.2 Toimitusjohtajan toiminta ja säännösuudistukset

Vanhan lain mukaisesti toimitusjohtajaa ei tarvinnut valita pieniin yhtiöihin. Kuitenkin suuriin yhtiöihin, joiden osakepääoma oli vähintään 80 000 €, toimitusjohtaja oli valittava. Kuten aikaisemmin on todettu, poisti lakiuudistus jaon suuriin ja pieniin yhtiöihin. Tämän mukana myös vaatimus toimitusjohtajan pakollisuudesta yhtiössä poistui. Uuden lain mukaan toimitusjohtajan valinta on siis yhtiön sisäinen asia. Jos yhtiöjärjestyksessä ei määrätä toimitusjohtajasta, hallitus päättää valitaanko toimitusjohtajaa vai ei. Näin myös, jos yhtiöjärjestyksessä määrätään, että yhtiöllä on oltava toimitusjohtaja. Yrityksellä voi olla vain yksi toimitusjohtaja, jonka lisäksi voidaan valita yksi tai useampia varatoimitusjohtajia. Varatoimitusjohtajaan sovelletaan toimitusjohtajaa koskevia säännöksiä samoin kuin varsinaiseen toimitusjohtajan. (Siikarla 2006: 157 ja Reinikainen, Malmi & Ikonen 2005: 17, 23)

Toimitusjohtajalle kuuluu yhtiön juoksevan hallinnon hoitaminen. Muita tehtäviä ovat kirjanpidon ja varainhoidon järjestäminen luotettavalla tavalla. Tyypillisiä toimitusjohtajalla kuluvia tehtäviä ovat myös muun muassa henkilökunnan palkkaaminen ja erottaminen, tavanomaiset käyttöomaisuus hankinnat, neuvottelut sopimuskumppanien kanssa, henkilökunnan valvonta ja läsnäolo yhtiötä koskevissa kokouksissa. Määräys siitä, että toimitusjohtajan on annettava hallituksen jäsenille ne tiedot, jotka ovat tarpeen hallituksen tehtävien hoitamisessa, löytyvät OYL 6:17 §:n 1 momentista. (Finlex 2006 b ja Reinikainen ym. 2005: 26 ja Siikarla 2006: 158)

Vaikka toimitusjohtaja toimii hallituksen alaisena ja heidän antamien määräysten puitteissa, on hänen asemansa kuitenkin itsenäinen. Toimitusjohtaja ei ole työsuhteessa

yhtiöön ja näin työsuhteen edellyttämällä tavalla yhtiön johdon ja valvonnan alaisena. Tämä tarkoittaa myös sitä, etteivät toimitusjohtajat, kuten eivät heidän sijaisetkaan, nauti työsopimuslain tai työehtosopimusten etuja, kuten irtisanomissuojaa. Tällöin erityisesti toimitusjohtajan intresseissä olisi sopia johtajasopimus yhtiön kanssa. Johtajasopimuksessa säännellään työsopimusmaisesti erottamisesta, lomapäivistä sekä muista työehdoista. Yhtiötä sopimuksen tekeminen kannattaa siinä suhteessa, että sopimuksessa voidaan myös sopia esimerkiksi kilpailukiellosta irtisanomisen jälkeen, sekä muista yhtiölle merkityksellisistä asioista. (Reinikainen 2005: 56–57 ja Siikarla 2006: 158–159)

Vanhassa laissa ei ollut säännöksiä toimitusjohtajan eroamisesta tai erottamisesta (Airaksinen & Jauhiainen 2000: 269). Nämä on nyt sisällytetty uuden lain 6:20 §:ään. Pykälän mukaan toimitusjohtajan valitsee hallitus, joka myös voi erottaa toimitusjohtajan tehtävistään. Toimitusjohtajan erottamiseen syyksi riittää yleinen luottamuspula. Niinpä hallituksella on mahdollisuus erottaa toimitusjohtaja hyvinkin löyhin perustein. Toimitusjohtajan erottamisesta luottamuspulaan vedoten on olemassa Korkeimman oikeuden ratkaisut vuosilta 1986 ja 2002 (KKO 1986 II 40 sekä KKO 2002:73). Toisaalta myös toimitusjohtajalla on oikeus erota tehtävistään. Eroaminen katsotaan tullen voimaan kun toimitusjohtaja ilmoittaa siitä hallitukselle. Eroaminen voi siis tulla voimaan välittömästi ilmoituksesta tai hallituksen päättämänä ajankohtana. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 161)

Toimitusjohtaja saa tehdä toimenkuvaansa kuuluvia päätöksiä ilman hallituksen päätöstä. Toisaalta epätavallisiin ja laajakantoisiin toimiin vaaditaan 6:17 §:n 2 momentin mukaan hallituksen valtuutus tai hallituksen päätös. Toimitusjohtajalla on oikeus olla läsnä hallituksen kokouksessa ja käyttää siellä puhevaltaa, vaikkei hän olisi hallituksen jäsen. (Finlex 2006 b ja Siikarla:160)

Vanhassa laissa oli 8 luvun 8 §:ssä voimassa yhtiöoikeudellinen kieltö, joka kielsi toimitusjohtajan toimimisen hallituksen puheenjohtajana suurissa osakeyhtiöissä, joiden osakepääoma tai enimmäispääoma oli vähintään miljoona markkaa. Tällöin toimitusjohtaja sai olla hallituksen puheenjohtajana vain, milloin yhtiöllä on hallintoneuvosto (Schultén 2003: 513). Voimassa olevan lain 6 luvun mukaan toimitusjohtajan toimimista hallituksen puheenjohtajana ei rajoiteta missään osakeyhtiöissä. (Finlex 2006 a ja b)

Toimitusjohtajan toimimista hallituksen puheenjohtajana on tutkittu laajasti. Tutkimuksissa on pyritty selvittämään heikentääkö tämä duaalirooli hallituksen kykyä

valvoa johtoa, sillä hallituksen yhtenä tehtävähän on puheenjohtajansa johdolla valvoa toimitusjohtajan toimia. Suomessa esimerkiksi Jorma Ollila on toiminut Nokian CEO:na sekä hallituksen puheenjohtajana samanaikaisesti, samoin myös Jukka Härmälä Ensossa. Tutkimustulokset ovat hyvin ristiriitaisia ja niiden perusteella on esitetty kaksi teoriaa. Toisen mukaan kaksoisrooli heikentää hallituksen kykyä valvoa johdon toimintaa ja toisen mukaan se taas helpottaa toimitusjohtajan työtä, koska se vahvistaa hänen valtaansa ja uskottavuuttaan sekä yrityksen sisällä että sen ulkopuolella. Tehtävien erottamista on perusteltu kolmella seikalla: tehtävät edellyttävät erilaisia tietoja ja osaamista, niiden yhdistäminen keskittää liiaksi valtaa yhden henkilön käsiin ja vaikeuttaa hallituksen tärkeää valvovaa ja kyseenalaistavaa tehtävää. Uudessa laissa duaaliroolista ja sen toimivuudesta päättäminen jää yhtiöille. (Haapanen ym. 2002: 171–172)

Toimitusjohtajaa koskevat samat velvollisuudet kun hallituksen jäseniä. Toimitusjohtajan kelpoisuus vaatimuksena on, ettei hän voi olla alaikäinen, eikä sellainen jolle on määrätty edunvalvoja, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu tai on konkurssissa. (Siikarla 2006: 161 ja Reinikainen 2005: 27)

3.2.3 Hallintoneuvosto

Hallintoneuvostoa koskevat säännökset löytyvät voimassa olevan lain 6 luvun 21–24 §:stä. Vaikka yhtiössä olisikin hallintoneuvosto, ei se valitse enää hallitusta. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin yhä määrätä, että hallintoneuvosto voi valita yhtiön hallituksen. Sillä, että hallintoneuvosto ei enää osallistu yhtiön toimielinten valintaan, on pyritty selkiyttämään yhtiön hallintorakennetta. Näin hallintoneuvoston tehtäväksi jää valvoa yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan toimintaa. OYL 6:21 §:n 2 momentin mukaan hallintoneuvostolle voidaan yhtiöjärjestyksessä määrätä vain hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvia tehtäviä ja tehtäviä, joita ei ole säädetty muulle toimielimelle. Lisäksi hallintoneuvostolle ei voida antaa oikeutta edustaa yhtiötä. (Siikarla 2006: 135 ja Finlex 2006 b: OYL 6 luku)

Hallintoneuvosto voidaan valita, jos yhtiöjärjestyksessä niin määrätään. Se ei siis ole pakollinen toimielin osakeyhtiössä. Vanhassa laissa hallintoneuvosta voi olla vain isoissa, vähintään 80 000 €:n osakepääoman yhtiöissä (Airaksinen 2000: 270). Hallintoneuvostoa ei yleensä ole ollut kovin pienissä tai keskisuurissakaan yrityksissä, vaan ensisijaisesti suuryrityksissä. Uudessa laissa ei kuitenkaan enää ole mitään säännöstä sitä vastaan, ettei myös pienessä yhtiössä voisi olla hallintoneuvostoa.

Niin hallintoneuvoston asettamisesta, kuin jäsenmäärästä on määrättävä yhtiöjärjestyksestä. Lain mukaan hallintoneuvostossa on kuitenkin oltava vähintään kolme jäsentä. Jäsenten vähimmäismäärä on laskettu entisestä vähintään viidestä nykyiseen vähintään kolmeen jäseneen. Vähintään kolmen jäsenen lisäksi hallintoneuvostolla on aina oltava puheenjohtaja. Yhtiön toimitusjohtaja eikä hallituksen jäsen tai heidän sijaisensa saa olla hallintoneuvoston jäsen. (Hannula 2003 ja Hirvonen ym. 2003 ja Finlex 2006 b: OYL 6 luku)

3.2.4 Muutokset edustamiseen

Osakeyhtiö on oikeushenkilö, jolla ei ole oikeudenkäyntikelpoisuutta. Tällöin esimerkiksi oikeudenkäynnissä osakeyhtiö ei voi edustaa itse itseään, vaan edustajana toimii niin sanottu laillinen edustaja. Osakeyhtiön edustajina voivat toimia hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja sekä prokuristi asioissa, joihin hänelle on annettu edustus oikeus. Yhtiön edustamista käsittelevät OYL 6 luvun 25–28 §. Vanhassa laissa yhtiön edustamisesta koskevat pykälät on kirjattu lain 8 lukuun 13–15 §:n. Uudessa laissa ei enää viitata toiminimen kirjoittamisoikeuteen, kuten vanhassa laissa on tehty. Viittaus on jätetty pois, sillä toiminimen kirjoittamisoikeuden on katsottu liittyvän yhtiön edustamisoikeuteen luonnollisena osana. (Finlex 2006 a, b ja Siikarla 2006:163)

Edustamiseen liittyvät käsitteet ovat edustusvalta eli kelpoisuus sekä toimivalta. Kelpoisuus tarkoittaa oikeutta toimia yhtiön puolesta yhtiötä sitovasti. Tällöin edustuskelpoinen siis voi solmia yhtiötä sitovia sopimuksia sekä allekirjoittaa erilaisia asiakirjoja. Yhtiön hallituksen sekä toimitusjohtajan lisäksi voidaan edustuskelpoisuus antaa joillekin esimerkiksi yhtiön päällikkö asemassa toimiville henkilöille. Edustuskelpoisuus ei kuitenkaan tarkoita, että mitä tahansa voidaan sopia yhtiötä sitovasti, vaan kelpoisuutta rajoittaa yhtiön toimiala ja tarkoitus, jotka on kirjattu kaupparekisteriin. Tämä on ollut käytäntö niin vanhan kuin uudenkin lain osalta. Toimivalta määräytyy yhtiön sisällä solmittavien sopimuksin. Toimivaltaa voidaan rajoittaa tai joltain se voidaan poistaa kokonaankin. Kuitenkin kolmatta vastaan yleensä yhtiö on heikoilla, jos kolmas ei tiennyt eikä pitänytkään tietää toimivalla rajoituksesta. Toimivallan ylittäen tehty sopimus sitoo yhtiötä, mutta kelpoisuuden ylittävä sopimus ei ole yhtiötä sitova. (Siikarla 2006:163)

OYL 6:25 §:n mukaan hallitus edustaa yhtiötä. Hallituksen kelpoisuus perustuu siis suoraan lakiin, eikä se tarvitse erillistä toimeksiantoa toimilleen. Hallituksen

edustusvaltaa rajoittaa hallituksen ja yhtiökokouksen välinen työnjako sekä jo edellä mainitut yhtiön toimiala ja tarkoitus. Lisäksi yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että yhdellä tai useammalla hallituksen jäsenellä on vain yhdessä oikeus edustaa yhtiötä niin sanotulla kollektiivimallilla. Rajoittamaton toimivalta on suoraan lain nojalla kaikilla hallituksen jäsenillä. Rajoituksista on siten määrättävä yhtiöjärjestyksessä. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006:165)

Hallituksen lisäksi toimitusjohtaja edustaa yhtiötä toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvissa asioissa. Toimitusjohtajan oikeus edustaa yhtiötä on tietystä laajuudessa hallituksen oikeutta vastaava. Toimitusjohtajan edustusoikeus on suoraan lain nojalla rajoitettu, mutta hallitus voi toisaalta yhtiöjärjestyksessä antaa toimitusjohtajalle oikeuden tehdä myös esimerkiksi hallitukselle kuuluvia päätöksiä. (Siikarla 2006: 166)

Hallitus on ainoa yhtiön toimielimistä, joka voi edustusoikeudet antaa. Tätä tehtävää ei voida siirtää edes yhtiöjärjestyksen määräyksen yhtiökokoukselle tai hallintoneuvostolle. Huomioon on otettava että, jos yhtiössä on hallintoneuvosto, sillä ei ole edustusoikeutta. (Siikarla 2006: 167)

Edustamisoikeus lakkaa, kun aisanomainen eroaa tai erotetaan yhtiössä olevasta asemastaan. Kolmanteen nähden edustuskelpoisuus säilyy kuitenkin pääsääntöisesti kaupparekisteriin tehtyyn muutosilmoitukseen ja merkintään saakka. (Siikarla 2006:167)

Vanhan lain mukaan edustaminen katsottiin toiminimenkirjoitusoikeuden mukaan. Tällöin yhtiön edustajina toimivat hallitus, toimitusjohtaja sekä muut henkilöt erityisen yhtiöltä saamansa valtuutuksen tai prokuran nojalla. Vanhan alin 8 luvun 14 § sisältää rajoituksia yhtiön edustajien toimivaltaan ja 15 § yhtiön edustajien tekemien oikeustoimien sitovuutta yhtiötä kohtaan. Edustamista koskevat säännökset ovat sisällöltään samanlaisia niin uudessa kuin vanhassa laissa. Voimassa olevan lain sanamuotoa on pyritty selventämään ja kirjoittamaan säännösten merkityksiä aikaisempaa selvemmin auki. (Finlex 2006 a ja Schultén 2003: 542–554)

4. SANKTIOT JA SEURAAMUKSET

Niin osakeyhtiön yhtiökokouksen kuin johdonkin tekemät päätökset ja toiminta voivat olla virheellisiä ja aiheuttaa seuraamuksia tekijöilleen. Koska näiden toimielinten pääasiallinen tehtävä osakeyhtiössä kuitenkin on yhtiötä koskevien päätösten tekeminen ja näiden päätösten käytäntöön saattaminen, käsitellään tässä kappaleessa tarkemmin sanktioita sekä seuraamuksia. Näitä käsitellään kuten edellä yhtiökokousta ja ylintä johtoa koskevissa kappaleissa.

Uudistuksen yleiset näkökohdat rakentuvat vanhan lain mukaisen säätelyn pohjalle niin systematiikan kuin materiaalien sisällön osalta. Yleisesti ei ole tavoiteltu vastuun kiristymistä tai lieventymistä, vaan ensisijaisesti on pyritty selventämään lakia ja korjaamaan yksittäisiä epäkohtia. (Pulkkinen 2005)

4.1 Päätösten moittiminen

Päätös, jota voidaan moittia, on osakeyhtiössä joko yhtiökokouksen tai hallituksen tekemä. Yhtiökokouksen päätös on virheellinen ollessaan osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen. Muotovirhe on tapahtunut esimerkiksi silloin, kun yhtiökokous on pidetty muualla kuin yhtiön kotipaikkakunnalla, ilman että siitä on yhtiöjärjestyksessä määräys. Muotovirhe on myös kun kokouskutsua ei ole toimitettu lainkaan, kokouksessa on rikottu esteellisyysääntöä tai äänioikeus on eväty sellaiselta, jolla siihen olisi kuulunut olla oikeus. Tällöin päätös ei ole syntynyt asianmukaisessa järjestyksessä ja sitä voidaan moittia. OYL 21:1§ mukaan osakkeenomistajalla on oikeus moittia yhtiökokouksen päätöstä, jos ”1. asian käsittelyssä ei ole noudatettu menettelyä koskevia tämän lain säännöksiä tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä ja virhe on voinut vaikuttaa päätöksen sisältöön tai muuten osakkeenomistajan oikeuteen, taikka 2. päätös on muuten lain tai yhtiöjärjestyksen vastainen.” Huomioon otettavaa on, että kanteennosto-oikeus on vain osakkeenomistajilla. Pätemättömyyteen siis vaikuttaa onko virhe vaikuttanut tai ainakin voinut vaikuttaa yhtiökokouksen päätöksen sisältöön. Tämä ei siis tarkoita, että jokainen yksittäinen virhe yhtiökokouksen ulkonaisessa kulussa aiheuttaisi yhtiökokouksen päätösten muodostumista pätemättömiksi. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 326–327)

Jos virhe on tapahtunut, on osakkeenomistajalla oikeus nostaa moitekanne kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemistä. Määräajan kuluttua umpeen päätöstä pidetään pätevänä. Vanhan lain mukaan moitekanteen saattoi nostaa vielä vuodenkin kuluttua päätöksen tekemisestä, jos viivästymiseen oli hyväksyttävä syy ja päätöksen pätemättä jäämiselle olisi ollut kohtuutonta osakkeenomistajalle. Nyt tämä ei siis enää ole mahdollista, vaan moitekanne on nostettava kolmen kuukauden kuluessa. Moitekanteen seurauksena käydään moiteoikeudenkäynti käräjäoikeudessa, jossa yhtiöllä on yleensä velvollisuus näyttää virheen merkityksettömyys. Uudessa laissa ei ole enää säännöksiä hallituksen tai sen jäsenten tai toimitusjohtajan oikeudesta moittia yhtiökokouksen päätöksiä. Lisäksi aikaisempaan lakiin sisältynyt tulkinta on nyt sisällytetty varsinaiseen lakiin siitä, että menettelyvirhe on moiteperuste ainoastaan silloin kun virheellä on voinut olla asiallista merkitystä. (Siikarla 2006: 327–328)

Moitekanteen nostamisen määräaika ei sovelleta, jos kyseessä on OYL 21:2 §:n sisältämien erityissäännösten vastainen päätös. Päätös on suoraan mitätön 2 §:n mukaan, jos: ”1) kokoukseen ei ole toimitettu kutsua taikka kokouskutsua koskevia säännöksiä tai määräyksiä on olennaisesti rikottu; 2) päätökseen vaaditaan 5 luvun 29 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu osakkeenomistajan suostumus, jota ei ole saatu; 3) päätös on selvästi 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettun yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen eikä 5 luvun 29 §:n 3 momentissa tarkoitettua osakkeenomistajan suostumusta ole saatu; taikka 4) päätöstä ei olisi lain mukaan saanut tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella.” Tällöin kolmen kuukauden kanteennostamisen määräaika ei päde. Poikkeuksena on, kun kyse on sulautumisesta tai jakautumisesta. Tällöin kanteen nostamisen määräaika on kuusi kuukautta päätöksen rekisteröinnistä. Lisäksi on tiettyjä OYL 5:29 §:ssä olevia säännöksiä yhtiöjärjestykseen tehtävistä muutoksista, joihin on saatava asianomaisen osakkeenomistajan suostumus. Myös tällöin, ilman osakkeenomistajan suostumusta tehty yhtiökokouksen päätös on mitätön. Uutena lakiin on lisätty selkeä säännös yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisten päätösten tekemisestä ilman osakkeenomistajan suostumusta, jolloin päätös on mitätön. (Finlex 2006 b: OYL 21:2, 5:29 ja Siikarla 2006: 329)

Jos yhtiökokous delegoi omaan päätäntävaltaansa kuuluvan asian hallituksen päätettäväksi, on osakkeenomistajalla oikeus moittia hallituksen päätöstä. Muutoin oikeutta moittia hallituksen päätöstä ei ole. Poikkeuksen tähän muodostaa menettelyvirheen johdosta pätemätön päätös sekä selvä yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaukseen liittyvä päätöksen mitättömyys, tilanteessa jossa yhtiökokous on antanut hallitukselle valtuudet tehdä päätös. Menettelyvirheen johdosta pätemättömiin

päätöksiin osakkeenomistajalla on oikeus vedota jopa ilman mitään määräaikaa. Osakkeenomistaja, jonka oikeutta hallituksen menettelyvirheen johdosta pätemätön päätös on välittömästi loukannut, voi ajaa kannetta pätemättömyyden toteamiseksi. (Siikarla 2006: 144, 330–331)

Mitättömään yhtiökokouksen päätökseen rinnastuvasta hallituksen päätöksestä määrätään OYL 21: 3§:ssä. Tämän mukaan: ”Jos hallituksen yhtiökokoukselle kuuluvassa asiassa valtuutuksen nojalla tekemä päätös on sellainen kuin 2 §:n 1 säädetään, siihen sovelletaan, mitä yhtiökokouksen vastaavasta päätöksestä säädetään.” Yhtiökokousta ja siis myös yhtiökokouksen valtuuttamana hallituksen päätöstä koskevat momentin 2–4 kohdan määräykset ovat OYL 21:2 §:n mukaan: ”2) päätökseen vaaditaan 5 luvun 29 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu osakkeenomistajan suostumus, jota ei ole saatu; 3) päätös on selvästi 1 luvun 7 §:ssä tarkoitetun yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen eikä 5 luvun 29 §:n 3 momentissa tarkoitettua osakkeenomistajan suostumusta ole saatu; taikka 4) päätöstä ei olisi lain mukaan saanut tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella.” Nämä kuitenkin ovat poikkeuksia hallituksen päätöksenteossa ja kuten aikaisemmin todettiin, yleistä oikeutta ajaa kannetta hallituksen päätöksen pätemättömyyden toteamiseksi osakkeenomistajilla ei kuitenkaan ole. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 144, 330–331)

4.2 Vahingonkorvausvelvollisuus ja muita seuraamuksia

Vahingonkorvauksista säädetään OYL 22 luvussa. Luku on pitkälti vanhan lain 15 luvun mukainen. Lakiin on lähinnä pyritty korjaamaan edellisen lain epäkohtia sekä lisäämään oikeusvarmuutta lisäämällä vakiintuneet oikeuskäytännöt varsinaisiksi lakiteksteiksi. Esimerkiksi lakiin on lisätty nimenomainen säännös vahingonkorvaussäännösten pakottavuudesta.

Sääntelyn voidaankin katsoa olevan lähtökohtaisesti pakottavaa. Toisaalta yhtiön oikeutta voidaan yhtiöjärjestyksessä rajoittaa. Tämä ei kuitenkaan onnistu, jos kyseessä on pakottavan materiaallisen säännöksen rikkominen tai tahallisuus/törkeä tuottamus. Rajoittaminen edellyttää kaikkien osakkeenomistajien hyväksyntää. (Pulkkinen 2005)

Uuden lain tuomat muutokset huolimattomuuden arviointiin tarkoittavat johdon käännettyä todistustaakkaa. Tällöin siis vahinkoa kärsineen on osoitettava, että vahinkoa

on tapahtunut ja esimerkiksi johdon jäsenen on korvattava vahinko, jos hän ei osoita menetelleensä huolellisesti. Riittävän huolellisuuden näyttämiseksi vaaditaan perusteellinen dokumentointi. Tämän OYL 21: 1 § arvellaan vaikeuttavan lähipiirilainan antamista. Toisaalta on otettava huomioon, että vasta tuomioistuinkäytäntö osoittaa, mikä merkitys muutoksilla käytännössä on. Uudessa laissa ei lähipiirilainoista enää teknistä säätelyä ole. OYL 8:6:2 §:n lähipiirin määritelmä on IAS 24-standardiin perustuva. (Finlex 2006 b ja Reinikainen 2006)

Reinikaisen esittämä esimerkki käännetystä todistustaakasta: yhtiö on hallituksen päätöksellä myynyt X:lle yhtiön omaisuutta. Myöhemmin yhtiö asetetaan konkurssiin, eivätkä velkojat saa saataviaan täysmääräisesti. Takaisinsaanti X:ää kohtaan ei onnistu. Velkoja väittää X:n kanssa tehtyä kauppa alihintaiseksi ja vaatii vahingonkorvausta hallituksen jäseniltä. Jos X kuuluu yhtiön lähipiiriin, hallituksen on osoitettava olleensa huolellinen esimerkiksi hinnoittelun asianmukaisuudessa. (Reinikainen 2006):

Osakkeenomistajan vahingonkorvausvelvollisuuden edellytyksenä ei ole enää tahallisuus tai törkeä tuottamus, jolloin osakkeenomistajan vastuu kasvaa. Uuden lain mukaan riittävää on, että osakkeenomistaja on myötävaikuttamalla osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomisen tuottamuksesta aiheuttanut vahingon. Tuottamusolettama sisältyy OYL 22:2 §:n 2 momenttiin silloin, kun kyse on toimesta, joka on tehty lähipiirin hyväksi. Osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen menettely ei synnytä olettamaa osakkeenomistajan tuottamuksesta. On katsottu, ettei yksittäisen osakkeenomistajan tarvitse olla erityisen perehtynyt yhtiön toimintaan liittyvissä kysymyksissä, sillä pääasiassahan osakkeenomistajan tavoite on edistää omia etujaan yhtiössä. Näin ollen tuottamuskriteerin taustalla on pidetty silmällä aktiivista määräysvaltaa käyttävän osakkeenomistajan vastuuta. Tämä ei siis vaikuta pörssiyhtiön pienosakkaan asemaan. (Finlex 2006 b ja Pulkkinen 2005 ja Siikarla 2006: 341–343)

Korvattava vahinko voi koskea yhtiölle, toisiin osakkeenomistajiin tai ulkopuolisiin kohdistunutta vahinkoa. Tällöin siis vahingon on täytynyt tapahtua osakkeenomistajan myötävaikutuksella osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen ja tahallisesti tai huolimattomuudesta. Tällöin osakkeenomistaja joutuu korvausvastuuseen sellaiseen yhtiökokouksen päätökseen myötävaikuttamisesta, jossa hän toimii vilpillisessä mielessä ja joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen ja aiheuttaa vahinkoa. (Siikarla 2006: 341–343)

Osakkeenomistajalla on lisäksi oikeus saada hyvitys kärsimilleen välillisille vahingoille esimerkiksi yhtiön johdon toimista, joilla aiheutuu vahinkoa yhtiölle, joka näkyy osakkeenomistajalle osakkeenarvoa alenemisena. Tämä kanne on aina toteutettava ajamalla kanne vahingonkorvauksen suorittamiseksi yhtiölle itselleen. Yksittäisellä osakkeenomistajalla on siis oikeus ajaa kannetta yhtiön lukuun hallituksen jäsentä, hallintoneuvoston jäsentä tai toista osakkeenomistajaa vastaan, jos nämä ovat aiheuttaneet yhtiölle vahinkoa huolimattomuudella tai tahallisesti. Vanhan lain mukaan päätöksen vastustamiseen ja kanteen nostamiseen ja ajamiseen tarvittiin osakasvähemmistö, joilla oli vähintään 1/10 kaikista osakkeista ja 1/3 kokouksessa edustetuista äänistä. Tällöin vanhan lain mukaan yksittäinen osakkeenomistaja ei siis voinut nostaa kannetta yhtiön puolesta. Toisaalta vanhan lain mukaan yksittäinen osakkeenomistaja saattoi oikeuskäytännössä omaksutun kannan mukaan vaatia korvausta itselleen, ei yhtiölle, kuten uuden lain mukaan on tehtävä. (Finlex 2006 a ja Siikarla 2006: 359–362)

Yhtiökokouksen puheenjohtajan vahingonkorvausvelvollisuudesta on lisätty säännös voimassa olevaan lakiin. Koska kaikki yhtiön hallituksen jäsenet voivat olla yhtiön ulkopuolisia ja näin myös yhtiökokouksen puheenjohtajaksi voidaan valita yhtiön ulkopuolinen henkilö, on säännökset nähty tarpeellisiksi. Säännös koskee puheenjohtajan vahingonkorvausvelvollisuutta, vaikka hän ei olisi yhtiön johtoon kuuluva tai osakkeenomistaja. Säännös on OYL 22:3 §:ssä, jonka mukaan puheenjohtajan on korvattava vahinko, jonka hän on aiheuttanut tehtävässään osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudesta yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle. Tuottamusta on arvioitava puheenjohtajan mukaan, sillä jos puheenjohtajana toimii asianajaja, on hänen oletettava tietävän enemmän osakeyhtiölaista tai yhtiöjärjestyksen määräyksistä kuin maallikkopuheenjohtajan. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 343)

Hallituksen ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuus tarkoittaa, että hallituksen jäsen sekä toimitusjohtaja ovat velvollisia korvaamaan vahingot, jotka ovat aiheuttaneet yhtiölle toimiessaan tahallisesti tai huolimattomasti. Samoin vahingot, jotka ovat aiheutuneet osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisesti osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle. Muu henkilö voi olla esimerkiksi velkoja, sopimuskumppani tai yhtiön työntekijä. Lisäksi yhtiön johtoa koskee yleinen huolellisuusvelvollisuus. Yleensä hallitus päättää vahingonkorvauskanteen nostamisesta hallituksen jäsentä, hallintoneuvoston jäsentä, toimitusjohtajaa, osakkeenomistajaa tai tilintarkastajaa vastaan OYL 22:6 §:n mukaan. Hallitus päättää yleensä myös muista yhtiön

vahingonkorvauskanteista koskevista päätöksistä, mutta ei toki itseään vastaan nostettavista kanteista. Vanhan lain mukaan päätökset teki yleensä yhtiökokous. Toki uudenkin lain mukaan voidaan päätökset myös tehdä yhtiökokouksessa. (Finlex 2006 b ja Siikarla 2006: 348–349)

Kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella johdon vastuuvollisen vahingonkorvausvastuuta voidaan rajoittaa yhtiöjärjestyksessä. Rajoitus koskee vain vastuuta yhtiölle, ei kolmansille osapuolille. Tämä ilmenee OYL 22:9 §:stä. Rajoitus ei ole pätevä, jos vahinko on aiheutettu rikkomalla säännöksiä, joista ei yhtiöjärjestyksessä voida poiketa, kuten yhdenvertaisuusperiaate, tai aiheutettu muutoin toimimalla tahallisesti tai törkeästi. Tämän rajoituksen vuoksi hallituksen vastuuvapauspäätökselle jää merkitys. (Finlex 2006 b ja Reinikainen 2006)

Tilintarkastajaa koskevasta vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään OYL:n mukaan tilintarkastuslain 44 §:ssä. Tilintarkastajan vastuu on hyvin pitkälle samanlaista kuin yhtiön johtoa koskeva vastuu. Kuitenkaan tuottamusolettama ei sisälly tilintarkastajan vastuuseen. Tilintarkastajan tehtäviin ei kuulu yhtiön asioiden hoitaminen, vaan yhtiön johdon toiminnan valvominen. Tällöin syy-yhteys toiminnan ja vahingonvälillä on toisenlainen, kuin yhtiön johdon korvausvastuuta arvioitaessa. Niinpä tilintarkastaja ei vastaa yhtiön johdon tai henkilökunnan aiheuttamista vahingoista, vaan vain niistä vahingoista, jotka aiheutuvat nimenomaisesti hänen toimistaan. Tilintarkastaja on kuitenkin velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimiessaan aiheuttanut tahallisesti tai huolimattomuudesta yhtiölle. Tilintarkastajalla on myös rikosoikeudellinen vastuu. Tällöin esimerkiksi tilintarkastuskertomuksen laatimatta jättämisestä, jollei teko ole vähäinen, voidaan tuomita sakkoon tai jopa vankeuteen yhdeksi vuodeksi. Rikosoikeudellinen vastuu koskee myös salassapitovelvollisuutta. (Siikarla 2006: 344–345, 348–349)

Kanneoikeuden vanhentumiseen on uudessa laissa otettu käyttöön kaikissa tapauksissa viiden vuoden kanneaika. Tämä koskee hallituksen jäsentä, hallintoneuvoston jäsentä ja toimitusjohtajaa sekä tilintarkastajaa ja osakkeenomistajaa ja yhtiökokouksen puheenjohtajaa vastaan nostettavia kanteita. Nykyistä tilanne on kuvattu kirjavaksi ja sen on arvioitu vaikeuttavan uuden lain tuomien muutosten vaikutusten arviointia (Reinikainen 2006). Vanhan lain mukaan vanhenemisaika riippui siitä, perustuiko korvaus rangaistavaan tekoon vai ei. Jos korvaus ei perustunut rangaistavaan tekoon, oli kanne nostettava kolmen vuoden kuluttua perustajaa vastaan perustamiskokouksen päätöksestä, hallituksen ja hallintoneuvoston jäsentä, toimitusjohtajaa ja tilintarkastajaa

vastaan kolmen tilikauden kuluttua sen tilikauden päätyemisestä, jona päätös tehtiin ja osakkeenomistajaa kolmen vuoden kuluttua päätöksestä tai toimenpiteestä, johon kanne perustui. Uudessa laissa voimassa ovat siis muutoin samat säännökset, kanneaika on vain nykyään huomattavasti pidempi. (Siikarla 2006:364–365)

Uudessa OYL:ssa on otettu käyttöön osakkeenomistajan vaikutusvallan väärinkäyttöön perustuvasta lunastusoikeudesta. Nämä säännökset löytyvät uuden lain 23 luvusta. Uudet säännökset eivät velvoita yhtiötä lunastamaan vähemmistön osakkeita enemmistön syyllistyessä vaikutusvaltansa väärinkäyttöön, vaan lunastusvelvollisuus kohdistuu vaikutusvaltaansa väärinkäyttävään osakkeenomistajaan. Lunastusvelvollisuus on osakkeenomistajilla ja yhtiö ei ole lunastusvelvollinen. Halutessa yhtiö voi kuitenkin käyttää lunastusoikeutta vaikutusvaltansa väärinkäyttöön syyllistyneen osakkaan sijasta. Näin voidaan välttää yhtiön asettaminen pakkoselvitystilaan. Vanhasta laista poiketen vaikutusvallan väärinkäytön lisäksi edellytetään myötävaikuttamista osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen. Tällaista väärinkäyttöä ei täten ole osakkeenomistajan osakassopimuksen rikkominen. (Siikarla 2006: 370–371)

Osakeyhtiöitä koskevat oikeudenkäynnit on keskitetty uudessa laissa käytäviksi vain tietyissä käräjäoikeuksissa. Jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin, käsitellään osakeyhtiötä koskeva kanne joissain näistä, yhtiön kotipaikkaa lähinnä sijaitsevassa, käräjäoikeudessa: Ahvenanmaa, Helsinki, Kuopio, Lahti, Oulu, Tampere, Turku tai Vaasa. Lisäksi uuteen lakiin on lisätty säännökset siitä, että eräät osakeyhtiöitä koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä tuomioistuimissa. Näitä ovat maksua tai turvaavaa vakuutta koskevat asiat, joita koskevat tuomiot ovat rekisteröinnin edellytyksenä. Tällöin yleensä on kysymys yhtiön ja sen velkojan välisistä asioista, joiden ratkaisulla on merkitystä osakepääoman alentamisessa, sulautumisessa, jakautumisessa tai yritysmuodon muuttamisessa. Lisäksi päätöksen pätemättömyyttä koskeva asia luokitellaan kiireelliseksi. (Siikarla 2006: 374–375)

Yhtiöjärjestyksen mukaiseen välimiesmenettelyyn on otettu uutena säännös, joka ei edellytä, että yhtiöjärjestykseen otetussa välimieslausekkeessa pitäisi riidan toisena osapuolena olla yhtiö. Tällöin välimiesmenettelyssä voidaan käsitellä myös osakkeenomistajien ja hallituksen jäsenten välisiä asioita. (Siikarla 2006:375)

Uudessa laissa on muutoksia tehty myös rangaistussäännöksiin. Enää rangaistavia eivät ole seuraavat teot:

- osakekirjan tai muun OYL:ssa tarkoitetun arvopaperin lainvastainen antaminen tai lainvastainen menettely sellaista annettaessa,
- laiminlyönti varustaa osakeyhtiön kirjeet ja kirjelomakkeet yhtiön kaupparekisteriin merkityllä toiminimellä, kotipaikalla postiosoitteella sekä Y-tunnuksella ja mahdollisella selvitysmaininnalla,
- osakeomistuksen ilmoittamisen laiminlyönti yhtiön luetteloihin merkittäväksi yhden miehen yhtiössä
- yhtiön ja sen ainoan osakkeenomistajan välisten sopimusten ja sitoumusten kirjoittaminen
- lähipiirilainat ja lähipiirivakuudet
- omien osakkeiden hankinnan rahoituskiellon rikkominen, rikkomus, yksityisen osakeyhtiön arvopaperien tarjoamiseen liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta

Tuomittavia osakeyhtiörikoksia sen sijaan ovat: tahallaan rikkoa hyväksytyn tilintarkastajan lausunnon laatimista koskevien säännöksiä, toimiminen toisen välikätenä äänioikeuden rajoittamista koskevan lain säännöksen tai yhtiöjärjestyksen määräyksen kiertämiseksi tai yhtiön varojen jakaminen lain säännösten vastaisesti tai osakkeenomistajan tai velkojien suojaa loukaten. Nämä teot ovat rangaistavia vain tahallisina ja lisäksi ne eivät saa olla vähäisiä. Rangaistus määrätään sen lain mukaan, missä teosta saa ankarimman rangaistuksen. (Siikarla 2006: 378–379)

5. UUDISTUKSEEN LIITTYVIÄ KÄYTÄNNÖN MUUTOKSIA

Työn viides luku koostuu työn empiirisen osuudesta ja sen puitteissa tehdystä tutkimuksesta. Luvun aluksi esitetään tutkimusongelma ja omassa kappaleessaan tutkimusmenetelmät sekä tutkimuksen luotettavuuden arviointi. Luvun toisessa kappaleessa käsitellään haastatteluiden vastaukset ja niistä saadut tutkimuksen tulokset. Tulokset analysoidaan omassa yhteenveto kappaleessaan luvun lopussa ja yhdistetään työssä esitettyyn teoriaan.

Tutkimuksen tarkoituksena on osakeyhtiölakiuudistuksen tuomiin yhtiön hallintoon liittyvien muutosten selvittäminen, sekä niiden pohjalta yhtiöiden käytännön toimintaan vaikuttavien tekijöiden esittäminen ja analysointi. Tutkimuksen perustana ja viitekehyksenä on näkemys uuden osakeyhtiölain vaikutuksista eteläpohjalaisiin pk-yrityksiin. Työn empiirinen osuus yhdistää teorian ja tutkimustulosten aineiston analyttiseksi kokonaisuudeksi. Näihin liittyen voidaan teoria-aineiston pohjalta esittää seuraavat tarkennetut tutkimusongelmat:

- Mitä käytännön muutoksia uusi osakeyhtiölaki on tuonut osakeyhtiöiden toimintaan?
- Miten uudistuksen tuomien muutosten merkityksellisyys näkyy tutkimukseen valituissa näkökulmissa?
- Aiheuttavatko uudistukset ongelmia vai tuovatko ne ratkaisuja?

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusaineisto koostuu teoreettisesta ja empiirisestä aineistosta. Tutkimuksen empiirinen aineisto on kerätty viittä eri näkökulmaa edustavalle, osakeyhtiössä vaikuttavalle henkilölle, tehdystä haastattelusta. Empiirisessä osiossa on käytetty haastattelumenetelmänä aineiston keräämiseen teemahaastattelua puolistrukturoidulla lomakkeella.

Teemahaastattelujen tutkimusmenetelmä on siis kvalitatiivinen. Haastatteluissa edustettujen näkökulmien yhteinen tekijä ja työn viitekehys on toimiminen eteläpohjalaisissa pk-yrityksissä. Haastatteluilla on selvitetty haastateltavien yleinen

mielipide osakeyhtiölaki uudistuksesta, kuinka hyvin sille asetetuissa tavoitteissa on onnistuttu, miten uudistus palvelee pk-yritystä, mikä on noussut merkityksellisimmäksi ja miten uudistus on näkynyt heidän käytännön työssään? Lisäksi haastattelussa selvitettiin yksityiskohtaisemmin OYL 5 ja 6 lukujen muutokset ja niiden merkitys haasteltavien työhön tai toimeen.

Haastateltavat valittiin asiantuntemuksensa sekä pitkäaikaisen käytännön osaamisensa perusteella. Lisäksi heistä kaikki toimivat tutkimuksen kohdealueen pk-yrityksissä, joko työnsä puolesta, yrittäjänä/osakkeenomistajana tai hallituksen jäsenenä. Mielenkiintoisen tutkimusasetelman muodostaa myös se, että hallituksen jäsenen näkökulmasta haastateltu henkilö toimii toisen haastateltavan yrittäjä-/osakkeenomistajan yrityksen hallituksen asiantuntijajäsenenä. Lisäksi hän on ulkopuolinen asiantuntijajäsen ja siis ei ole kyseissä yrityksessä töissä tai osakkeenomistajana.

Haastateltaville lähetettiin kysymyslomake ennen haastattelua sähköpostilla, jonka jälkeen heihin otettiin puhelimitse yhteyttä. Lomakkeen saatteena olleessa tekstissä kerrottiin mihin tutkimus tulee ja kuka sen tekee, miksi juuri heidät halutaan haastateltaviksi ja mitä näkökulmaa he tutkimuksessa edustavat (tilintarkastaja, hallituksen jäsen, toimitusjohtaja/yrittäjä, rahoittaja sekä pääomasijoittaja). Lisäksi haastateltaville kerrottiin tutkimustulosten käsittelytavasta nimettömänä, heitä pyydettiin etukäteen tutustumaan lomakkeeseen ja kerrottiin, että heihin tullaan olemaan yhteydessä myöhemmin puhelimitse.

Aineistonkeruumenetelmä, teemahaastattelu, on puolistrukturoitu haastattelu, joka suoritettiin viidelle henkilölle. Kysymyslomakkeessa annettiin haastateltaville mahdollisuus myös vastata kirjallisesti lomakkeen kysymyksiin. Vain yksi haastateltava käytti tätä mahdollisuutta ja muiden neljän kanssa haastattelu suoritettiin henkilökohtaisena haastatteluna. Haastattelut tehtiin asiakkaiden toimitiloissa tai haastattelijan työpaikalla. Haastatteluja ei nahoitettu haastateltavien pyynnöstä. Muutoin haastattelutilanne oli avoin ja rento tunnelmaltaan. Tästä on myös osoituksena haastateltavien aktiivinen osallistuminen ja vastausten antaminen lähes kaikkiin haastattelussa esitettyihin kysymyksiin. Tutkimustulokset käsitellään nimettöminä ja myöskään haasteltavien työpaikkoja ym. taustatietoja ei tuloksissa mainita. Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on koottu haastateltujen tiedot.

Tunniste	Näkökulma	Haastateltava	Aika (pm.kk.v/klo)
A	tilintarkastaja	KHT/tilintarkastusyhteisö	20.10.2006 klo 15.40-16.50
B	rahoittaja	Aluejohtaja/rahoituslaitos	27.10.2006 klo 10.00-10.50
C	osakkeenomistaja	Toimitusjohtaja/yrittäjä	3.11.2006 klo 13.00-14.05
D	pääomasijoittaja	Toimitusjohtaja/pääomasijoittaja	8.11.2006 15.50-16.45
E	hallituksen jäsen	Professori/hallituksen jäsen	kirjallinen vastaus 20.11.2006

Jatkossa tutkimustuloksia analysoitaessa haastateltavista tullaan käyttämään yllä olevassa taulukossa esitetyjä tunnisteita A–E.

Haastattelujen tutkimustulosten analysoinnissa käytettiin haastattelijan tekemiä muistiinpanoja, sekä yhden vastaajan osalta hänen kirjallista vastaustaan. Analyysimenetelmänä käytettiin haastattelujen sisällönanalyysia.

Tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia analysoitaessa pohditaan tutkimus metodin sopivuutta tehtyyn tutkimukseen ja sitä kautta tutkimuksen luotettavuutta ja toimivuutta.

Reliabiliteetilla kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa tarkoitetaan:

- aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta
- analyysin arvioitavuutta eli lukijalla on mahdollisuus seurata tutkijan päättelyä ja kritisoida sitä
- analyysin uskottavuutta eli tutkimusraportin pohjalta on uskottavaa, että kuvatulla tavalla on päädytty esitettyihin tulkintoihin (Likitalo & Rissanen 1998; 72)

Validiteetilla laadullisessa tutkimuksessa tarkoitetaan:

- tutkijan kyky rakentaa toimiva tutkimusasetelma ja havaita oikea kohderyhmä
- tulkinnan paikkansapitävyys aineistossa ja ympäristössä, jota on haluttu tutkia
- validiteetti kulkee mukana koko tutkimuksen ajan
- toistettavuuden kriteeriä on vaikea toteuttaa (Likitalo & Rissanen 1998; 72)

Teemahaastatteluna tehtävän tutkimuksen reliabiliteetti oli hyvä ajatellen tutkimuksen tuloksia. Haastattelussa oli mahdollista käyttää pitkää kysymyslomaketta ja avoimia kysymyksiä. Vastausten tarkkuus oli hyvä ja väärinkäsitysten mahdollisuus pieni, sillä haastattelija voi tarkentaa kysymystä tai esittää jatkokysymyksiä. Reliabiliteettiin vaikuttavista tekijöistä suurimmat olivat tutkijan vaikutus haastattelutilanteeseen, sekä arkaluontoisten kysymysten huono käyttömahdollisuus.

Validiteettia parantaa haasteltavien ammattitaito ja kokemus niin osakeyhtiöistä kuin osakeyhtiölaistakin. Haastattelujen määrä, viisi kappaletta, on riittävä otoskoko, koska havaittavissa oli merkityksellisten asioiden riippuminen näkökulmasta, mutta toisaalta myös yhtenevät vastaukset tiettyihin kysyttyihin asioihin. Näin ollen haastatteluiden määrää lisäämällä ei tutkimuksen validiteettia olisi välttämättä voinut parantaa, eikä uusia merkityksellisiä asioita nostaa esiin. Lisäksi, vaikka kvalitatiivista aineiston tuloksia ei voida yleistää, on otettava huomioon että viidestä haastateltavasta kolme toimii työssään useiden eteläpohjalaisten pk-yritysten kanssa. Näin heidän näkökulmansa voidaan ulottaa koskemaan useamman kuin edustamansa yrityksen näkökulmaa.

5.2 Tutkimustulokset

Tutkimustulokset käsitellään analysoimalla haastattelut haastattelulomakkeen kysymysten järjestyksessä. Haastattelulomake on jaettu kolmeen osioon, joista ensimmäinen on yleistä osakeyhtiölaki uudistuksesta, toinen tarkemmin yhtiökokousta koskevista lakiuudistuksista (OYL 5 luku) ja kolmas osio yhtiön ylintä johtoa koskevista lakiuudistuksista (OYL 6 luku). Jokaisen osion kohdalla käydään siis läpi kaikkien viiden haastatellun vastaukset. Ensimmäisessä osiossa ei eri näkökulmia ole erotettu kahden ensimmäisen kysymyksen osalta, koska niillä ei ole merkitystä tulosten analysoinnissa. Ensimmäisen osion kolmannessa kysymyksessä haastateltavien mielipiteet sen sijaan on erotettu toisistaan sivun 50 tunnisteiden mukaisesti. Näin on menetelty myös jatkossa, toisen ja kolmannen osion osalta. Aineisto on käsitelty kysymys kerrallaan, esittäen haastateltavien mielipiteet kysymykseen. Haastattelut on purettu pääsääntöisesti samassa järjestyksessä (aakkosjärjestys), tosin haastateltavien C ja E vastaukset on pyritty käsittelemään peräkkäin, koska kyseessä on saman yhtiön edustajat (C = omistaja/toimitusjohtaja ja E = hallituksen jäsen)

5.2.1 Yleistä uudistuksesta

Haastattelulomakkeen ensimmäinen osio koostuu kolmesta kysymyksestä, joissa kaikissa kysyttävä asia on yleistä osakeyhtiölaki uudistuksesta ja vastaukseksi toivotaan haastateltavan omaa mielipidettä asiasta.

Ensimmäisessä kysymyksessä kysytään laille esitettyjen tavoitteiden, kuten sääntelyn ja rakenteen selkeyttämisen, yleisten periaatteiden esittämiseen sekä tahdonvaltaisuuden ja yksityiskohtaisuuden lisäämisen, toteutumista haastateltavan omasta näkökulmasta sekä toisaalta pk-yrityksen kannalta.

Kolmen haastateltavan mielestä uudistus ansaitsee kehuja selkeämmän rakenteen, luettavuuden sekä yksityiskohtaisuuden osalta. Yhden haastateltavan mielestä uudistuksen tavoitteissa on onnistuttu kohtalaisesti. Toinen vastaa ettei lain luettavuus ole heille tärkeää, koska hänen työssään keskitytään vain lain yksittäisiin kohtiin ja nämä kohdat on heidän yrityksessään käyty tarkemmin läpi.

Kolme haastateltavista ei kommentoinut periaatteiden auki kirjoittamista lakiin. Yksi vastaajista näkee sen huononnuksena. Toisen mielestä uudessa laissa on tärkeimpänä yleisenä periaatteena se, ettei osakas vastaa yhtiön sitoumuksista ja tällöin yhtiön johdon on toimittava huolellisesti ja edistettävä yhtiön etua ja yhtiön voittoa tuottavan tarkoituksen toteutumista. Yhtiön hallitus tai yhtiökokous ei saa tehdä ketään syrjivää tai suosivaa päätöstä ja niinpä johdon vastuu ja tasapuolinen kohtelu ovatkin kaikkien tärkeimpiä ja merkityksellisimpiä periaatteita. Kritiikkiä periaatteiden osalta haastateltava kuitenkin antaa sille, ettei laissa ole selkeästi määritelty, millä edellytyksin esimerkiksi vierasvelkapantti voidaan antaa. Nyt kun laissa ei ole asiasta säännöksiä ja asia on ikään kuin jätetty auki, joudutaan yksittäisissä tapauksissa perustelemaan toimet juuri yleisten periaatteiden kautta ja näin perustelu myönteiselle kannalle ei välttämättä ole ylipäättään mahdollista.

Pk-yritysten näkökulmasta lain selkeys nähdään yhden haastateltavan mielestä hyvänä asiana ja taasen kaikki säännökset, jotka johtavat lisäbyrokratiaan huonona asiana. Lisäksi hän toteaa, että uudesta laista on muutettu vanhassa laissa käytössä olleita sanontatapoja turhaan, hän olisi säilyttänyt kyseiset sanonnat ennallaan. Toisen haastateltavan mielestä pk-yrityksille huonona uudistuksena on lakiin otettu kirjallisten suostumusten poistuminen. Tämä ei aikaisemminkaan ole aiheuttanut ongelmia, mutta jatkossa juupas-eipäs tilanteet voivat niitä aiheuttaa. Lisäksi ongelmaksi hän näkee

todisteellisuuden näyttämisen ja kaupparekisterimuutosten tekemisen, esimerkiksi hallituksen jäsenen eroamisesta. Vielä lisää kritiikkiä pk-yritysten näkökulmasta antaa kolmaskin haastateltava. Hänen mielestään nyt, kun laki on paljon joustavampi, uutta yritystä perustettaessa pitää yrittäjän olla todella tarkasti selvillä siitä, mitä laki sanoo yhtiön hallituksesta, yhtiökokouksesta edustamisesta ym. Lain tahdonvaltaisuudesta voi tässä aiheutua pienille yrityksille ongelmia, jos yhtiöjärjestyksestä ei ole tehty perusteellisesti. Tämä siksi, että voimassa olevan lain yhtiöjärjestyksen minimisääntö on todella suppea. Niinpä haastateltava olettaakin, että perustettavien yhtiöiden yhtiöjärjestyksiin otettaisiin entistä enemmän määräyksiä.

Toisessa kysymyksessä haastateltavia pyydetään esittämään 1–3 mielestään merkityksellisintä uuden osakeyhtiölain muutosta ja kertomaan miten nämä muutokset ovat vaikuttaneet heidän työssään. Haastateltava A nimeää kolmeksi suurimmaksi muutokseksi: 1. toimitusjohtajan aseman dramaattisen muutoksen, 2. välinosion jakamisen mahdollisuuden, koska tällaista ei tunneta kirjanpitolaissa eikä tilintarkastuslaissa ja 3. pääomalaina säännökset, jonka myötä esimerkiksi lainan palautus liberalisoituu. Haastateltava B:n mukaan suurin muutos hänen näkökulmastaan on pääomalainaan liittyvä sääntely. Nämä muutokset ovat jo näkyneet konkreettisesti hänen edustamansa yrityksen tarjoaman pääomalainatuotteen ehtoihin tehtyinä muutoksina. Muina merkittävänä muutoksina hän mainitsee vierasvelkapantti ja osakaslainan antamisen vaikeutumisen ja heittää ilmaan kysymyksen: mikä voisi olla sellainen tilanne, jossa osakaslainan antaminen olisi yhtiön edun mukaista ja sen liiketoimintaa edistävää? Samoin merkityksellistä on hänen mukaansa konserniavustuksen antamisen vaikeutuminen, tilanteessa, jossa antaja ei ole 100 %:n tytäryhtiö. Haastateltava C näkee suurimpana muutoksina omasta näkökulmastaan ylikurssirahaston käytön muuttumisen. Haastateltava D puolestaan nimeää kolmeksi tärkeimmäksi uudistukseksi omanpääoman ja selvitystilan säännökset sekä pääomalainojen merkitsemisen vieraaksi omaksi pääomaksi kirjanpidossa. Hän lisää, että pääomalainojen kirjaaminen vieraaksi pääomaksi pääomasijoittajan näkökulmasta kaipaaisi selkiyttämistä, mutta toisaalta konserniensa osalta muutos on ollut hyvään suuntaan. Myös haastateltava E listaa kolmen suurimaan uudistuksen joukkoon omanpääoman nimikkeiden ja käsittelyn muutokset sekä muutokset varojen jakamisessa ja osakeannissa.

Ensimmäisen osion viimeisessä kysymyksessä haastateltavilta tiedusteltiin ovatko he kohdanneet tilanteita, joissa uusi osakeyhtiölaki olisi aiheuttanut ongelmia tai tuonut selkeän ratkaisun johonkin ongelmaan. Haastateltava A toteaa, ettei hän ole työssään

huomannut, että lakiuudistus olisi tuonut selkeitä ratkaisuja mihinkään tilanteeseen. Ongelmia sen sijaan hänen mukaansa tulee melko varmasti aiheuttamaan osakeyhtiölain 20 luvun 2 § selvitystilaan asettamisen sekava tulkinta. Haastateltava B:n mukaan hänen tärkeimpien muutosten joukkoon nimeämä pääomalainaan liittyvän sääntelyn muutos on aiheuttanut jo konkreettisia toimia hänen työssään. Kuten aikaisemmin mainittiin yritys tarjoaa asiakkailleen erityistä pääomalainatuotetta, jonka ehtoja on jouduttu muuttamaan lakiuudistuksen johdosta. Tämä on käytännössä tarkoittanut, että heidän on täytynyt lähettää nykyisille asiakkailleen kirjeitä muuttuneista ehdoista ja siitä haluavatko asiakkaat säilyttää tilanteen vanhan lain mukaisena vai muuttaa sen uuden lain mukaiseksi. Asiakkaat ovat halunneet säilyttää lainan aikaisempien ehtojen mukaisena, ilmoittaneet maksavansa lainan kokonaan pois, sanoneet odottavansa seuraavaan tilinpäätökseen ja päättävänsä asian sitten sekä kertoneet prosessin olevan käynnissä uusiin ehtoihin siirtymisessä. Kaikin puolin uudistus pääomalainan sääntelyyn nähdään haastateltavan mukaan rahoittajan näkökulmasta velkojan asemaa hyvin huomioivana.

Haastateltava C ilmoittaa myös tärkeimmäksi uudistukseksi nimenneensä ylikurssirahaston sääntelyn muuttumisen aiheuttaneen käytännön toimia yrityksessään. samanlaisen vastauksen asiasta antaa myös haastateltava E, joka siis toimii C:n yrityksessä hallituksen jäsenenä. Lakiuudistus on siis vaikuttanut yrityksen toimintaan siten, että kun ylikurssirahastolla oli tarkoitus kattaa tilikauden tappio aikaisemmalla hallituksen päätöksellä, sitä ei voitu uuden lain tultua voimaan toteuttaa. Uudessa laissa ylikurssirahastosta tulikin ”sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto” ja ei sitä tilintarkastajan mukaan voitu käyttää tappioiden kattamiseen. Tappiollinen tilinpäätös siis tehtiin vanhan lain ollessa voimassa, mutta uuden lain tultua voimaan kirjausta ei ollut vielä tehty, eikä sitä voitu enää tehdä. Vaikka asia ei ollut mikään valtavan merkityksellinen, jouduttiin siitä kuitenkin tekemään kolme eri sanamuotoista päätöstä. Toisaalta kuten haastateltava C toteaa: ”tämä nyt oli sellainen ongelma, joka ei tule toista kertaa esille”.

Haastateltava D:n mukaan laki ei ole vielä käytännössä tuonut hänen työhönsä niin ongelmia kuin ratkaisujakaan.

5.2.2 Yhtiökokous

Haastattelun toisen osion kysymyksiä on kuusi kappaletta yhtiökokousta koskevista uudistuksista (OYL 5 luku). Osion alussa haastateltaville on esitetty miten heidän tulisi

kyseisiä kysymyksiä pohtia: näkökulmasta, jota he edustavat tutkimuksessa sekä siitä miten uudistukset ovat vaikuttaneet/tulevat vaikuttamaan heidän työssään ja aiheuttavatko uudistuksen heidän mielestään ongelmia vai tuovatko ne ratkaisuja? Jokaisen kysymyksen kohdalla on lomakkeessa esitetty kyseinen OYL 5 luvun pykälä sekä kysymyksen perässä joko lisäselvitys uuteen lakiin tai vanhan lain mukainen käytäntö. (kts. LIITE 1)

Toisen osion ensimmäinen kysymys koskee päätösten tekemistä ilman yhtiökokousta osakkeenomistajien yksimielisellä päätöksellä. Kysymyksestä todettiin sekä haastateltava A:n, C:n että B:n toimesta, että tämä on ollut mahdollista jo vanhan lainkin mukaan. Toisaalta uuteen lakiin otettu selkeä teksti varmistaa tämän mahdollisuuden todellisen käytön ja näin nykyään sen käyttö perustuukin lain tekstissä olevaan säännökseen eikä vain sen tulkintaan. Tämä mahdollisuus nähtiin yleisesti hyvänä ja pk-yrityksille sopivana menettelynä. Haastateltava A toteaa esimerkkinä kiireellisen päätöksen tekemisen helppouden, kun päätös tarvitaan nopeasti vaikka ennen tilikauden päättymistä vuoden loppuun mennessä, jolloin ei ole aikaa kutsua yhtiökokousta virallisesti koolle. Hän sanoo tietävänsä kaksi käytännön tilannetta, joissa päätöksen teko on tehty ilman yhtiökokousta, kaikkien osakkeenomistajien päätöksellä. Myös haastateltava D:llä on asiasta käytännön kokemusta jo vanhan lain ajalta.

Toinen kysymys käsittelee toimielinten tehtävien siirtämistä ja sen myötä myös vahingonkorvausvastuun siirtymistä. Haastateltava A toteaa, että jo vanhan lain aikana ovat hallitukset halunneet ja voineetkin siirtää asioita yhtiökokouksen ratkaistavaksi. Vahingonkorvauksen siirtymistä hän ei näe merkityksellisenä asiana. Tulevaisuudessa hän ennustaa, että suurissa yhtiöissä hallitus tulee tekemään enemmän päätöksiä ja toisaalta taas pienissä yhtiöissä yhtiökokous. Haastateltava D on vastauksessaan samoilla linjoilla A:n kanssa. Häinkin on sitä mieltä, että pk-yrityksissä uudistuksella ei ole suurta merkitystä. Vastedeskin hallitus päättää esimerkiksi tilinpäätöksen vahvistamisesta ja toimielinten valinnasta. Päätösten siirrot toimielinten välillä hän näkee mahdollisina riitatilanteissa, jolloin asiat saatetaan osakkeenomistajien päätettäväksi. Muistettava on pienten yhtiöiden osalta, että yhtiöissä hallituksen jäsenet ovat yleensä myös yhtiön osakkeenomistajia. Haastateltava B toteaa, että vaikka toimivaltaa olisi siirretty, ei yksittäisellä osakkeenomistajalla ole pakkoa osallistua päätöksentekoon ja hän voi näiltä osin olla ilmaiseutta kantaansa. Huomioon tulee kuitenkin ottaa tilanne, jossa osakkeenomistajat yksimielisinä tekevät päätöksen hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvassa asiassa. Tällöin kaikki osakkeenomistajat ovat todella vastuussa päätöksen lain mukaisuudesta. Riskinä

haastateltava näkee osakkeenomistajan tietämättömyyden vastuustaan päätöksentekijänä. Haastateltavat C ja E näkevät toimivallan siirron helpottavan päätöksentekoa ja lisäävän joustavuutta. Vahingonkorvausta ei haastateltava C näe hänen yrityksessään riskinä. Haastateltava E:llä on asiaan vähän epäilevämpi kanta ja hän toteaaakin, että on vaikea tässä vaiheessa sanoa aiheutuuko tästä riskejä yhtiölle.

Kolmas kysymys koski vastuuvapauden myöntämistä hallitukselle sekä tilinpäätöksen liitteineen (vanhanlain mukaan vain tulos ja tase) vahvistamista yhtiökokouksessa. Haastateltava A uskoo, että käytäntö vastuuvapauden myöntämisestä jatkuu vanhan lain mukaisena. Hän ei kuitenkaan näe, että vastuuvapauden myöntämisellä olisi suurta merkitystä, sillä vahingonkorvauskanne voidaan nostaa, vaikka vastuuvapaus olisi myönnettykin, jos kyseessä on vakava rike. Vastuuvapauden myöntämättä jättäminen edellyttää haastateltavan mukaan selkeää näyttöä, joka tulee pystyä osoittamaan, jotta kannetta voidaan lähteä nostamaan. Haastateltava B ei näe kyseisessä kohdassa mitään muutosta aikaisempaan. Hän lisää vielä, että vastuuvapauden myöntäminen ei ollut lakiehdotuksessa, vaan se lisättiin eduskunnassa. Toisaalta jos vastuuvapautta ei myönnetä, tulee rahoittajan kiinnittää asiaan huomiota ja vahvistaa, että tilinpäätös on tehty oikein. Tällaista tilannetta ei kuitenkaan koskaan ole tullut haastateltavalle vastaan. Koko tilinpäätöksen vahvistamisen osalta haastateltava näkee tilanteen parantuneen rahoittajan näkökulmasta. Muutoin haastateltava ei näe, että asialla olisi suurta merkitystä. Haastateltava C:n mielestä oli hyvä asia, että vastuuvapauden myöntäminen säilytettiin laissa. Koko tilinpäätöksen vahvistamisella hän ei näe olevan merkitystä yrityksessään. Haastateltava D ei myöskään näe, että näillä muutoksilla olisi mitään merkitystä pk-yrityksille. Joka tapauksessa ulkopuolinen, joka tilinpäätöksen joutuu lukemaan, selaa ”koko paketin” läpi. Vastuuvapauden myöntämättä jättämisellä haastateltava ei näe muta virkaa, kuin ajan pelaamisen. Niinpä hänen mukaansa tämän lausekkeen olisi voitu jättää laista kokonaan pois. Myöskään haastateltava E:n mukaan uudistukset eivät tuo mitään muutoksia hänen näkökulmastaan.

Neljäs kysymys koskee osakkeiden rajoittamatonta äänimäärää yhtiökokouksessa ja entisen 20-kertaisen rajoituksen poistumista. Haastateltava A näkee uudistuksen myötä mahdollisena tilanteet, joissa käytetään poikkeavia osakesarjoja ja mammuttimaisia äänimääriä kutakin osaketta kohden. Tällöin voidaan hänen mukaansa yhtiön päättäntävalta pitää pienissä puitteissa. Vähä-äänisten osakkeiden antaminen voi haastateltavan mukaan helpottaa rahoituksen saamista. Lisäksi hänen mukaansa aikaisemmin on ollut tilanteita, joissa suurempia äänieroja olisi haluttu käyttää, mutta laki ei antanut siihen mahdollisuutta (vanhan lain mukaan maksimi 20-kertainen

äänimäärä). Haastateltava B näkee tässä todellisen muutoksen aikaisempaan, sillä nyt määräysvalta voidaan keskittää yhdelle taholle, jos niin halutaan. Hän ei kuitenkaan näe muutosta vanhoja yhtiöitä koskevaksi, sillä tällaiseen muutokseen tarvittaisiin kaikkien osakkeenomistajien suostumus. Tällöin siis tämän uudistuksen vaikutukset näkyvät selkeimmin uusia yrityksiä perustettaessa. Haastateltava C toteaa uudistuksen melko positiiviseksi ja jos joku kyseistä säädöstä tarvitsee, niin nyt on ainakin vapaus valita. Omalta kohdaltaan hän mietti erilaisten osakesarjojen käyttöönottoa sukupolvenvaihdoksessa, jolloin ei olisi mielekasta antaa kaikille perillisille samaan äänimäärään oikeuttavia osakkeita. Tämä siksi, että osa heistä ei ole ollut yrityksessä mukana, eikä aio olla myöskään jatkamassa sitä. Haastateltava E ei myöskään näe uudistuksen vaikuttavan tämänhetkiseen tilanteeseen yhtiössä, jossa hän on hallituksen jäsenenä. Haastateltava D ei myöskään näe, että uudistuksella olisi vaikutusta pk-yrityksille. Toisaalta tilanne voi muuttua, jos erilaiset osakesarjat otetaan osaksi palkitsemisjärjestelmää. Tällöin myös äänivallattomista osakkeista saataisiin osingonjaossa etua.

Viides ja kuudes kysymys koskevat teknisten uudistusten kuten sähköpostin ja yhtiön internetsivujen käyttöä yhtiökokousten kutsuvälineenä sekä asiakirjojen nähtävillä pitopaikkana. Lisäksi haastateltavilta kysyttiin yhtiökokouksen pidosta ulkomailla, joka on nyt siis uudenlain myötä mahdollista. Haastateltava A näkee teknisten apuvälineiden käytön erityisesti isoja yrityksiä helpottava käytäntönä. Suurissa yrityksissä kun kokouksessa voi osallistujia olla satojatuhansia. Tällöin myös osallistuminen mahdollistetaan useammille esimerkiksi videoyhteyden kautta ja näin se on yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista. Samoin kokouskutsun lähettäminen sähköpostitse tuo suunnatonta helpotusta ainakin suurille yhtiöille. Toisaalta tässä voi ongelmana olla näyttö siitä, että kutsu on lähetetty ja jos se ei mene perille, kenen vastuulla se on. Yhtiökokouksen ulkomailla pitämisen hän näkee järkevänä vain, jos esimerkiksi yhtiön koko osakekanta on siirtynyt ulkomaiseen omistukseen. Pk-yrityksen osalta ulkomailla järjestettävä yhtiökokous, ilman kummempaa syytä, voi kaatua verotukseen. Haastateltava B ei näe näiden uudistusten tuovan mitään uutta, vaan käytännöt ovat olleet voimassa jo vanhan lain aikana ilman yhtiöjärjestyksen määräystäkin. Lisäksi näillä ei voida katsoa olevan rahoittajan näkökulmasta merkitystä. Haastateltava C näkee teknistenvälineiden käytön ehdottoman hyvänä asiana ja ainakin sähköpostia ja internetsivuja tullaan hänen mukaansa ehdottomasti käyttämään. Ulkomailla pidettävä yhtiökokous ei sen sijaan kosketa heidän yritystään, mutta on hyvä uudistus, jos joku sitä tarvitsee. Myös haastateltava E on samaa mieltä ja näkee uudistuksen erityisen hyvänä ja kustannuksia säästävänä. Haastateltava D toteaa, että teknisiä välineitä on

käytetty hyväksi jo vanhankin lain aikana ja ei näe uudistusten tuovan muutoksia muilta osin yritysten käytäntöihin.

5.2.3 Osakeyhtiön johto ja edustaminen

Haastattelun kolmas osio koostuu kahdeksasta osakeyhtiön johtoon ja edustamiseen liittyvästä kysymyksestä (OYL 6 luku). Kysymyksen asettelu on sama kuin edellä toisessa osiossa esitettiin. Samoin jokaisessa kysymyksessä on esitetty kyseinen OYL 6 luvun pykälä sekä kysymyksen perässä joko lisäselvitys uuteen lakiin tai vanhan lain mukainen käytäntö. (kts. LIITE 1)

Kolmannen osion ensimmäinen kysymys koskee osakeyhtiön toimielimiä, joista uuden lain mukaan enää hallitus on pakollinen. Samalla haastateltavia pyydetään pohtimaan tuoko uusi johdon määritelmä muutoksia heidän näkökulmastaan. Haastateltava A:n mukaan uudistus tulee lisäämään hallituksen painoarvoa. Toisaalta uudistus vie valtaa pois toimitusjohtajalta ja paino on hallitusta vastaan. Hallitus myös valitsee ja erottaa toimitusjohtajan. Suuressa yhtiössä haastateltava kuitenkin näkee toimitusjohtajan pakolliseksi toimielimeksi päivittäisten asioiden hoitoon. Jos yrityksessä on hallintoneuvosto jää sen tehtäväksi enää päälinjausten tekeminen ja näin hallintoneuvoston rooli vähenee. Yhteiskunnallisesti hallintoneuvosto on kuitenkin vielä merkittävässä roolissa esimerkiksi valtion ja kuntien ollessa yhtiön omistajina. Johdon määritelmällä ei haastateltava A näe käytännön muutosta, aikaisemmin on muutettu ensin yhtiöjärjestystä ja tehty päätös vasta sen jälkeen. Haastateltava B ei näe uudistuksen tuovan suuta muutosta, paitsi sen osalta, että toimitusjohtaja voi nyt toimia hallituksen puheenjohtajana. Jossain tilanteessa haastateltava näkisi, että toimitusjohtaja on välttämätön yhtiön toimintaan kannalta ja muutoinkin toimitusjohtajan ja hallituksen puheenjohtajan tehtävien eriyttäminen välttämätöntä ainakin vallankäytön kannalta. Haastateltava ei osaa sanoa onko yhtiöoikeudellisen kiellon poistaminen hyvä vai huono asia. Haastateltava C:n mielestä johdon tarkka määritelmä on selkeämpi, hän kuitenkin jää pohtimaan eikö esimerkiksi johtoryhmä kuulu yhtiön johtoon? Haastateltavan mielestä yhtiöitä ja tarpeita on erilaisia. Tällöin hän näkee, että joissain yhtiöissä pitäisi olla toimitusjohtaja ikään kuin pakollisena toimielimenä. Näin ollen hän olisi pitänyt vanhan lain mukaisen säännöksen toimitusjohtajasta ennallaan. Siitä, että yritykseen ei toimitusjohtajaa valita, voi haastateltavan mukaan aiheutua ongelmia. Haastateltava E:n mielestä tämä lisää ilmeisesti valinnanvaraa ja on siten periaatteessa hyvä asia. Haastateltava D:n mielestä on selvää, että toimitusjohtaja tulee olemaan jatkossa myös

pienissä yhtiöissä. Hänen mukaansa on myös melko varmaa, ettei hallintoneuvostoja oteta pieniin yhtiöihin, vaikka se voimassa olevan lain mukaan on mahdollista. Johdon määritelmän muutokseen hän ei oleta tuovan muutoksia, tosin ei uskalla asiaa varmaksikaan sanoa.

Toisessa kysymyksessä käsitellään hallituksen päätösvaltaisuuden laskemista ja siihen tulleita selkeytyksiä. Haastateltava A ei kommentoi kysymykseen. Haastateltava B:n mukaan tämä ei tuo muutosta aikaisempaan käytäntöön, uudessa laissa on vain kirjoitettu auki yksityiskohtainen menettely. Toisaalta säännöksen selkeys on positiivinen asia, varsinkin jos aikaisemmin on voitu liian vähin äänin tehdä päätöksiä. Haastateltava C pitää uudistusta selkeänä parannuksena. Toisaalta hänelle ei asiaa koskevia tilanteita ole tullut eteen, mutta jos tulee niin ainakin tietää miten toimia. Myös haastateltava E toteaa, ettei uudistuksella ole merkitystä hänen näkökulmastaan. Toisaalta haastateltava mieltii, että päätösvaltaisuuden laskeminen voi mennä hankalammaksi ja aiheuttaa ongelmia. Hän ei myöskään varsinaisesti näe hyötyä uudistuksesta. Haastateltava D:n mukaan hallitusten yleinen jäsenmäärä on ollut 3-6 henkeä. Tällöin säännös tuo tarkkuutta siihen, että päätäntävalta säilyy koko ajan päätöksiä tehtäessä ja on täten hyvä uudistus.

Kolmas kysymys koskee hallituksen koollekutsumista. Haastateltava A:n mielestä uudistus voi hiukan laskea hallituksen koollekutsumisen rajaa. Toisaalta se voi myös aiheuttaa sekaannuksia, jos esimerkiksi puheenjohtaja ja toimitusjohtaja, osakkeenomistajien tuella, kutsuvat hallituksen koolle yhtäaikaaisesti. Kutsuminen voi mennä erimielisyystilanteissa politikoinniksi. Haastateltava A ei ole nähnyt ongelmallisena aikaisempaakaan käytäntöä, jolloin vain hallituksen puheenjohtaja on voinut kutsua hallituksen koolle. Haastateltava B näkee säännöksen selvänä parannuksena, sillä vanhassa laissa ei ollut auki kirjoitettua säännöstä siitä, mitä tapahtuu jos hallituksen puheenjohtaja kieltäytyy kutsumasta hallitusta koolle. Toisaalta myös haastateltava B:lle ei ole tullut kyseistä tilannetta eteen vanhankaan lain aikana. Haastateltavat C ja E pitävät myös tätä uudistusta selkeänä parannuksena. E toteaa, että tuskin vaikuttaa heidän toimintaansa ja C:n mielestä on hyvä, että myös toimitusjohtaja voi kutsun toimittaa. Haastateltava D:n mukaan tämä on hyvä muutos ja lisäys, joka palvelee erityisesti tilanteita, joissa puheenjohtaja kieltäytyy kutsumasta hallitusta koolle.

Neljäs kysymys käsittelee hallituksen tehtävien siirtoa ja vahingonkorvausvelvollisuutta. Haastateltava A uskoo päätöksenteon jonkun verran siirtyvän

yhtiökokouksen suuntaan. Esimerkiksi jos kyseessä on yhtiön sisäinen iso asia, voi hallitus haluta, että päätöksen siitä tekee yhtiökokous yhtiön sisäisen rauhan säilyttämiseksi. Vahingonkorvaustilanteissa tämä voi aiheuttaa sekavuutta, jos esimerkiksi riita-asiassa yhtiökokouksesta on olemassa epäselvät tai huonosti tehdyt pöytäkirjat, joista ei ilmene onko asia käsitelty asianmukaisesti yhtiökokouksessa. Tällöin myös, jos esimerkiksi suuressa yrityksessä toimitusjohtaja ylittää toimivaltansa, josta aiheutuu yhtiölle vahinkoa ja asia tulee julkisuuteen, on yhtiön ”käsiteltävä” asia yhtiökokouksessa ja näin voidaan sanoa, että asia on esitelty ja hyväksytty, jotta yhtiön maine ulkoisten sidosryhmien silmissä säilyisi. Haastateltava A uskoo uudistuksen lisäävän vahingonkorvauksia, jotka eivät välttämättä näy oikeudenkäynteinä vaan eroamisina/erottamisina. Näytön hankkiminen tulee kuitenkin haastateltavan mukaan olemaan vaikeaa tuottamuksesta ja tahallisuudesta ja näin aiheuttavan yhtiöille tappiota. Rahoittajan näkökulmasta haastateltava B näkee yhtiökokouksen päätökset yhtiölle tärkeistä asioista hyvinä. Tällöin yhtiökokouksen päätös ikään kuin varmistaa asian, koska päätöstä ovat kannattaneet määräenemmistö osakkeenomistajista. Toisaalta haastateltava muistuttaa, ettei yhtiökokouksen tarvitse tehdä päätöstä hallituksen esittämästä asiasta, vaan se voidaan palauttaa hallituksen käsiteltäväksi. Tehtävien siirrosta aiheutuvista vastuiden siirtymisistä voi aiheutua, että osakkeenomistaja ei tiedä päätöstä tehdessä omaa rooliaan. Osakkeenomistajahan voi olla osallistumatta yksittäisen asian ratkaisuun ja näin päästä vastuusta. Tällä voi olla jossain erityisissä tilanteissa merkitystä, vaikka yleisesti hän ei usko, että asialla olisi suurtakaan merkitystä. Haastateltava C:n mukaan näin on ennenkin toimittu, eli hallitus on tehnyt toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvia päätöksiä. Se kuka kantaa vastuun saattaa olla uudistuksen myötä epäselvää. Haastateltava E:n mielestä uudistus on ”ihan” hyvä lisäpuuttumismahdollisuus hallituksen kannalta. Hän ei kuitenkaan näe, että uudistusta tulisi käyttää yrityksessä, jonka hallituksen jäsen hän on. Haastateltava D toteaa, että hallituksen ja toimitusjohtajan työnjako on kuin veteen piirretty viiva, jolloin tietyt asiat päättää toimitusjohtaja ja tietyt asiat hallitus. Hänen mukaansa uudistus ei tule muuttamaan käytäntöä, jos yrityksessä on aikaisemminkin ollut hallitus ja toimitusjohtaja. Hänen mukaansa vahingonkorvaus koskee melko varmasti, joka tapauksessa sekä hallitusta että toimitusjohtajaa, joten tämänkään ei tule käytännössä muuttumaan.

Viides kysymys koskee yhtiöoikeudellisen kiellon poistumista eli toimitusjohtaja saa uuden lain myötä toimia yhtiön hallituksen puheenjohtajana. Tämän haastateltava A näkee selvänä heikennyksenä hallituksen toiminaan kannalta. Haastateltavan mielestä toimitusjohtajan ei tulisi olla niin sanotussa terveessä tilanteessa edes yhtiön

hallituksessa. Esimerkkinä haastateltava mainitsee tilanteen, jossa asunto-osakeyhtiön ulkopuolinen isännöitsijä toimisi myös hallituksen puheenjohtajana. Tällöin päätökset eivät välttämättä olisi asukkaiden etujen mukaisia. Tämän säännöksen taustalla haastateltava näkee, paikkausyrityksen sille vallan menetykselle, joka toimitusjohtajia koskee sen osalta, että toimielin ei ole enää pakollinen edes suurissa yrityksissä. Toisaalta haastateltavan mukaan tilanne riippuu myös hallituksesta ja joissain tapauksissa uudistus voi myös toimia. Haastateltava B näkee uudistuksen mahdollisuutena valita vapaammin hallituksen koostumus. Uudistus on siis positiivinen. Toisaalta pk-yrityksiä ei ole aikaisemminkaan koskenut yhtiöoikeudellinen kielto, joten niiden osalta uudistus ei aiheuttane muutoksia. Suurten yritysten osalta tilanne on toinen. Haastateltava C näkee uudistuksen hyvänä asiana ainakin perheyrityksen näkökulmasta. Haastateltava muistelee vanhan lain aikana tehtyä yrityskauppaa, jolloin hänen oli yrityksen ostajana valittava ryhtyykö hän oman yrityksensä toimitusjohtajaksi vai hallituksen puheenjohtajaksi. Hän valitsi itse toimitusjohtajan roolin, ajatellen, että voi paremmin vaikuttaa yhtiön päivittäisten asioiden hoitoon ja hallituksen puheenjohtaja valittiin yrityksen ulkopuolelta. Tällöin haastateltavan mielestä tuntui oudolta, että lain määräyksen takia, hän joutui valitsemaan oman roolinsa ja palkkaamaan ulkopuolisen henkilön oman yrityksensä hallituksen puheenjohtajaksi. Suurissa yrityksissä asia on tietysti erilainen, mutta perheyrityksissä, missä johto ja osakkeenomistajat ovat samoja henkilöitä, on tehtävien erittyttäminen tuntunut keinotekoiselta. Haastateltava E näkee valinnanvaran lisääntymisen hyvänä uudistuksena. Uudistus ei tosin tuone muutoksia yrityksen toimintaan, jonka hän myös näkee hyvänä. Tällöin ei kaikki valta ole yhden ihmisen käsissä. Haastateltava D kysyy onko oikein, kuten myös haastateltava A yllä pohti, että toimitusjohtaja yleensä on yrityksen hallituksen jäsen? Haastateltava epäilee, ettei tilanne muutu pienissä yhtiöissä. Hänen mukaansa käytäntö ei tule muutenkaan yleistymään, jos yhtiön hallituksessa on useita jäseniä ja niistä osa on ulkopuolisia. Toisaalta myös haastateltava D näkee uudistuksen parannuksena pk-yritysten osalta, jolloin niiden ei enää tarvitse tehdä teennäisiä ratkaisuja.

Kuudes kysymys koskee hallituksen jäsenten toimikautta, joka voi uuden lain mukaan olla pienissä yhtiöissä toistaiseksi voimassa oleva. Haastateltava B:n mielestä uudistus on selväpiirteinen, koska joka kerta ei tarvitse erikseen kysyä suostumusta. Haastateltava C:n mielestä tämä uudistus onkin selkeä parannus. Toisaalta heidän yrityksessään on käytössä tapa, jonka mukaan hallituksen jäsenet valitaan joka vuosi uudelleen. Haastateltava miettii, että tämän uudistuksen takia ei yhtiön yhtiöjärjestyä lähdetä muuttamaan, mutta myöhemmin se voidaan hyvinkin tehdä ja tällöin myös tämä

asia voidaan yhtiöjärjestykseen muuttaa. Haasteltava E näkee uudistuksen hyvän, koska tällöin uusia hallituksen jäseniä joudutaan etsimään vain tarvittaessa. Haastateltava D:n mukaan pääsääntöisesti yhtiöissä on aikaisemmin käsitelty hallituksen valinta vuosittain. Hän näkee uudistuksen erityisesti perheyhtiöiden kannalta hyvänä asiana. Käytäntöön haastateltava D epäilee uudistuksen aiheuttavan muutoksia, vaan uskoo, että yhtiökokouskutsut lähtevät kuten ennekin samalla vanhalla pohjalla, jossa yhtenä käsiteltävänä asiana on hallituksen jäsenten valinta.

Seitsemännessä kysymyksessä käsitellään hallituksen jäsenen eroamista, joka nykyään käy myös suullisesti. Haastateltava A ei näe uudistuksen tuovan suurta muutosta. Hänen mielestään suullinen eroaminen on kuitenkin heikko tapa hoitaa eroaminen. Haastateltava B:n mielestä rahoittajalle tämä uudistus on heikennys, sillä he yleensä toimivat kaupparekisterissä olevan tiedon mukaan. Nyt kun erota voi suullisesti, eivät kaupparekisterissä olevat merkinnät ole välttämättä ajan tasalla. Tämä voi tuoda rahoittajan näkökulmasta ongelmia ja näin vanha käytäntö olisi parempi. Haastateltava C:n mielestä säädöstä on turhaan helpotettu. Hän näkee ongelmana pikapäissään tehdyt eroamiset, joita siis voidaan pitää pätevänä, vaikka varmasti ei voida tietää, onko niin tarkoitettu. Hänen mielestään ei aikaisempi käytäntökään, yhden lauseen kirjoittaminen paperille, ole ollut liikaa pyydetty. Haastateltava E näkee uudistuksen positiivisena, vaikka epäilee, ettei sillä ole käytännön merkitystä omasta näkökulmastaan katsoen. Toisaalta haasteltava pohtii, että riita tilanteessa eroaminen onnistuu suhteellisen helposti. Haastateltava D:n mielestä vanhan lain mukainen käytäntö pysyy voimassa ja eroilmoitukset tehdään kirjallisina jatkossakin.

Kahdeksas kysymys koskee toimitusjohtajan eroamista ja erottamista. Haastateltava A:n mukaan kirjallisten suostumusten ja ilmoitusten aikaisempaan lakiin ottamisen taustalla oli yritys talousrikollisuuden torjumiseen. Tällöin ei esimerkiksi hallituksen jäsen tai tilintarkastaja voinut vedota siihen, ettei tiennyt olevansa yhtiön hallinnossa mukana. Suullisen suostumuksen haastateltava näkee heikennyksenä. Toisaalta ilmoitus hallitukselle selkiyttää tilannetta. Sekaannuksia voi aiheuttaa luulo siitä, että toimitusjohtaja on työsuhteessa yritykseen. Tällöin toimitusjohtajalla ei esimerkiksi ilman erillistä johtajasopimusta ole irtisanomisaikaa. Haastateltava B:n mukaan tämä on jälleen aiemman käytännön aukikirjoitus ja asia on ollut jo selvä vanhankin lain mukaan. Haastateltavan mielestä uudistuksen myötä toimitusjohtajan kanssa tehtävän johtajasopimuksen merkitys korostuu. Haasteltava C:n mielestä kirjalliset suostumukset ovat olleet turhaa byrokratiaa. Erottamisen voimaantulo on nyt selkeämpi. Haasteltava E näkee uudistuksen hallituksen kannalta hyväksi ja selkiyttäväksi. Toimitusjohtajan

osalta haasteltava pohtii paremman turvan tarvetta, mutta toteaa, että pelin henki on ollut selvä jo aikaisemminkin. Hyvänä hän myös pitää, että vanhan lain mukainen periaate on ylipäättään säilytetty uudessa laissa. Haastateltava D:n mukaan uudistus ei muuta aikaisempaa käytäntöä; jos toimitusjohtaja eroaa, hän lähtee heti tai määräajassa ja jos hänet erotetaan lähtö tulee saman tien.

5.3. Yhteenveto

Kuten aikaisemmin työn teoriaosassa todettiin, lakiehdotuksesta kysyttiin palautetta yhteiskunnallisesti tärkeiltä tahoilta. Palautteen ollessa pääsääntöisesti positiivista, sai lakiehdotus erityisesti kehuja rakenteen ja ymmärrettävyyden selkeyttäminen. Tätä kantaa tukevat myös haastatteluissa annetut vastaukset, koskien laille asetettujen tavoitteiden toteutumista. Yleisesti haastateltavat totesivat uuden lain rakenteen olevan selkeämpi ja näin sille asetettujen tavoitteiden toteutuneen hyvin tai melko hyvin. Toisaalta lain alussa esitetyt periaatteet herättivät haastatteluissa ristiriitaisia tunteita ja periaatteiden soveltamisesta käytäntöön epäiltiin aiheuttavan lain tulkinnassa ongelmia. Varsinaisesti pk-yritysten näkökulmasta uudistuksen tahdonvaltaisuutta ei pitänyt kolme haastateltavaa hyvänä asiana. Myöskään varsinaisia käytännön ratkaisuja uusi laki ei haastateltaville ole vielä tuonut, kun taas ongelmia oli jo ilmaantunut. Ongelmista mainittakoon rahoitusyrityksen konkreettinen ongelma tarjoamansa tuotteen osalta, joka täytyi määrittää uudelleen lain tullessa voimaan sekä yrityksen yhtiökokouksen päätös ylikurssirahaston käytöstä yhtiön tappioiden kattamiseen, joka ei onnistunut uuden lain tultua voimaan.

Työn johdannossa todettiin, etteivät osakeyhtiöiden organisaatioita koskevat uudistukset ole suurimpia lain muutoksia. Tätä käsitystä vahvistavat myös haastatettavien vastaukset kolmesta heidän mielestään tärkeimmästä uudistuksesta: viidestä haastateltavasta neljän mielestä kolmen suurimman uudistuksen joukkoon kuuluvat pääomalainojen säätelyn muutokset. Lisäksi kolme haastateltavaa mainitsee varojen jakamiseen liittyvät uudistuksen kolmen suurimman uudistuksen joukkoon. Vaikka organisaatiota koskevat uudistukset eivät, toimitusjohtajan aseman muuttumista lukuun ottamatta, olleet haastateltavien kolmen tärkeimmän uudistuksen joukossa, voidaan niin yhtiökokousta kuin yhtiön johtoa ja edustamista koskevista vastauksista nähdä pientenkin uudistusten merkitys.

Yhtiökokousta koskevista vastauksista nostettakoon esiin osakkeiden rajoittamattoman äänimäärän tuomat uudistukset. Erityisesti haastateltavat asiantuntijat (tilintarkastaja, pääomasijoittaja sekä rahoittaja) näkevät tämän suurimpana ja konkreettisimpana uudistuksena koskien yhtiökokousta. Myös yrittäjän mielestä tämä uudistus on hyvä ja palvelee hänen yritystään sukupolvenvaihdoksessa. Muutoin yleisimmät kommentit yhtiökokousta koskeviin uudistuksiin olivat epäilyt, ettei mikään tule muuttumaan aikaisemmasta käytännöistä ja näin siis niiden merkityksettömyys pk-yritysten näkökulmasta. Myös usean seikan kohdalla todettiin käytännön olleen voimassa jo vanhankin lain aikana ja sen lisäksi, että seikat on nyt kirjoitettu selvästi auki lakitekstiin, mitään varsinaista uudistusta ei edes uuden lain myötä ole tullut.

Osakeyhtiön johdon ja edustamisen osalta vastaukset olivat hyvin samankaltaisia yhtiökokouksia koskevien vastausten kanssa. Molempien osalta todettiin teknisten apuvälineiden käytön, kuten internetin ja sähköpostin, olevan hyvä uudistus ja palvelevan niin pk-yrityksiä, mutta erityisesti myös suuria yrityksiä. Eniten kommentteja tuli kysymyksiin siitä, että toimitusjohtaja ei ole enää pakollinen toimitusjohtajana yrityksissä, yhtiöoikeudellisen kiellon poistuminen sekä suulliset ilmoitukset suostumuksesta sekä eroamisesta. Toisaalta uudistusten ei katsottu tuovan merkittäviä parannuksia, vaan esimerkiksi toimitusjohtajan olisi pakollisena pitänyt neljä viidestä haastatellusta. Samoin myös toimitusjohtajan toimimisen hallituksen puheenjohtajana näki neljä viidestä, joista ehdottoman kielteisenä kaksi ja melko kielteisenä toiset kaksi. Pk-yritysten kannalta kiellon poistuminen nähtiin toisaalta keinotekkoisten järjestelyiden poistumisen kautta hyvänä asiana kahden haastateltavan mielestä.

Tarkasteltaessa tutkimustuloksia vastaajien eri näkökulmista, voidaan huomata näkökulman vaikutus asioiden merkityksellisyyteen. Haastateltava A toimii tilintarkastusyhteisön KHT tilintarkastajana. Tilintarkastajan näkökulmasta osakeyhtiön toimielinten aseman muutos on yksi tärkeimmistä lakiuudistuksen myötä muuttuvista asioista. Hallituksen merkitys korostuu ja toimitusjohtajan ja erityisesti hallintoneuvoston heikkenee. Yhtäläillä haastateltava näkee uudistuksen tuoneet parannuksia kuin heikennyksiä niin suurten kuin pk-yritystenkin osalta. Erityisesti päätösten tekemisen ilman hallituksen kokousta tai yhtiökokousta haastateltava näkee pieniä yrityksiä palvelevana uudistuksena. Toisaalta suuria yrityksiä palvelee teknisten apuvälineiden käyttöönotto niin yhtiökokousten kutsuissa kuin kokouksiin osallistumisessakin. Ongelmia tilintarkastajan näkökulmasta haastateltava epäilee

aiheutuvan epäselvistä selvitystilasäännöksistä sekä toisaalta toimitusjohtajan toimimisessa hallituksen puheenjohtajana.

Haastateltava B on rahoituslaitoksen aluejohtaja ja hänen näkökulmastaan suurimmat muutokset kosket pääomallainaan sääntelyä. Myös hän näkee osakeyhtiöiden organisaatioita koskevien uudistuksen tuoneen niin hyvää kuin huonokin yritysten toimintaan. Esimerkiksi sen, että hallituksen puheenjohtajan lisäksi nyt myös toimitusjohtaja voi, hallituksen jäsenten tuella, kutsua hallituksen koolle, näkee haastateltava selkeänä parannuksena. Näin myös hallituksen päätösvaltaisuutta koskevien säännösten osalta. Kokonaisuutena velkojan aseman voidaan haastateltavan mukaan katsoa parantuneen. Toisaalta rahoittajan näkökulmasta selkeänä heikennyksenä voidaan nähdä kirjallisten eroilmoitusten poistuminen: rahoittaja saa yhtiötä koskevat tietonsa kaupparekisteristä ja näin jos suullisesta eroamisesta ei muutosta kaupparekisteriin tehdä, toimii rahoittaja vanhentuneiden tietojen perusteella. Päätösten siirrettävyyttä toimielimeltä toiselle voidaan haastateltavan mukaan pitää rahoittajan näkökulmasta hyvänä asiana, toisaalta asian kääntöpuolena haastateltava näkee osakkeenomistajan tietämättömyyden omasta roolistaan päätöksentekijänä sekä myös vastuunkantajana.

Haastateltava C toimii omistamansa yrityksen toimitusjohtajana. Toimitusjohtajan ja yrittäjän näkökulmasta uudistuksilla ei ole käytännön vaikutusta hänen yrityksensä toimintaan. Minkään uudistuksen myötä ei muutoksia tulla yrityksen toimintaan eikä myöskään yhtiöjärjestykseen tekemään. Ainoa konkreettinen asia, joka yhtiössä otetaan käyttöön, on sähköpostin, internet sivujen ja mahdollisesti muiden teknisten apuvälineiden käyttö kokouskutsuissa, kokouksiin osallistumisessa sekä asiakirjojen nähtävillä olopaikkana. Toisaalta haastateltava antaa kiitosta selkeistä säännöksistä ja pitää uudistuksia vastaisen varalta hyvinä. Uudistukset ovat haastateltavan mukaan pääsääntöisesti selkeitä parannuksia, mutta eivät käyttökelpoisia oman yhtiönsä osalta. Huonona yrittäjän näkökulmasta haastateltava näkee vain kirjallisten suostumusten ja ero ilmoitusten poistumisen.

Haastateltava D on pääomasijoitukseen erikoistuneen yrityksen toimitusjohtaja. Pääomasijoittajan näkökulmasta suurimmat muutokset koskevat yritysten rahoitusta ja erityisesti pääomallainoja. Yleisesti hän ei usko osakeyhtiöiden organisaatiota koskevien uudistusten tuovan konkreettisia muutoksia pk-yritysten toimintaan. Hyvänä uudistuksena haastateltava pitää hallituksen koollekutsumiseen tullutta uudistusta sekä perheyriyten osalta sitä, että hallituksen jäsenet voidaan valita toistaiseksi ja

toimitusjohtaja voi toimia yrityksen hallituksen puheenjohtajana. Toisaalta suurten yritysten osalta haastateltava näkee tämän uudistuksen huonona asiana.

Haastateltava E toimii haastateltava C:n yrityksen hallituksen jäsenenä ulkopuolisena asiantuntijana. Lisäksi haastateltava on laskentatoimen ammattilainen (KTT). Hallituksen jäsenen näkökulmasta haastateltava ei näe suuria muutoksia nykyisiin käytäntöihin. Pääsääntöisesti haastateltava pitää uudistuksia oikean suuntaisina, selventävinä ja myös pk-yrityksiä palvelevina. Erityisen hyvänä haastateltava näkee teknisten välineiden käytön laillisuuden sekä päätösten tekemisen ilman hallituksen tai yhtiökokousta. Joidenkin uudistusten kohdalla, kuten hallituksen päätösvaltaisuuden osalta haastateltava epäilee, että uudistukset vaikeuttavat tilannetta. Samoin toimielinten päätösten siirtämisen osalta haastateltava epäilee, että siirroista saattaa aiheutua yhtiölle riskejä.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Perustat uuden osakeyhtiölain valmistelemiseen olivat moninaiset: uudistus tarve oli selvä, lähtökohdat ristiriitaiset. Uuden osakeyhtiölain edeltäjät, vuoden 1865 ja 1978 lait, pohjautuvat oman aikansa tilanteeseen ja erilaisten lähtökohtien asettamiin tavoitteisiin. Oman sävynsä säätelyn tuovat vielä useat uudistukset, joita lakeihin on tehty vuosien varrella. Vaikka vuoden 1865 laki on yritysten toimintaympäristön muutosten vuoksi vanhentunut, luo se säätelyn niukkuuden ja väljyyden pohjalta perustan uuden lain joustavuudelle. Vuoden 1978 lain päätavoite oli luoda laki suurten yhtiöiden sääntelystä. Tähän lakiin tehty EU-oikeuteen pohjautuva uudistus tehtiin vuonna 1997. Tällöin Suomen verrattain vapaaseen ja joustavaan lakiin jouduttiin implementoimaan EU:n suurten valtioiden, kuten Ranskan ja Saksan, mukaisia pakottavaan säätelyyn perustuvia määräyksiä. Nykyisen lain taustat huomioon ottaen tavoitteet joustavasta, tahdonvaltaisesta sekä myös pieniä yrityksiä palvelevasta laista on nähtävä haasteelliseksi. Toiviainen kuvaakin uuden lain tavoitteita romaanis-germaanisessa oikeustraditiossa usein ongelmalliseksi osoittautuvaksi ”uusliberalistiseksi talousteorian perustaksi”, ei oikeudellisen säätelyn tavoitteiksi soveltuviksi (Pökkylä 2006: IX).

Miten sitten luoda edellä esitettyjen tavoitteiden mukainen laki, joka ottaa huomioon kaiken kokoiset osakeyhtiöt ja on yhtenevä EU-lainsäädännön kanssa? Uudessa laissa on lähdetty siitä, että pakottavaa säätelyä on laissa mahdollisimman vähän. Tämä on ollut mahdollista kirjaamalla lakia koskevat yleiset periaatteet heti lain alkuun. Yleiset periaatteet luovat ikään kuin lain viitekehyksen ja niiden avulla pyritään myös suojaamaan vähemmistöosakkeenomistajien sekä velkojen asemaa. Lain tahdonvaltaisuutta on kritisoitu ja onpa jo ehditty pohtia onko laki liiankin joustava? Tahdonvaltaisuuden vastapainoksi esitetyt tiukennetut jälkikäteiskontrollit ja uudet oikeussuojakeinot voivat lisätä kanneherkkyyttä ja osoittautua käytännössä hankaliksi (KHT 2005). Yleisten periaatteiden vastaisiin päätöksiin voidaan puuttua. Oikeussuojakeinona lakiin otettu tuottamusolettama tarkoittaa, että jos joku voi osoittaa kärsineensä vahinkoa yhtiön toimien vuoksi, tulee päätöksen tehneen elimen, esimerkiksi hallituksen, osoittaa menetelleensä huolellisesti. Tämä tarkoittaa käytännössä päätösten dokumentoinnin korostumista. (Board News 2006) Ristiriitaa dokumentoinnin tärkeyden korostumiseen aiheuttaa lain nimenomainen puoltava kanta niin sanottujen etäkokousten pitämiseen (OYL 6:3 §): riitaisuuksien välttämiseksi olisi pitänyt ainakin vaatia kaikkien päätöksen tekoon osallistuneiden allekirjoitukset pöytäkirjaan (Schultén

2005). Jokaisella asialla on puolensa ja vasta ajan kanssa selviää miten tahdonvaltainen ja joustava laki tulee käytännössä Suomen yhtiöoikeudessa toimimaan ja miten lain suomia mahdollisuuksia suomalaisissa yhtiöissä käytetään.

Tämän työn tehtävä ei ole arvostella kuinka lakiuudistuksessa on onnistuttu, vaan pääpaino on yhtiön organisaatiota ja hallintoa koskevien uudistusten esittäminen ja niiden merkityksen arvioiminen yhtiöiden käytännön toiminnassa. Kuitenkin, että lain yksittäisiä muutoksia voitaisiin analysoida, tulee uudistus ymmärtää kokonaisuutena.

Kuten Airaksinen Board News –lehden 4/2006 artikkelissaan toteaa: ”Uusi laki antaa yhtiöille huomattavasti uusia toimintamahdollisuuksia”. Näiden uudistusten näkeminen mahdollisuutena kehittää yhtiön toimintaa, on sen päättävien toimielinten tehtävä. Tässä tehtävässä onnistuminen edellyttää yhtiön hallintoon liittyvien uudistusten, toimielinten tehtävien sekä päätöksien seurausten ymmärtämistä.

Työn haastatteluiden perusteella voidaan pohtia onko lakiuudistuksella sittenkään annettavaa pk-yrityksille ja nähdäänkö lain tahdonvaltaisuus ja periaatesidonnaisuus mahdollisuutena kehittää yhtiötä? Haastattelujen vastauksista ilmeni selkeästi tiettyjen uudistusten soveltuvuus pienten yhtiöiden toimintaan ja tiettyjen uudistusten soveltuminen suurten yhtiöiden toimintaan. Yleisesti sellaista säännöstä ei haastatteluiden perusteella tullut ilmi yhtiön hallintoa koskien, joka olisi sopinut kaiken kokoisten yritysten toimintaan yhtäläisesti. Tämän tutkimuksen haastatteluiden perusteella lakiuudistusten ei uskota muuttavan mitään eikä aiheuttavan käytännön toimia eteläpohjalaisille pk-yrityksille. Tästä esimerkkinä mainittakoon haastellun yrittäjän kommentti ”Hyvä uudistus niille, jotka sitä tarvitsevat. Meillä uudistuksella ei ole merkitystä ja ainakaan yhtiöjärjestystä ei tuon asian takia muuteta.” Uudistuksen vähäistä merkitystä aikaisemmin perustetuille yhtiöille puoltaa myös teoriassa esitetty kanta siitä, että onko mikään oikeasti muuttunut, kun olemassa olevilta yrityksiltä ei vaadita muutoksia niiden nykyisiin käytäntöihin? Nähtäväksi jää huokaisevatko pk-yritysten osakkeenomistajat ja ylin johto helpotuksesta, kun uusi laki ei edellytäkään heiltä mitään toimia ja jättävät näin myös sen tarjoamat mahdollisuudet käyttämättä. Ovatko uudistuksen tuomat mahdollisuudet käytännössä siis vain uusia, lain voimaantulon jälkeen perustettavia yhtiöitä koskeva asia?

Monen haastattelussa kysytyn uudistuksen osalta todettiin, että moni seikka on vain aikaisempien lakitulkintojen kirjoittamista auki, jolloin mitään uutta ei varsinaisesti uuden lain myötä yhtiöiden toimintaan tule. Toisaalta säännösten kirjoittaminen auki

selkeyttää päätöksentekoa; nyt säännös voidaan lukea lakitekstistä, eikä enää tarvitse luottaa vain laista aikaisemmin tehtyihin oikeuskäytäntöjen myötä syntyneisiin tulkintoihin.

Pohdinta voimassa olevan lain onnistumisesta tai epäonnistumisesta ei kattavasti ole tässä vaiheessa mahdollista. Lain voimaan tulosta on kulunut vasta muutama kuukausi ja uuden lain myötä perustetut uudet yhtiöt ovat vasta aloittamassa toimintaansa ja aikaisemmin perustetut yhtiöt pohtivat uudistusten merkitystä omaan toimintaansa.

LÄHDELUETTELO

- Airaksinen Manne (2005) *Yleisesitys osakeyhtiölakiuudistuksesta ja sen keskeisistä periaatteista*. Seminaariluento Lakimiesliiton koulutuksessa, Uusi osakeyhtiölaki – syventävä oppimäärä – kurssilla, Helsingissä 21.–22.11.2005.
- Airaksinen Manne & Jyrki Jauhiainen & Antti Neimala (2001). *Pk-yrityksen osakeyhtiölakiopas*. WSOY. WS Bookwell Oy, Porvoo
- Airaksinen Manne & Jyrki Jauhiainen (2000). *Suomen yhtiöoikeus* Werner Söderström Lakitieto Oy, Helsinki. Tummavuoren Kirjapaino Oy, Vantaa
- Aktiebolagslag 2005:551* [online] Saatavana [siteerattu 14.10.2006] Internetistä: < URL:<http://www.notisum.se/Rnp/SLS/lag/20050551.htm>>
- Boad News (2006) Airaksinen Manne: *Uusi osakeyhtiölaki: Mitä muutoksia hallituksen toimintaan?* Hallitusammattilaiset ry:n julkaisu 4/2006, sivut 4–5
- Edilex (2005) Edilex-lakitietopalvelu [online] Säädösaineistot, *Hallituksen esitykset: HE 109/2005*. Saatavana [siteerattu 17.11.2005] Internetistä: < URL:<http://www.edilex.fi>>
- FINLEX ® (2006) a FINLEX ® - Valtion säädöstietopankki [online]. Säädökset alkuperäisinä, *Osakeyhtiölaki 734/1978*. Saatavana [siteerattu 8.10.2006] Internetistä: < URL: <http://www.finlex.fi>>
- FINLEX ® (2006) b FINLEX ® - Valtion säädöstietopankki [online]. Ajantasainen lainsäädäntö, *Osakeyhtiölaki 624/2006*. Saatavana [siteerattu 17.10.2006] Internetistä: < URL: <http://www.finlex.fi>>
- Haapanen Mikko & Matti Lainema & Lasse Lehtinen & Tuomo Lähdesmäki (2002). *Hallitus omistajan asialla – Johdon tukena*. Boardman Oy. WS Bookwell Oy, Porvoo.
- Hannula Antti Toim. (2004). *Hallitustyöskentelyn opas*. Hallitusammattilaiset ry, kustantaja: Datacasa Oy. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

- Hannula Antti (2003). *Hallitustyöskentely käsikirja*. WS Bookwell Oy. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.
- Helminen Sakari (2006). *Osakeyhtiön yhtiöjärjestys*. Talentum Media Oy. Karisto Oy Hämeenlinna.
- Hirvonen Ahti & Heikki Niskakangas & Maj-Lis Steiner (2003). *Corporate governance Hyvä omistajaohjaus ja hallitustyöskentely* PriceWaterhouseCoopers Oy. WS Bookwell Oy. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.
- Karhu Kim & Kari Miettinen & Mikko Reinikainen & Juha Wahlroos (1998). *Yhtiökokouskäytäntö* PricewaterhouseCoopers Oy. WSOY, Juva.
- KHT (2005) KHT Media-internetsivut [online]. Profiitti 2/2003: Nokian Ursula Ranin: *Muuttuuko osakeyhtiölaki liiankin joustavaksi?* Saatavana [siteerattu 7.12.2005] Internetistä: <URL: <http://kht.fi/profiitti/artikkeli.html?newsid=205>>
- Kyläkallio Juhani (1963): *Osakeyhtiön hallituksen vastuu*. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja, B-sarja Noo 117. Werner Söderström osakeyhtiö, Porvoo - Helsinki.
- Lindholm Tomas (2005). *Osakeyhtiön sisäinen hallinto*. Seminaariluento Lakimiesliiton koulutuksessa, Uusi osakeyhtiölaki – syventävä oppimäärä – kurssilla, Helsingissä 21.22.11.2005.
- Lindholm Tomas & Vesa Rasinaho & Olli V. Virtanen (2004). *Yhtiökokous corporate governancen hengessä*. WSOY. WS Bookwell Oy, Juva.
- Merilampi Pekka (2005). *Osakeyhtiön hallinto: omistajaohjaus ja corporate governance*. Seminaariluento Lakimiesliiton koulutuksessa, Uusi osakeyhtiölaki – syventävä oppimäärä – kurssilla, Helsingissä 21.22.11.2005.
- Mähönen Jukka & Seppo Villa (2006). *Osakeyhtiö I Yleiset periaatteet*. WSOY. WS Bookwell Oy, Porvoo.
- Oikeusministeriö (2005) a Oikeusministeriön kotisivut [online]. *Hankkeeseen liittyvät asiakirjat*. Saatavana [siteerattu 17.11.2005]. Internetistä: <URL: <http://www.om.fi/3563.htm>>

- Oikeusministeriö (2005) b Oikeusministeriön kotisivut [online]. Liite 9(10.11.1998) 3834/41/98 OM OM0618:00/06/01/1998 *KOKONAISARVIO OSAKEYHTIÖLAIN (734/1978) UUDISTUSTARPEESTA JA EHDOTUS UUDISTUKSEN TOTEUTTAMISESTA*. Saatavana [siteerattu 17.11.2005]. Internetistä: <URL: <http://www.om.fi/uploads/51104rx3aw.pdf>>
- Oikeusministeriö (2005) c Oikeusministeriön kotisivut [online]. *Lausunnot osakeyhtiölakityöryhmän mietinnöstä*. Tiivistelmä. Saatavana [siteerattu 17.11.2005]. Internetistä: <URL: <http://www.om.fi/uploads/qmp442x9lh.pdf>>
- Oikeusministeriö (2005) d Oikeusministeriön kotisivut [online]. *OSAKEYHTIÖLAIN JATKOVALMISTELU*. Saatavana [siteerattu 17.11.2005] Internetistä: <URL: <http://www.om.fi/uploads/3nt86.pdf>>
- Oikeusministeriö (2005) e Oikeusministeriön kotisivut [online]. *OSAKEYHTIÖLAIN UUDISTAMINEN - Tavoitteena kilpailukyisempi yhtiöoikeus*. Saatavana [siteerattu 17.11.2005] Internetistä: <URL: <http://www.om.fi/uploads/it2onddz6axwo.pdf>>
- Oikeusministeriö (2005) f Oikeusministeriön kotisivut [online]. *Osakeyhtiölaki (luonnos 8.12.2004)*. Saatavana [siteerattu 17.11.2005] internetistä: < URL: <http://www.om.fi/uploads/wb861p7lpmwzln.pdf>>
- Oikeusministeriö (2005) g Oikeusministeriön kotisivut [online]Tiedotteet 2003: *Osakeyhtiölaki uudistettaisiin joustavammaksi*. Saatavana [siteerattu 17.11.2005] Internetistä: <URL: [htt http://www.om.fi/19473.htm](http://www.om.fi/19473.htm)>
- Patentti- ja rekisterihallitus (2006) Patentti- ja rekisterihallituksen kotisivut [online] *Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä*. Saatavana [siteerattu 1.2.2006] Internetistä < URL: <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/tietopalvelut/yritystenlkm/lkm.html>>
- Prima (2006) a. Mayer Hannele: ” *Uskalias uudistus*”. Elinkeinoelämän keskusliiton lehti huhtikuu 4 2006, sivut 41–42.
- Prima (2006) b. Airaksinen Manne: ” *Joustavuutta osakeyhtiölakin*” Elinkeinoelämän keskusliiton lehti huhtikuu 4 2006, sivu 43.
- Pulkkinen Pekka (2005). *Sanktiot ja seuraamukset*. Seminaariluento Lakimiesliiton koulutuksessa, Uusi osakeyhtiölaki – syventävä oppimäärä – kurssilla, Helsingissä 21.22.11.2005.

- Pökkylä Panu (toim.) 2006. *Osakeyhtiölaki ja muuta lainsäädäntöä 2006* Edita Publishing Oy, Edita Prima Oy, Helsinki
- Rasinaho Vesa (2005). *Osakeyhtiön perustaminen*. Seminaariluento Lakimiesliiton koulutuksessa, Uusi osakeyhtiölaki – syventävä oppimäärä – kurssilla, Helsingissä 21.22.11.2005.
- Reinikainen Mikko (2006). *Uuden osakeyhtiölain vaikutukset Pk-yritykselle*. Seminaariluento Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Liiketalouden yksikön järjestämässä seminaarissa Seinäjoella 10.5.2006.
- Reinikainen (toim.)& Malmi & Ikonen (2005). *Toimitusjohtajan käsikirja*. Tietosanoma Oy. RT-Print Oy, Pieksämäki.
- Schultén af Gerhard (2005). *Mitä tuli muutetuksi – mitä jäi muuttamatta? Kriittinen kommenttipuheenvuoro*. Seminaariluento Lakimiesliiton koulutuksessa, Uusi osakeyhtiölaki –syventävä oppimäärä –kurssilla, Helsingissä 21.22.11.2005.
- Schultén af Gerhard (2004). *Osakeyhtiölain kommentaari II*. Talentum Media Oy. Gummerrus Kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Schultén af Gerhard (2003). *Osakeyhtiölain kommentaari I*. Talentum Media Oy. Gummerrus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Sigfrids Karl-Johan (2005). *Uusi osakeyhtiölaki*. Oy Certima AB:n järjestämä koulutus uudesta osakeyhtiölaista Vaasassa marraskuussa 2005.
- Siikarla Pertti J. (2006). *Osakeyhtiölaki & käytäntö*. Helsinki Yrityskirjat. Jyväskylä Gummerus Kirjapaino.
- Tilastokeskus (2006) a Tilastokeskuksen kotisivut [online] *Yritykset 2004*. Saatavana [Siteerattu 1.2.2006] Internetistä <URL:
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_yritykset.html#yritykset>
- Tilastokeskus (2006) b Tilastokeskuksen kotisivut [online] StatFin *Yritykset oikeudellisen muodon mukaan 2001-2005*. Saatavana [Siteerattu 1.2.2006] Internetistä <URL:
<http://statfin.stat.fi/statweb/start.asp?LA=fi&DM=SLFI&lp=catalog&clg=yritykset>>

Villa Seppo (1997): *Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö* Kauppakaari, Lakimiesliiton kustannus.
Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Teemahaastattelu kysymyslomake

I Yleistä osakeyhtiölaki uudistuksesta

1. Uudelta osakeyhtiölailta on mm. vaadittu, että se ottaa huomioon sääntelyn ja rakenteen selkeyttämisen. Muutoksia on myös haluttu yleisten periaatteiden esittämiseen ja siihen, että valmistelu korostaisi lain tahdonvaltaisuutta ja lisäisi sen yksityiskohtaisuutta.
 - 1.1 Kuinka mielestänne em. seikoissa on onnistuttu uuden lain osalta?
 - 1.2 Kuinka mielestänne nämä muutokset palvelevat pk-yrityksiä?
2. Mainitkaa mielestänne suurimmat muutokset (1–3kpl), jotka uusi osakeyhtiölaki on tuonut tullessaan, miten ne näkyvät teidän työssänne?
3. Oletteko työssänne kohdanneet tilanteita, jossa uusi osakeyhtiölaki on aiheuttanut ongelmia tai tuonut selkeästi ratkaisun, johonkin ongelmaan? Kertokaa lyhyesti tilanteesta sekä siitä aiheutuneesta ongelmasta/ratkaisusta.

II Yhtiökokous (OYL luku 5)

- Pohtikaa alla olevia säännösten muutoksia omasta näkökulmastanne katsoen: miten ne tulevat vaikuttamaan/vaikuttavat työhönne, aiheuttavatko muutokset ongelmia vai tuovatko ne ratkaisuja? Alla on kyseinen osakeyhtiölain pykälän numero ja sen kysymystä koskeva osa, sekä suluissa lisäselvitys tai vanhan lain mukainen käytäntö
1. Päätöksiä voidaan tehdä ilman yhtiökokousta
 - 1§ "Osakkeenomistajat voivat yhtiökokousta pitämättä yksimielisinä päättää yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta. Päätös on kirjattava, päivättävä, numeroitava ja allekirjoitettava. Jos yhtiössä on useampia kuin yksi osakkeenomistaja, vähintään kahden heistä on allekirjoitettava päätös"
 2. Toimielinten tehtävien siirtäminen ja osakkeen omistajien vahingonkorvausvastuu
 - 2§ "Yhtiökokous päättää sille tämän lain nojalla kuuluvista asioista. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että yhtiökokous päättää toimitusjohtajan ja hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvasta asiasta." (lisäselvitys: toimivallansiirto aiheuttaa osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuun (OYL 22:2§))
 3. Hallituksen vastuu vapauden myöntäminen, tilinpäätöksen vahvistaminen
 - 3§ "Varsinaisessa yhtiökokouksessa on päätettävä:
 - 1) tilinpäätöksen vahvistamisesta, mikä emoyhtiössä käsittää myös konsernitilinpäätöksen vahvistamisen; (vanhan lain mukaisesti vain tase ja tulos)
 - 3) vastuuvapaudesta hallituksen jäsenille, hallintoneuvoston jäsenille ja toimitusjohtajalle;"(lisäselvitys: vastuuvapautta ei ole pakko myöntää)

4. Osakkeiden äänimäärä rajoittamaton
12 § ”Jokainen saa yhtiökokouksessa äänestää edustamiensa osakkeiden koko äänimäärällä, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin.” (vanhan lain mukaisesti ei yli 20 kertaa toisen osakkeen äänimäärän rajoitusta)
5. Yhtiökokouksen pito ulkomailla ja osallistuminen teknisten apuvälineiden kautta
16 § ”Yhtiökokous on pidettävä yhtiön kotipaikassa, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisesta paikkakunnasta.” (lisäselvitys: uuden lain mukaan voidaan yhtiöjärjestyksessä päättää myös ulkomailla oleva paikkakunta)
”Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että kokoukseen voidaan osallistua myös teknisen apuvälineen avulla.” (lisäselvitys: uusi laki mahdollistaa esim. video- tai tietokoneyhteyden käytön)
6. Sähköpostin käyttö kutsussa ja kokousasiakirjojen nähtävänä pitäminen yhtiön internetsivuilla
20 § ”Jokaiselle osakkeenomistajalle, jonka osoite on yhtiön tiedossa, on lähetettävä kirjallinen kokouskutsu, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin.” (lisäselvitys: uuden lain mukaan, jos osakkeenomistaja on ilmoittanut sähköpostiosoitteensa, myös se hyväksytään kutsutapana)
21 § ”Hallituksen päätösehdotukset sekä, jos kokouksessa käsitellään tilinpäätöstä, tilinpäätös, toimintakertomus ja tilintarkastuskertomus on vähintään viikon ajan ennen kokousta pidettävä osakkeenomistajien nähtävänä yhtiön pääkonttorissa tai Internet-verkkosivuilla, viivytyksettä lähetettävä osakkeenomistajalle, joka pyytää sitä, sekä asetettava nähtäväksi yhtiökokouksessa. (lisäselvitys: uuden lain mukaan vaihtoehtona myös yhtiön internet sivut)

III Osakeyhtiön johto ja edustaminen (OYL luku 6)

- Pohtikaa alla olevia säännösten muutoksia omasta näkökulmastanne katsoen: miten ne tulevat vaikuttamaan/vaikuttavat työhönne, aiheuttavatko muutokset ongelmia vai tuovatko ne ratkaisuja? Alla on kyseinen osakeyhtiölain pykälän numero ja sen kysymystä koskeva osa, sekä suluissa lisäselvitys tai vanhan lain mukainen käytäntö
1. Hallitus ainoa pakollinen toimielin, johdon määritelmä hallitus, toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto
1 § ”Yhtiöllä on oltava hallitus. Sillä voi olla myös toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto.” (lisäselvitys: erityisiä säännöksiä siitä, minkä kokoiseen yhtiöön voidaan valita hallintoneuvosto tai on pakko valita toimitusjohtaja, ei siten ole. Johtoa koskevia säännöksiä ei sovelleta muihin kuin em. toimielimiin, vanhan lain mukaan esim. kiello noudattaa yhtiöjärjestyksen vastaista päätöstä koski kaikkia yhtiön edustajia)
 2. Hallituksen päätösvaltaisuus
3 § ”Hallitus on päätösvaltainen, kun paikalla on yli puolet jäsenistä, jollei yhtiöjärjestyksessä edellytetä suurempaa määrää. Määrä lasketaan valituista hallituksen jäsenistä. Määrää laskettaessa esteellisten jäsenten ei katsota olevan paikalla.” (lisäselvitys: uuden lain mukaan paikalla olevien määrää verrataan valittujen jäsenien määrään, eronneet lasketaan mukaan. Jos eronneiden jäsenten jälkeen hallituksessa alle puolet alkuperin valitusta määrästä, on kutsuttava koolle ylimääräinen yhtiökokous, jotta hallitus saataisiin

päätösvaltaiseksi. Jos kahdesta hallituksen jäsenestä toinen esteellinen, on kokoukseen kutsuttava varajäsen, jotta kokous olisi päätösvaltainen)

3. Hallituksen koollekutsuminen

5§ ”Jollei hallituksen puheenjohtaja vaatimuksesta huolimatta kutsu kokousta koolle, kutsun voi toimittaa hallituksen jäsen, jos vähintään puolet hallituksen jäsenistä hyväksyy koolle kutsumisen, tai toimitusjohtaja.” (vanhan lain mukaan kokouksen tuli kutsui koolle puheenjohtaja, hän ei voinut kieltäytyä kutsun lähettämisestä vahingonkorvausvelvollisuuden uhalla (vanha laki 15 luku))

4. Hallituksen tehtävien siirto ja vahingonkorvausvelvollisuus

7§ ”Hallitus voi yksittäistapauksessa tai yhtiöjärjestyksen määräyksen nojalla tehdä päätöksen toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvassa asiassa silloinkin, kun yhtiöllä on toimitusjohtaja.

Hallitus voi saattaa hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvan asian yhtiökokouksen päätettäväksi.” (lisäselvitys: uuden lain mukaan vastuu päätöksen asianmukaisuudesta tulee päätöksen tekijälle, samalla tulee vahingonkorvausvelvollisuus yhtiöjärjestyksen tai lain vastaisista päätöksistä)

5. Hallituksen puheenjohtajana saa toimia tj. -> yhtiöoikeudellinen kielto poistettu

8§ ” Jos hallituksessa on useita jäseniä, sille on valittava puheenjohtaja. Puheenjohtajan valitsee hallitus, jos hallitusta valittaessa ei ole päätetty toisin tai yhtiöjärjestyksessä ei määrätä toisin.” (vanhassa laissa 8:8§ kielto toimitusjohtajan toimimisesta hallituksen puheenjohtajana suurissa yhtiöissä, pienissä ei aikaisemminkaan ole ollut rajoituksia)

6. Hallituksen jäsenten toimikausi toistaiseksi voimassa oleva

11§ ” Hallituksen jäsenen toimikausi jatkuu yksityisessä osakeyhtiössä toistaiseksi.” (vanhan lain mukaan hallituksen jäsenen toimikausi oli määrättävä yhtiöjärjestyksessä. Toimikausi tuli päättyä viimeistään neljäntenä vaalin jälkeisenä tilikautena, joko uuden vaalin toimittavan yhtiökokouksen tai tilikauden päättyessä.)

7. Hallituksen jäsen voi erota suullisesti, ilmoittamalla toiselle jäsenelle eroamisestaan

12§ ”Hallituksen jäsen voi erota tehtävästään ennen toimikauden päättymistä. Eroaminen tulee voimaan aikaisintaan, kun siitä on ilmoitettu hallitukselle. Jos hallituksen jäsenen on valinnut muu kuin yhtiökokous, eroamisesta on ilmoitettava myös valitsijalle.” (lisäselvitys: uuden lain mukaan ei vaatimusta kirjallisista eroilmoituksista, vanhan lain mukaan 8:2:1 vaadittiin kirjallinen eroilmoitus joka oli päivättävä ja allekirjoitettava)

8. Toimitusjohtajan eroaminen ja erottaminen

20§ ” Toimitusjohtajalla on oikeus erota tehtävästään. Eroaminen tulee voimaan aikaisintaan, kun siitä on ilmoitettu hallitukselle.

Hallitus voi erottaa toimitusjohtajan tehtävästään. Erottaminen tulee voimaan välittömästi, jollei hallitus päätä myöhemmästä ajankohdasta.” (lisäselvitys: uuden lain mukaan ei tarvita kirjallista suostumusta, erottamiselle ei mitään syytä, yleinen luottamuspuola riittää, vanhassa laissa ei mitään säännöksiä eroamisesta/erottamisesta, suostumus tehtävään vaadittu kirjallisesti)